

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Právnická fakulta

Katedra *občanského práva*

Správa cizího majetku

-

Fiduciary

Rigorózní práce

Mgr. Jakub Hollmann

Konzultant: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Praha, květen, 2016

Prohlášení:

Prohlašuji tímto, že jsem rigorózní práci na téma: Správa cizího majetku zpracoval sám pouze s využitím pramenů v práci uvedených, a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

Mgr. Jakub Hollmann

Poděkování:

Rád bych na tomto místě poděkoval panu prof. JUDr. Janovi Dvořákovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za ochotu při vedení této práce a za cenné rady při jejím zpracování. Dále bych rád poděkoval Prof. JUDr. Zdeňkovi Češkovi, CSc. za podnětné diskuse a rady při psaní této práce.

ABSTRAKT:

V rigorózní práci se autor zabývá problematikou úpravy správy cizího majetku a speciální úpravě svěřenského fondu v občanském zákoníku. Práce je rozdělena do jedenácti kapitol, ve který je popsána funkčnost správy cizího majetku na území České republiky včetně úpravy svěřenského fondu. Jelikož dochází k úvahám o novelizaci tohoto institutu, autor provedl analýzu mezinárodní komparace úpravy trustu v Anglii, Quebecu, Francii, Německu, Itálii a Lichtenštejnsku a zahraničních případech demonstroval možnosti další úpravy svěřenského fondu v českém právním řádu. V neposlední řadě se autor zabývá úvahami *de lege ferenda* pro úpravu svěřenského fondu.

ABSTRACT:

Autor in this doctor thesis follows and explain the topic of Fiduciary and special institute which is Trust in Czech civil code. Thesis is devided into eleven chapters and explain functionality of Fiduciary and trust in Czech Republic. Because of recent debates of an amendment of Fiduciary in Czech civil code, autor explaining and analyzing trusts in comparison with other countries, e.g.: England, Quebec, France, Germany, Italy, Liechtenstein. In this comparision author explaining possibilities of new amendments and giving proposals of *de lege ferenda* ideas.

OBSAH

Abstrakt:.....	4
Abstract:.....	4
Úvod.....	7
1. Správa cizího majetku dle OZ § 1400 a násl. (obecná pravidla správy cizího majetku)	11
1.1. Obecně ke správě cizího majetku.....	11
1.2. Správce cizího majetku a jeho povinnosti.....	15
1.2.1. Povinnosti správce vůči beneficiantovi.....	17
Povinnost nestrannosti	19
Oznamovací povinnost při konfliktu zájmů.....	19
Povinnost oddělit spravovaný majetek.....	20
Opatření proti konfliktu zájmů.....	20
Zákaz bezúplatných převodů.....	21
Neodpovědnost správce	21
1.3. Odpovědnost správce	22
1.4. Odměna správce.....	24
1.5. Rozdělení zisku a nákladů.....	26
1.6. Nahrazení souhlasu beneficianta s výkonem správy	27
2. Prostá a plná správa cizího majetku (porovnání, povinnosti správce)	30
2.1. Prostá správa	31
2.2. Plná správa	34
3. Skončení správy	36
4. komparace správy cizího majetku a svěření v jurisdikcích vybraných států.....	39
4.1. Trust v anglosaské právní úpravě.....	40
4.1.1. Trust	42
4.1.2. Práva a povinnosti osob zúčastněných v trustu.....	45
4.1.3. Trust v praxi	50
4.1.4. Asset protection trust.....	51
5. Povaha institutu trustu v civil code of quebec.....	57
5.1. Skončení správy quebeckého trustu	65
6. Úprava správy cizího majetku ve Francii a fiducie.....	70
7. Úprava správy cizího majetku v Německu a Treuhand	74
8. Úprava správy cizího majetku v Lichtenštejnsku a Treuhänderschaft.....	79
9. Trust v Itálii jako důkaz funkčnosti kolizních pravidel Haagské konvence.....	87

10.	Svěrenský fond jako forma správy cizího majetku	89
10.1.	Založení a vznik svěrenského fondu	91
10.2.	Zkušenosti se svěrenským fondem v praxi	94
11.	Závěr	98
12.	Použitá literatura	102
	Internetové zdroje	104
13.	Seznam zkratk	106
14.	Resumé:	107
15.	Summary:	109
	Klíčová slova:	111
	Keywords:	111

ÚVOD

Správa cizího majetku je formou s velkým potenciálem pro soukromoprávní úpravu vztahů v oblasti nakládání s majetkem. Trusty, jejichž prostřednictvím se správa majetku odehrává, jsou obsaženy v mnoha právních řádech kontinentální právní kultury a v souvislosti s rekonstrukcí českého soukromého práva v roce 2014 byly zasazeny i do českého právního řádu. Tento konstrukt sloužící jako zvláštní nástroj správy majetku a nakládání s ním byl do českého právního řádu převzat ze zákonné úpravy kanadské frankofonní provincie Québec. Trust v současné podobě v Québecu je sice poměrně nový, ale vychází z úpravy předcházející a z rozsáhlé soudní praxe, která významně napomohla formovat jeho úpravu. Podstatný vliv byl dán anglickou právní tradicí, ze které trust vychází a kde se po staletí vyvíjel v nepsané podobě v rámci common law.

V následujícím textu bude popsán odlišný vývoj trustu v různých právních kulturách. Lze říci, že vývoj ve Střední Evropě byl odlišný. Na území Evropy byla rozšířena římská právní tradice, která pracovala s názvem tzv. věrné ruky, jejíž obdobou byl následně v germánských zemích tzv. Treuhand. Je zajímavé, že obecně pro právní systém common law platí ve většině případů forma nepsaného práva, základní psaná úprava trustu v zemích common law však existuje, zatímco Treuhand existuje nekodifikovaný. Bez ohledu na některé odlišnosti, mezi jednotlivými jurisdikcemi je faktem, že se z trustu stal fenomén, který díky své flexibilitě získal celosvětové uznání a stal se jednoduchou, avšak velmi efektivní formou pro nakládání s majetkem.

Jelikož se jedná o institut, který přímo zasahuje do několika odvětví práva, a prostřednictvím trustů se spravují rozsáhlé majetky, je vhodné, aby níže byla předložena analýza a komparace úpravy trustů v jednotlivých jurisdikcích, která dá čtenáři nahlédnout do jednotlivých národních odlišností.

Tato rigorózní práce je členěna do několika systematických celků, které si kladou za cíl seznámit čtenáře s obecnou úpravou správy cizího majetku v českém občanském zákoníku, provést deskripci a analýzu jednotlivých národních právních úprav napříč právními systémy a analyzovat základní problémy úpravy svěrenského

fondů jako formy správy cizího majetku v České republice a navrhnout možné teoretické postupy pro další úpravu.

První část této práce je věnována správě cizího majetku dle českého občanského zákoníku a zabývá se obecnými pravidly pro správu majetku, postavením správce ke všem zúčastněným subjektům na správě, jeho povinností a odpovědností. Součástí je i úprava postavení beneficentů, jakožto osoby, která je právem povolána k výnosům ze správy majetku. Úprava správy cizího majetku a svěřenského fondu patří mezi nové instituty soukromého práva, které byly zavedeny v novém občanském zákoníku, zák. č. 89/2012Sb. Už při přípravě koncepce správy cizího majetku byla část odborné veřejnosti proti této úpravě a v její kritice pokračuje dodnes, což vyústilo v předloženou novelu občanského zákoníku, která institut svěřenského fondu mění natolik, že se to rovná jeho praktickému zrušení. V textu se autor zabývá problematice, která je z řad odpůrců svěřenských fondů kritizována, poukazuje na některá nedostatečně upravená místa zákonné úpravy a navrhuje řešení *de lege ferenda*. Zákodárce přijal úpravu správy cizího majetku jako jeden z důkazů posilování autonomie vůle v oblasti soukromého práva, je proto třeba, aby tento původní záměr, který vychází z celkové koncepce občanského zákoníku, byl zachován.

V části věnované prosté a plné správě cizího majetku se autor věnuje nastínění základních rozdílů a úskalím, která z jednotlivých typů správy vyplývají a skončení správy majetku jako celku. Právě rozhodnutí o typu správy je podstatným krokem zakladatele a dle něj musí být sepsána i zakladatelská smlouva. Lze totiž předpokládat, že zatímco pro prostou správu majetku postačí zakladatelská smlouva, která bude obsahovat základní náležitosti a úloha správce je zřejmá i bez podrobné smluvní úpravy, plná správa bude vyžadovat detailní úpravu jednotlivých povolených úkonů správce v dispozici s majetkem. Zakladatel tak bude muset stanovit jasná pravidla, např. pro oblast investic tím, že stanoví maximální přípustné riziko nebo maximální objem nákupu akcií téhož eminenta. Vzhledem k zahraniční oblíbenosti trustů lze předpokládat, že se svěřenské fondy budou těšit i velké oblibě v České republice. V této souvislosti je třeba, aby si zakladatel byl vědom všech svých práv, která by měl do zakladací listiny k plné

správě majetku zanést, aby vyčleněný majetek dostatečně ochránil. O tomto tématu pojednává třetí kapitola.

Následuje část analytická, která je věnována komparaci úpravy správy majetku, resp. různým ekvivalentům trustu. V této části jsou analyzovány úpravy v Anglii, Québecu, Francii, Německu, Lichtenštejnsku, Itálii a v neposlední řadě v České republice.

V části o anglosaském trustu se autor věnuje vývoji, smlouvám, které jej zakotvily a smlouvám, které byly vydány za účelem šíření trustů do jiných právních řádů. Pojednáno je rovněž o různých typech trustů, které jsou v Anglii využívány. Institut trustu vznikl z historického entailu, v českém právním prostředí nalezneme jeho ekvivalent v podobě tzv. rodinného nedílu. Trust převzal některé principy fungování entailu a považuje se za jeho přímého předchůdce. Další vývojová linka trustu byla pak určitou mírou modifikace právě entailu. Trust je podle common law vzorem pro všechny další úpravy v systému kontinentálního práva, i proto se autor detailněji věnuje úpravě dvou nejrozšířenějších typů trustů, a to *Asset protection trustu* a *Charitable trustu*. Ve zvláštní kapitole popisuje základní principy fungování těchto trustů a jejich výhody.

Quebecké úpravě je věnována zvláštní pozornost právě s ohledem na fakt, že občanský zákoník této provincie se stal hlavním inspirativním zdrojem pro českého zákonodárce. Jelikož je Quebecká úprava trustu tradiční, je analýza zaměřena na systém fungování trustu a na ustanovení, která byla přejata do českého právního řádu. Quebecká úprava je pro účely této práce podstatná tím, že ačkoli dnes Québec spadá pod kontinentální úpravu práva, nebylo tomu tak vždy. Právní systém se v Kanadě vyvíjel několik staletí a po dlouhou dobu docházelo k mísení několika právních kultur. I to umožnilo quebeckému soukromému právu převzít ty instituty common law, které se ukázaly funkčními a podpůrnými pro národní ekonomiku.

Na příkladech úpravy trustů v Německu, Lichtenštejnsku, Francii a Itálii autor uvádí jednotlivé odlišnosti, které, ač v systému jedné právní kultury, nejsou nepodstatné. Zatímco je Německo v otázce systému odděleného vlastnictví

prozatím nepřístupné, Lichtenštejnská právní úprava je otevřena principům ekvity a nemá-li některou otázku pro fungování trustu upravenou, inspiruje se a soudy rozhodují dle anglické judikatury. Ve Francii existuje velmi přísná úprava postavení správce a zakladatele, na které je vhodné ukázat výraznou odlišnost od ostatních zemí. Itálie je vzorem země, která svůj systém mezinárodních smluv obohatila o Haagskou konvenci o trustech, díky které trusty fungují na jejím území bez nutné implementace tohoto institutu do jejího právního řádu.

V neposlední řadě dochází k deskripci a analýze fungování svěrenského fondu jako institutu pro uchování a převody majetku v rámci České republiky. Jak z práce vyplývá, úprava svěrenského fondu je nedostatečná a proto autor navrhuje některé teoretické závěry, které by systém fungování fondů zjednodušily. Autor dochází k závěru, že úprava trustů v národních právních řádech je znamením vyspělé právní kultury a je na jednotlivých zákonodárcích, aby tuto úpravu pojali zodpovědně a využili tak trusty jako nabídku pro zahraniční investice.

1. SPRÁVA CIZÍHO MAJETKU DLE OZ § 1400 A NÁSL. (OBECNÁ PRAVIDLA SPRÁVY CIZÍHO MAJETKU)

1.1. OBECNĚ KE SPRÁVĚ CIZÍHO MAJETKU

Jedním z mnoha nových právních institutů, které občanský zákoník, zák. č. 89/2012 Sb., (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“) nově upravuje a rozšiřuje, je právě správa cizího majetku. Úprava, přejatá převážně z quebeckého občanského zákoníku, byla do našeho právního řádu začleněna především proto, že se jevila „*hospodářsky, sociálně i právně velmi potřebná a v našem soukromém právu je její nedostatek citelný.*“¹

Úprava správy cizího majetku, byla již při tvorbě zákona velmi kritizována. Nejdříve v odborných kruzích, později se stala úprava zejm. svěrenských fondů politickým tématem a jedním z nejspornějších bodů při parlamentních debatách. Veřejnost začala k tomuto institutu od počátku přistupovat velmi nedůvěřivě. Mezi hlavní negativní argumenty veřejnosti patřila teze, že nová úprava správy cizího majetku má za účel napomáhat k obcházení zákona. Zastavíme-li se u argumentů proti svěrenským fondům, je možné jmenovat např. obavu z vytváření prostoru pro tvorbu anonymního majetku, příležitost pro krácení věřitelů díky anonymní struktuře fondů (ze stejného důvodu rovněž příležitost ke krácení daní) nebo jako vítanou možnost náhrady akcií na majitele. Tyto nálady se nepodařilo příliš rozptýlit, a proto bych chtěl v této práci obhájit svůj pozitivní názor na tento institut, který stojí za obhajobu.

Předně je třeba uvažovat o správné interpretaci institutu správy cizího majetku v nové podobě. V této souvislosti jsou zcela zásadní úvodní ustanovení občanského zákoníku, která nás navádí na správný výklad jednotlivých ustanovení. Chrání nás před možným textualismem, ale směřuje také proti demagogickým výkladům. Dle § 2 odst. 2 občanského zákoníku „*Zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; nikdo se však nesmí dovolávat slov*

¹ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb., cit. 15. 11. 2015. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

právního předpisu proti jeho smyslu.“ Pojmeme-li osobu zákonodárce abstraktně, jako bytost, která je nadána dvěma základními vlastnostmi, a to rozumností a povinností udržovat právní řád bez vnitřního rozporu, je možné konstatovat, že zákonodárce nemůže být nerozumný a nemůže vytvořit právní předpis, nebo jeho část, který by byl v rozporu s jakoukoli částí právního řádu. Není tak možné, aby existoval legální výklad, který by potvrzoval výše zmíněné obavy s úpravou institutu správy cizího majetku.

Správu cizího majetku bych obecně zahrnul do novodobé snahy zákonodárce co nejvíce posílit autonomii vůle. V tomto kontextu nová úprava soukromého práva otevírá široký prostor soukromé iniciativě jednotlivce a uspořádání jeho soukromého života až do chvíle, kdy hrozí prolomení nezbytné ochrany třetích osob. Občanský zákoník rozšiřuje možné alternativy pro nakládání se soukromým majetkem o nadace, fundace, nadační fondy, či ústavy. Výhodou správy cizího majetku, resp. svěřenských fondů je jejich ekonomická nenáročnost, nepodléhají totiž povinné registraci, či zde není povinnost správy vnitřní organizační struktury.

Správa cizího majetku byla v rámci Občanského zákoníku systematicky začleněna do Části třetí (absolutní majetková práva), Hlava II (věcná práva). Mohlo by se zdát překvapivé, že je tento institut zařazen mezi věcná práva a nikoli pod relativní majetková práva rámci části čtvrté. K tomuto zařazení správy do institutů věcného práva pravděpodobně vedla, vedle jiných jejich specifických vlastností i skutečnost, že mnohdy vzniká i z jiných právních skutečností než je smlouva.²

Začlenění správy cizího majetku pod věcná práva tedy znamená, že stejně jako všechna věcná práva i správa cizího majetku působí *erga omnes*, tedy vůči všem třetím osobám a nikoliv jen v rámci závazkového vztahu. Třetí osoby budou povinny respektovat vlastníka věci, stejně jako správce a beneficenta. Předmětem věcných práv mohou být věci v právním smyslu, jak jsou vymezeny v Občanském zákoníku, tedy věci movité i nemovité, hmotné i nehmotné. Právní osobnost a způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti je osobám přiznána v §

² BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. aj. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. S. 205.

15 občanského zákoníku.³ Občanský zákoník dále v § 18 dělí osoby na právnické a fyzické. Dle § 1400 můžeme stanovit osoby, které jsou na správě cizího majetku zúčastněné, jedná se tak o vlastníka, resp. zakladatele, beneficenta, neboli obmyšleného a správce, který majetek spravuje. Jelikož je správa cizího majetku zařazena mezi věcná práva a vycházíme-li z § 977⁴ občanského zákoníku, je možné konstatovat, že se jedná o právo absolutní. Vlastník proto bude plně respektován při vykonávání svého práva vyčlenit svůj majetek, rovněž správce při výkonu správy bude požívat při své činnosti ochranu zákona. V neposlední řadě tomu bude obdobně u beneficenta, jehož práva při uplatňování nároků ze spravovaného majetku musí být respektována.

Právní titul, který správu zakládá, nechává zákon plně v dispozici stran. Mezi stranami správy jde především o vztah důvěry, tato důvěra je deklarována v zákonu podmínkou osobního výkonu správcem, kterému za tuto činnost náleží obvyklá odměna podle povahy služeb. Rozhodnutí o jmenování správce je ryze osobním právem zakladatele a lze předpokládat, že ve většině případů bude správcem ustanoven ten, kdo o majetek bude pečovat lépe než zastoupený. Jediným osobním předpokladem pro výkon správce cizího majetku je podle zákona *péče řádného hospodáře*. Správce je tak povinen zajistit kvalitu správy v mezích péče řádného hospodáře a činit obezřetné investice.⁵ Právní skutečností, kterou je možno svěřit jinému do správy majetek a určit i beneficenta, je zejména právní jednání. Právní jednání vlastníka (či jinak oprávněné osoby), které vyvolá právní následky nastalé po vymezení majetku a jeho svěření do správy, může být jakékoliv právní jednání, které zákon připouští, nevyžaduje-li pro některé právní jednání zvláštní formu (např. u jednotlivých správ či u svěřenského fondu)⁶.

³ Právní osobnost člověka je jeho přirozené právo, a tudíž její existenci a základní vlastnosti (nezadatelnost, nezcizitelnost atd.) nemůže zákon popřít, nýbrž vzít pouze na vědomí a chránit ji.

⁴ Jen zákon stanoví, která práva k majetku jsou absolutní (§ 977).

⁵ Obezřetnou investicí rozumíme v souladu s § 1432 NOZ takové investiční rozhodnutí, ve kterém správce zohlední výnos a předpokládaný zisk a poměří je s investičním rizikem. Toto riziko rozvrhne tak, aby dosáhl poměru mezi pevným příjmem a pohyblivými výnosy v souladu s předpokládanými hospodářskými podmínkami.

⁶ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R., Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář § 1400 – 1474. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 33.

Ze samotné textace § 1400 občanského zákoníku vyplývá, že jeden subjekt vyčleňuje majetek do správy druhého, aby ten jej opatroval ve prospěch třetího subjektu. Správcem je v tomto vztahu osoba, která musí být ke správě povolána a se svěřením majetku do správy, stejně tak jako s rozsahem práv, musí vyslovit souhlas. Osoba beneficianta je zpravidla třetím účastníkem právního vztahu, ne však výlučně. Je možné i to, aby osoba zakladatele a beneficianta byla tatáž. Zákon nestanovuje povinnost informovat beneficianta o vzniku jeho práva na budoucí nároky z vyčleněného majetku. Je plným právem zakladatele stanovit v zakladatelské listině okruh beneficiantů, povinnost informování a okruh podmínek, za kterých budou výnosy ze správy přidělovány beneficiantům. Má-li a je-li žádoucí, aby beneficiant vykonával dohled nad správcem, musí být informován o vzniku svého práva vždy. Z uvedeného vyplývá, že teprve po vzniku několika jednostranných právních jednání, která působí navzájem vůči sobě, vzniká vztah správy cizího majetku s věcně právními účinky.

V důvodové zprávě se uvádí, že zákonodárce byl při tvorbě institutu správy cizího majetku inspirován úpravou obsaženou v quebeckém občanském zákoníku (dále jen „QCC“). Tvrzení je ale poněkud nepřesné, neboť zákonodárce se inspiroval pouze co do speciální úpravy institutu svěřenských fondů, neboť QCC počítá v rámci celé úpravy správy cizího majetku s tzv. vlastnictvím nikoho, kdy správce spravuje majetek, který je vyčleněn. Toto výrazně mění podmínky i pojetí správy.⁷

Ustanovení o správě cizího majetku jsou subsidiárně použitelná pro všechny případy, kdy někdo spravuje cizí majetek pro někoho jiného. To neplatí ve speciálně upravených případech, např. v případě správy společného jmění manželů nebo správy majetku nezletilých. Ačkoliv inspirace Quebeckým občanským zákoníkem je zřejmá, v ustanovení S. 1299 QCC se stanoví „*The rules of this apply to every administration unless another form of administration applies under the law or the constituting act, or due to circumstances*“⁸. Převzetí tohoto ustanovení by úpravě

⁷ ŽATECKÁ, E. Cofola Conference. 2012 [online]. [cit. 20. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2012/sbornik-cofola-2012.pdf>

⁸ JUSTICE Québec. 2016 [online]. [cit. 20. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.qc.ca/english/sujets/glossaire/code-civil-a.htm>

institutu správy cizího majetku jistě pomohlo. Je jasné, že dle quebecké úpravy platí, že obecná úprava je stanovena v QCC. Jelikož právní řád rozlišuje několik desítek druhů správ cizího majetku, které mají svoji zvláštní úpravu, jež se použije, pokud zvláštní speciální úprava konkrétní správy stanoví něco jiného než § 1400 a násl. Něco jiného ovšem může výslovně stanovit i zakladatelský dokument správy, který se v Quebecu také použije jako další nejspeciálnější úprava.⁹ Právě v tomto případě naráží česká právní úprava na nedostatečné převzetí obecných ustanovení¹⁰ z QCC, jelikož je nutné respektovat každé právní jednání zakladatele při zakládání správy. Zakladatel má tedy dle české právní úpravy mnohem menší míru volnosti při stanovování konkrétních oprávnění ve prospěch správce či beneficenta. Bude se jednat zejména o stanovení konkrétních podmínek a omezení při správě majetku či různé typy oprávnění ve prospěch beneficenta (výplaty finančních prostředků, právo na informace, kontrola správce při výkonu jeho činnosti apod.). Při posuzování této tematiky bude zásadní výklad soudů v praxi. Z logiky celého institutu a v komparaci s quebeckou úpravou je zřejmé, že by výklad, který by neumožňoval zakladateli stanovit dodatečné podmínky účastníkům právního vztahu, byl v rozporu s úmyslem zákonodárce.

1.2. SPRÁVCE CIZÍHO MAJETKU A JEHO POVINNOSTI

Správce jedná na základě § 1400 odst. 2 OZ jako zástupce vlastníka spravované věci a je povinen plnit své povinnosti osobně. Osobní povaha plnění vyplývá z možnosti vlastníka zvolit si správce na základě jeho osobních vlastností a schopností, stejně jako s ohledem na povahu spravovaného majetku. Vzhledem k tomu, že správa cizího majetku předpokládá existenci dlouhodobého vztahu, je vhodné vybrat správce s ohledem na dlouhodobou kontinuitu.

Právní konstrukce správce majetku je postavena na předpokladu, že osoba správce je zástupcem vlastníka, resp. zakladatele. Jedná se tak o přímé zastoupení, a pokud to zakladatel vyloučí, nemůže se správce nechat substitučně zastupovat někým jiným. Takové ujednání by bylo neplatné a nemělo by žádné právní účinky.

⁹ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R., Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář § 1400 – 1474. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 73.

¹⁰ S. 1299 QCC

Výkon činnosti správce je tak osobní a přímý. Avšak i tato ustanovení podléhají základním zásadám, na kterých spočívá občanský zákoník, a to zejm. autonomie vůle smluvních stran. Dle této zásady je možné, aby si zakladatel spolu se správcem nad rámec zákonné úpravy ujednali režim odchylný od toho zákonného. Projevuje se zde tak zásada dispoziční.

Není-li to vyloučeno v zakládací listině, správce se může dát zastoupit při jednotlivém právním jednání. Nebylo by efektivní, aby zde zákon sledoval přísný režim pouze osobního výkonu práv správce. Vedle právního jednání existují také další úkony, z nichž jsou pro tento případ nejvíce relevantní faktické úkony. Podle komentáře k Občanskému zákoníku se ovšem možnost správce nechat se zastoupit vztahuje i na tyto faktické úkony: „I když se zákonodárce v otázce osobního výkonu, resp. nepřímého výkonu povinností správce soustřeďuje pouze na právní jednání, budou se pravidla osobního jednání a podmínky nepřímého (substitučního) výkonu vztahovat i na výkon povinností spočívajících v realizaci faktických úkonů.“¹¹ Zastoupení při jednotlivém právním jednání ovšem neznamená, že by vlastník či beneficent uděloval souhlas ad hoc, neboť právní jednání může sestávat z neomezeného počtu projevů vůle. Tedy i jednotlivě vymezené právní jednání může představovat v závislosti na předmětu, místě či adresátovi souhrnnou a rozsáhlou činnost. Obecně ale platí, že správce, který byl vlastníkem pověřen pro výkon práv, je v plném rozsahu odpovědný za jednání jakéhokoliv substituta.

Zvolený zástupce poté jedná v zastoupení vlastníka a z jeho jednání vznikají práva a povinnosti přímo jemu. Správce má v každém případě povinnost zástupce pečlivě vybrat a dát mu dostatečné pokyny. Jako dostatečné se rozumějí takové pokyny správce, z nichž jasně vyplývá jak činnost správce, tak i jeho odpovědnost. Tyto pokyny lze dále dělit na všeobecné a průběžné. Všeobecné pokyny je třeba substitutovi sdělit ještě před započítím jeho právního jednání a jedná se o celkové vymezení okolností, které jsou pro výkon správy zásadní. V případě, že je to nezbytné, je pak správce povinen substituta informovat i v průběhu jeho právního jednání.

¹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1083.

1.2.1. POVINNOSTI SPRÁVCE VŮČI BENEFICIENTOVI

Zákon v § 1411 – § 1418 OZ stanoví povinnosti správce vůči beneficiantovi deklaratorně. Nejedná se o taxativní výčet, nýbrž o soubor základních pravidel, která je správce povinen dodržovat. Institut správy cizího majetku umožňuje, aby správcem cizího majetku byla jak svéprávná fyzická osoba¹², tak i osoba právnická. V případě právnické osoby zákon stanovuje omezení, a to nemožnost přijetí správy, pokud je právnická osoba v úpadku¹³. Zatímco správce může být zároveň beneficiantem, nemůže být zároveň vlastníkem, pak by si celá úprava správy cizího majetku vnitřně odporovala.

Ačkoliv obecná ustanovení o správě cizího majetku umožňují správci široké pole působnosti při stanovování strategie správy, je vždy omezen dohodou s vlastníkem či beneficiantem, resp. i omezením v zakládací listině vlastníka. Obecně se správce musí řídit kogentním ustanovením § 1400 odst. 1 OZ, a to, že správu vykonává vždy ve prospěch beneficianta. Stejně tak povinnost postupovat při správě s péčí řádného hospodáře vykazuje nárok na obecný standard chování při výkonu správy cizího majetku. Příkladem porušení péče řádného hospodáře bude i přijetí funkce správce cizího majetku, ač daná osoba nedisponuje dostatečnými znalostmi.¹⁴

Zákon obsahuje i celou řadu dalších povinností správce vůči vlastníkovi. Mezi ty nejpodstatnější lze řadit pravidla podle úpravy obezřetných investic (§ 1432 - §1435 OZ). Dle těchto ustanovení je správce limitován ve správě tak, že ve prospěch beneficianta nesmí nabýt více než 5 % akcií téhož emitenta. Není ani možné nabýt pro beneficianta akcii, dluhopis nebo jiný dlužnický cenný papír osoby, která porušila povinnost platit z cenného papíru výnos. Zákon stanoví, že takové osobě nesmí správce ani poskytnout úvěr. Jednoznačně se tak jedná o snahu zákonodárce chránit zájmy beneficianta a zachovat účel zřízení správy vlastníkem. Ačkoliv je úprava obezřetných investic na první pohled velmi striktní, v zakládací listině je jistě možné režim zmírnit či zpřísnit. Bude nutné posuzovat soulad

¹² Srov. § 1444 odst. 1., zák. č. 89/2012 Sb.

¹³ Srov. § 1438 zák. č. 89/2012 Sb.

¹⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1119.

s dalšími předpisy, nicméně omezení správce na možnost nabývat akcie téhož emitenta do výše např. 3% celkové hodnoty spravovaného majetku bude jistě možné.

Další podstatnou povinností správce je předkládat pravidelné vyúčtování. Zákon (§ 1436 OZ) stanoví minimální periodicitu jedenkrát ročně. Vyúčtování správce předkládá rovněž při skončení správy nebo při výměně správce. Povinnosti správce předkládat vyúčtování odpovídá právo beneficenta kontrolovat výkon činnosti správce a požadovat informace. Jelikož zákon nedefinuje pojem *vyúčtování* správy, a to ani v *lex specialis* (zák. č. 563/1991 Sb., o účetnictví), správce musí při sestavování vycházet z obecně uznávaných pravidel o přehledu správy cizího majetku. Součástí vyúčtování musí být přehledné období, za které se vyúčtování předkládá, souhrn spravovaného majetku, přehled nákladů a výnosů ze spravovaného majetku, příp. podložené účetnictvím. Zatímco úprava v občanském zákoníku stanoví, že zpracování vyúčtování musí umožňovat ověření jeho správnosti (§1437 OZ), není zde obsažena možnost jmenování auditora. V tomto ustanovení měl dle mého názoru zákonodárce dodržet úpravu dle quebeckého občanského zákoníku, který v S1352 stanoví: „*Any interested person may, on a rendering of account, apply to the court for an order that the account be audited by an expert.*“¹⁵ Povinnost jmenovat auditora pro ověření správnosti vyúčtování může ale vlastník správci stanovit v zakládací listině.

Správce je rovněž povinen poskytovat informace o průběhu a vedení správy. Beneficient má právo po správci požadovat účetní knihy a doklady. Jelikož zákon dává beneficentovi široké právo na informace, není vyloučeno, že k jednotlivým úkonům beneficent zmocní další osoby. Bude se jednat např. o auditora či daňového poradce nebo advokáta. Zákon nestanoví zvláštní postup pro případ, že správce odmítne beneficentovi poskytnout požadovanou informaci. V takovém

¹⁵ JUSTICE Québec. 2016 [online]. [cit. 20. 11. 2015]. 1991, c. 64, a. 1352; in: Dostupné z: http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/CCQ_1991/CCQ1991_A.html

případě beneficentovi nezbude než se obrátit na soud a informací se domáhat žalobou na plnění (poskytnutí informací).¹⁶

POVINNOST NESTRANNOSTI

V situaci, kdy je beneficentů více než jeden, například u podílového spoluvlastnictví, má správce i nadále povinnost péče řádného hospodáře a tedy i povinnost loajality, která je zde ovšem konkretizována, neboť správce musí jednat v zájmu všech beneficentů, a to za dodržení zásady rovnosti. Nejedná se ovšem o rovnost beneficentů týkající se poměrů, neboť ty záleží na vůli vlastníka a správce je musí respektovat. Jedná se o rovnost v přístupu správce k beneficentům, kdy ten se musí chovat nestranně a s ohledem na jejich práva a nesmí se nijak dát ovlivnit osobními preferencemi. V případě porušení této povinnosti se jedná o porušení péče řádného hospodáře.

OZNAMOVACÍ POVINNOST PŘI KONFLIKTU ZÁJMŮ

V případě hrozícího konfliktu zájmu má správce zákonem stanovenou informační povinnost vůči beneficentovi a osobě, která dohlíží na správu majetku nebo zájem beneficenta. Na základě této povinnosti lze preventivně zamezit škodě, která by mohla tímto střetem beneficentovi vzniknout. Zákonem není požadována určitá forma oznámení, ta může být tedy i ústní. Každopádně v něm správce musí vymezit, v čem konkrétně spatřuje hrozící střet zájmů. Oznamovací povinnost může být případně mezi stranami vyloučena smlouvou.

Zákon relativně zešíroka vymezuje situace, za kterých má správce tuto povinnost; ve všech případech pak stačí pouze potenciální, hrozící konflikt zájmů. Jedná se tedy jednak o situaci, kdy je správce povinen oznámit jakýkoli svůj zájem při podnikání nebo činnosti sledující majetkový prospěch, který by se mohl ocitnout v rozporu se zájmem beneficenta. Dále musí správce oznámit každé své právo, které by mohl uplatnit vůči beneficentovi nebo ohledně spravovaného majetku.

¹⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1175.

Informační povinnost naopak dle zákona není vyžadována v případě, že se jedná o zájem nebo o právo, ze kterého správa vznikla. Zájem můžeme chápat v kontextu ustanovení jako zájem při podnikání či činnosti sledující majetkový prospěch. Právem plynoucím z právního jednání, ze kterého správa vznikla, bude například právo na odměnu správce, na základě smlouvy o správě cizího majetku.

POVINNOST ODDĚLIT SPRAVOVANÝ MAJETEK

Další povinnost mající prevenční charakter je povinnost správce oddělit spravovaný majetek od svého vlastního. Tato povinnost úzce souvisí s povinností loajality, neboť je v zájmu beneficenta aby nedošlo ke smísení spravovaného majetku s majetkem správce, což by mohlo vést k nejasnostem v jejich následném vymezení. Stejně tak v případě, že správce spravuje více než jeden cizí majetek, má i tak povinnost oddělit je od sebe. V důsledku porušení této povinnosti správce odpovídá za škodu z ní vzniklou.

Na základě ustanovení § 1414 OZ má správce vedle výše zmíněné povinnosti také vést o spravovaném majetku spolehlivé záznamy, jejichž charakter bude záviset na předmětu správy. Na základě těchto záznamů je pak správce podle § 1437 OZ povinen beneficentovi poskytovat informace o průběhu správy. Měl by tedy vést evidenci majetku, stejně jako s ním související výdaje a náklady.

OPATŘENÍ PROTI KONFLIKTU ZÁJMŮ

Ustanovení, které se opět věnuje prevenci konfliktu správce a beneficenta, upravuje možnost správce smluvně nabýt právo na spravovaný majetek či nabýt právo vůči beneficentovi, a dále možnost správce užívat spravovaný majetek či informace získané při správě. Vzhledem k tomu, že je zde správce oprávněný ze smlouvy, ale zároveň musí jednat v zájmu beneficenta, hrozí zde možný konflikt zájmů. Proto je účinnost takové smlouvy podmíněna souhlasem beneficenta. V případě, že je beneficentů více, je nutný souhlas všech; pokud by některý odmítal

souhlas bez spravedlivého důvodu udělit, je možné jej nahradit rozhodnutím soudu dle § 1404 OZ.

ZÁKAZ BEZÚPLATNÝCH PŘEVODŮ

Ustanovení § 1416 OZ upravuje možnost bezúplatného převodu spravovaného majetku správcem. Je zde tedy opět zájem na ochraně spravovaného majetku a zamezení bezdůvodnému snižování jeho hodnoty správcem. Správce může bezúplatně majetek převádět v případě, že to přímo vyplývá z povahy správy, tedy je-li v rámci správy stanoveno např. darování konkrétní instituci. Druhou možností, kterou zákon připouští, je bezúplatný převod majetku nepatrné hodnoty, který je ve shodě s účelem úpravy, nebo jehož se správce zbavuje v zájmu beneficenta. Pojem nepatrná hodnota může být chápan v běžném kontextu, tak jak by ji pochopil průměrný člověk, či v souvislosti s poměrem převáděné věci ve vztahu k celkovému majetku.

NEODPOVĚDNOST SPRÁVCE

Zákon vymezuje určité okolnosti, za kterých správce neodpovídá za škodu vzniklou na spravovaném majetku. Jde jednak o vyšší moc, která je jakožto neodvratitelná událost absolutním liberačním důvodem, a zbavuje tedy správce odpovědnosti bez ohledu na to, zda jednal s péčí řádného hospodáře, či nikoliv. Co se ovšem dalších zákonem stanovených důvodů týče, na ty už je třeba aplikovat péči řádného hospodáře. Škoda vyvolaná stárnutím či jiným přirozeným vývojem majetku také nezakládá odpovědnost správce, ovšem zde už je nutné posuzovat, zda ten při správě věci postupoval s péčí řádného hospodáře či nikoliv. V případě, že škodě bylo možné předejít, ovšem v důsledku zanedbání péče se tak nestalo, správce za takovou škodu odpovídá. Stejně tak u posledního zákonem stanoveného důvodu vylučujícího správcovu odpovědnost, kterým je škoda vzniklá opotřebením při řádném užívání, je třeba posoudit, zda bylo užívání řádné a v souladu s povinnostmi správce.

1.3. ODPOVĚDNOST SPRÁVCE

Jak bylo výše zmíněno, správce cizí věci může za účelem zjednodušení administrativně-technické funkčnosti správy majetku využít substituta. Zákon přitom nestanoví počet možných substitutů pro výkon správy majetku. Správce tak může pro jednotlivé typy jednání využít několik substitutů, avšak na každého substituta se budou vztahovat pravidla o odpovědnosti správce za jejich jednání stejně.

Zákon v § 1401 odst. 1., OZ stanoví, že správce „*Na jinou osobu může přenést svou působnost nebo se dát jinak zastoupit jen při jednotlivém právním jednání; ...*“ zásadní je zde pojem *jednotlivého právního jednání*. Jednotlivé právní jednání může spočívat v opakujících se úkonech či dokonce v souboru několika úkonů. Zákonodárce stanovil, že správce plní své povinnosti *osobně*¹⁷. Logicky tak stanovuje nemožnost přenechání generální správy majetku do rukou substituta při současném zbavení se odpovědnosti za výkon.

Při výběru substituta by měl správce dbát na okolnost, že mezi vlastníkem a správcem se předpokládá existence dlouhodobého právního vztahu.¹⁸ Správce je při výběru substituta standardně odpovědný vlastníkově. Výběr substituta by měl reflektovat kvalitu a složitost správy cizího majetku. Měly by při jeho výběru být brány v potaz odborné, profesní, ale také osobní vlastnosti. Podstatné je, že substitut jedná v zastoupení vlastníka, nikoliv správce a každé jeho právní jednání bude vlastníka přímo zavazovat, ledaže z povahy věci, resp. smlouvy o správě plyne, že jeho jednání zavazuje beneficianta.¹⁹

Odpovědnost správce cizího majetku má dva různé typy, a to standardní a speciální. Standardní odpovědnost vyplývá z ustanovení § 1400 odst. 2., OZ. V rámci odpovědnosti vůči vlastníkově je správce povinen postupovat s běžnou, tj. standardní pečlivostí (např. při výběru substituta pro jednotlivé právní úkony). Druhým typem odpovědnosti je odpovědnost speciální dle § 1411 OZ. Toto

¹⁷ § 1401 odst. 1., zák. č. 89/2012 Sb.

¹⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1095.

¹⁹ Tamtéž.

ustanovení stanoví, že správce cizího majetku vykonává svou působnost a plní své povinnosti s péčí řádného hospodáře. Důvodová zpráva uvádí, že správce je vůči beneficiantovi povinen jednat čestně, věrně prozíravě a pečlivě se zřetelem k účelu, jehož má být správou dosaženo. To platí i pro případ, kdy beneficiant není pouze jeden, nýbrž je jich více. Pak má správce povinnost vystupovat vůči všem beneficiantům stejně. Pokud na spravovaném majetku vznikne škoda, odpovídá za ni správce pouze, pokud ke škodě došlo na základě porušení povinností správce.

Povinnost péče řádného hospodáře, kterou správce vykonává při správě vůči beneficiantovi, bývá často přirovnávána²⁰ k římskoprávnímu vzoru tzv. *diligentis pater familias* (pečlivý otec rodiny)²¹, který si počíná při svém konání s takovou péčí, s jakou nakládá se svým majetkem a hájí své zájmy. Tato konstrukce odpovídá i judikatuře Nejvyššího soudu, který v jednom, ze svých rozhodnutí týkajících se tohoto institutu stanovil, že: „... *jednatel je povinen vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, což znamená chovat se odpovědně a svědomitě stejným způsobem, jako by pečoval o svůj vlastní majetek tj., aby jej vědomě nezmenšoval nebo jej jinak neohrožoval.*“ Nejvyšší soud tak vychází z obecně přijímané koncepce péče řádného hospodáře právní vědou.²²

Již bylo zmíněno, že po jmenování správce vlastníkem, se předpokládá dlouhodobost právního vztahu. Je nutné ovšem zmínit, že nejen správce při výběru potenciálního substituta pro jednotlivé právní úkony, ale i vlastník by si měl důkladně rozmyslet jmenování vhodné osoby správce. S přihlédnutím k povaze spravovaného majetku by správce měl mít i dostatek předpokladů a zkušeností pro výkon řádné správy. Základní odborná kvalifikace je jedním ze základních předpokladů. Tato odborná kvalifikace není vázána striktně na dosažení formálního vzdělání a rovněž se nejedná o povinnost odborné péče (kterou řádný hospodář splňovat nemusí), ale je nutné, aby rozeznal, kdy spravovanému majetku hrozí škoda a zabránil jejímu vzniku, příp. si zajistil kvalifikovanou radu nebo pomoc. Tak se k výkladu postavil i Nejvyšší soud²³, když k této otázce stanovil, že: „*Postup*

²⁰ DVORŇÁK, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 519.

²¹ BARTOŠEK, M. Encyklopedie římského práva. Praha: Academia, 1994, s. 94.

²² ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. Obchodní zákoník: Komentář. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 669

²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

člena představenstva akciové společnosti s péčí řádného hospodáře ovšem nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku... Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena statutárního orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc...”²⁴

Odpovědnost správce za vadné substituční jednání je vzhledem k jeho povaze dvojí. V případě negativních následků způsobených substitutem v rámci řádného zastoupení za takovéto následky odpovídá výlučně správce. V případě excesu ze substitučního oprávnění pak správce odpovídá solidárně s neoprávněným substitutem. Exces může vzniknout jednak na základě neoprávněného zastoupení, kdy správce poruší povinnost při výběru substituta a dále v případě, kdy správce pověří výkonem své působnosti třetí osobu i přes zákaz takovéto delegace.

Povinnost k náhradě škody vzniká obecně v případě i) porušení právní povinnosti, ii) vzniku škody a iii) mezi porušením právní povinnosti a vzniklou škodou je kauzální nexus. Pokud správce poruší povinnost obecného standardu péče řádného hospodáře, bude za vzniklou škodu odpovědný bez ohledu na své zavinění.

Vyjma povinnosti k náhradě škody je sankcí za neplnění povinností správce či porušení péče řádného hospodáře odvolání správce, které může být vlastníkem učiněno z jakéhokoliv důvodu (§ 1441 OZ).

1.4. ODMĚNA SPRÁVCE

Důvodová zpráva k § 1400 až 1404 OZ stanoví, že: „*Činnost správce je zásadně úplatná.*“²⁵ Existuje zde tedy vyvratitelná domněnka úplatnosti výkonu správy cizího majetku, nestanoví-li si strany jinak. Jelikož záleží na vůli správce, zda se zaváže správu vykonávat či nikoli, je možné, aby si strany dohodly bezúplatnost takového právního jednání. Tato dohoda je bezformální a může tedy

²⁴ ŠTENGLOVÁ I., PLÍVA S., TOMSA M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck 2005, s. 738

²⁵ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb., cit. 15. 11. 2015. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

být uzavřena i konkludentně, stejně jako může být uzavřena i následně.²⁶ V případě, že není výše odměny sjednána a zároveň není správa dohodnuta jako bezúplatná, má se zato, že správci náleží odměna obvyklá podle povahy jeho služeb, tedy odměna srovnatelná s odměnou poskytovanou za obdobnou činnost, případně v obdobném místě. Pokud si ovšem strany sjednají výši či výpočet odměny ve smlouvě, může tato odměna být výrazně vyšší i výrazně nižší než odměna obvyklá. Jediným případným korektivem jsou zde dobré mravy a dobrá víra, jejichž zásady je třeba dodržovat.

Odměna správce však není obligátní součástí dohody mezi vlastníkem, resp. zakladatelem a správcem. Správa může být vykonávána i bezúplatně, musí to být ale dohodnuto. Bude se tak jednat například o správu rodinného majetku. U správy rodinných majetků je třeba odlišit bezplatnou správu cizího majetku a zvyšování hodnoty rodinného závodu. Pokud nebude stanoveno dohodou, že se jedná o bezplatné vykonávání funkce správce cizího majetku, mohl by správce argumentovat ve svůj prospěch tak, že majetek spravoval sice bezúplatně, ale jako rodinný závod a tedy k němu nabyl příslušná práva jako člen rodiny k rodinnému závodu.²⁷

Ve většině případů se setkáme s definicí odměny správce, která je pevně stanovena procentním podílem z hodnoty jistiny spravovaného majetku. Bude to tak v případě investičních poradců a správců majetku svých klientů. Správce je pak motivován zvyšovat hodnotu spravovaného majetku, jelikož se z celkové hodnoty jistiny počítá odměna správce, která může být doplněna i o různý systém bonusů.

Ten, kdo vykonává správu bez právního důvodu, si odměnu nezaslouží a žádná úplata mu nenáleží. Neexistence právního důvodu může být ovšem stranami následně zhojena, strany si případně mohou dohodnout odměnu. Pokud ke konvalidaci nedojde, dojde k aplikaci ustanovení § 3006 a násl. OZ o nepřikázaném jednatelství. Osobě, která by se ujala správy bez právního důvodu, by náležela náhrada účelně vynaložených nákladů v případě, že by tato správa vedla převážně

²⁶ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R., Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář § 1400 – 1474. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 80.

²⁷ Tamtéž, s. 85.

k užitku třetí osoby, a to vzhledem k jejím pochopitelným zájmům a záměrům. V opačném případě by nepřikázanému jednateli takové právo nenáleželo a navíc by po něm oprávněná osoba mohla požadovat navrácení do původního stavu, případně i náhradu škody.

1.5. ROZDĚLENÍ ZISKU A NÁKLADŮ

Ze znění ustanovení § 1403 OZ vyplývá, že je to právě správce, kdo nejenže majetek spravuje, ale zároveň rozděluje zisk a náklady mezi beneficienty. Při rozdělování nákladů a zisku má hlavní roli správce a na rozhodování se vlastník ani beneficiant nepodílí. Správce při rozdělování postupuje podle stanov, které jsou jednostranným právním jednáním zakladatele, či podle zakládací smlouvy. Pouze v případě, kdy způsob vypořádání není upraven ve stanovách ani ve smlouvě, se postupuje podle výše zmíněného ustanovení. To obsahuje rozsáhlý výčet kritérií, která je třeba při rozdělování zohlednit a vyváženě uplatnit v případě rozdělování zisků a nákladů za absence zvláštní smluvní úpravy. Ačkoliv úprava správy cizího majetku rozlišuje správu prostou a plnou, ustanovení o dělení nákladů a zisku se použijí na oba typy správy.

Kritérium dělení zisku a nákladů se posuzuje dle povahy předmětu správy a souvisí s účelem, za kterým správa majetku vznikla za dodržení a s přihlédnutím k obecným zvyklostem. Zákonodárce nestanovuje pořadí plnění jednotlivých kritérií, avšak z dikce zákona vyplývá, že si správce nemůže z výčtu vybrat jedno a dle něj se řídit, nýbrž že všechna kritéria musí být splněna kumulativně.

Pokud ustanovení hovoří o rozdělení zisku, chápeme tím zvýšení hodnoty jistiny, resp. majetku ve sledovaném období. Náklady pak chápeme jako účelně vynaložené prostředky na uchování, resp. zvýšení hodnoty celkové jistiny, resp. majetku. Jedná se např. o poplatky spojené se správou, administrativní náklady, kolky, ale např. i odměna správce.

Obecnými zvyklostmi jsou myšlena pravidla, která se uplatňují na správu majetku, stejně jako pravidla obecná vzhledem k povaze majetku a předmětu majetku, který je spravován. Rovněž spravedlnost zde slouží jako obecný korektiv,

na základě kterého je možné vzhledem k legitimnímu očekávání a přiměřenosti modifikovat výše uvedená kritéria.

Zákon nestanovuje časový údaj o povinném předkládání zprávy o rozdělování zisku a nákladů. Vychází se zde z předpokladu, že výnosy ze spravovaného majetku mohou být vypláceny zpravidla kdykoliv. Totéž platí i u nákladů. Domluvu o periodicitě výplat výnosů a úhrad nákladů si vlastník stanoví v zakládací listině nebo v tomto směru učiní domluvu se správcem.

Každé rozdělování zisku a nákladů bude muset být doloženo vyúčtováním, ze kterého bude, i v případě vyššího počtu beneficentů, zřetelný poměr rozdělení.

1.6. NAHRAZENÍ SOUHLASU BENEFICIENTA S VÝKONEM SPRÁVY

K určitým jednáním správce, a to ať již k právnímu jednání či k faktickým úkonům, může být vyžadován souhlas beneficenta. Tato jednání jsou v určitých případech stanovena přímo zákonem, jako například v § 1406 OZ, kdy je souhlas beneficenta nutný ke změně účelu spravovaného majetku. Další situace, ve kterých bude vyžadován souhlas beneficenta, si mohou účastníci daného právního vztahu nad rámec zákona stanovit ve smlouvě.

V případě, že nastane situace, kdy není možné, aby beneficent svým souhlasem schválil právní jednání správce, může být tento souhlas nahrazen rozhodnutím soudu. Jedná se o situace, kdy je tento souhlas k právnímu jednání nutný a kdy by v případě jeho neudělení mohlo dojít k újmě na spravovaném majetku či k jinému narušení zájmů beneficenta. Beneficent nemusí ani vědomě odporovat a být vědomě v prodlení s udělením souhlasu správci, ale je možné, že nebude dlouhodobě k zastížení nebo bude neznámý a vlastník pro takové účely nestanoví zástupce.

Příčina absence souhlasu beneficenta může být dvojího druhu. Za prvé se jedná o situaci, kdy je beneficent neznámý nebo pokud jeho stanovisko nelze zjistit včas. V druhém případě se bude jednat o situaci, kdy beneficent odmítá souhlas udělit, aniž by pro to měl spravedlivý důvod.

Pokud je beneficiant neznámý, může tomu být tak z důvodu, že zatím ještě není specifikován (například v případě dědického řízení), nebo se může jednat o konkrétní a známou osobu, která je ovšem neznámého pobytu. V případě, že není možné beneficiantovo stanovisko zajistit včas, je zřejmé, že půjde o takové jednání, kdy by v případě opožděného stanoviska beneficianta došlo ke vzniku újmy na majetku. Zákonodárce se tak snaží řešit možný vznik patových situací.

Souhlas beneficianta může být také nahrazen rozhodnutím soudu v případě, že beneficiant odmítá takovýto souhlas udělit, aniž by k tomu měl spravedlivý důvod. Rozhodování beneficianta by mělo být v souladu s účelem správy. V případě, že by beneficiant odmítal udělit souhlas k takovému jednání, které by vedlo k rozmnožení spravovaného majetku, jednalo by se o jednání v nesouladu s účelem správy a tedy i o jednání bez spravedlivého důvodu. Nemá-li totiž beneficiant na rozmnožování majetku zájem, může jeho správu ukončit. Pokud tak učinit z nějakého důvodu nechce nebo nemůže, musí správci umožnit, aby účel správy majetku realizoval. Jako nespravedlivé by bylo posuzováno také odmítnutí udělení souhlasu v případě, kdy by beneficiant bránil zvýhodnění dalšího beneficianta, aniž by toto zvýhodnění jakkoli zhoršilo jeho vlastní postavení.²⁸ Neexistence spravedlivého důvodu bude znamenat neúčelnost nakládání s podstatou spravovaného majetku a nekorektní vztah beneficianta vůči správci.

V případě, že nastane některá z výše uvedených překážek a soud bude svým rozhodnutím nahrazovat souhlas beneficianta, bude postupovat v rámci zákonem vymezených kritérií spravedlnosti a včasnosti. Kromě těchto kritérií bude muset brát ohled také na současnou a budoucí situaci majetku, vnější okolnosti či zájmy třetích osob.

Podstatné je, že zákon nestanovuje žádná omezení pro podání návrhu na nahrazení souhlasu beneficianta. Lze tak dovodit, že oprávněným pro podání návrhu bude každá osoba, která má právní zájem na vydání takového rozhodnutí.

²⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1104.

Okruh oprávněných tak bude zahrnovat správce majetku, vlastníka či další z beneficiantů.

2. PROSTÁ A PLNÁ SPRÁVA CIZÍHO MAJETKU (POROVNÁNÍ, POVINNOSTI SPRÁVCE)

Zákon upravuje dva druhy správy cizího majetku, a to správu prostou a správu plnou. Tyto dva typy správy se od sebe odlišují zejména svým účelem. V případě prosté správy je cílem správce zachování jemu svěřeného majetku a jeho zajištění před případným zhoršením, jde tedy o zachování *statusu quo*. Beneficiet od správce očekává péči o spravovaný majetek s cílem zachování jeho daného stavu. Plnění ze zisku tedy není vyžadováno, což ale neznamená, že by bylo vyloučeno, aby pro toto případné plnění může být určen beneficiet. Obecně je tedy v případě prosté správy beneficietem vlastník, ale jako beneficiet může být určena i třetí osoba. Na druhou stranu plná správa spočívá v rozmnožování spravovaného majetku beneficieta a dosahování zisku v jeho prospěch.

Plná a prostá správa se liší také co do předmětu, neboť „předmětem prosté správy nemohou být investiční nástroje či věci a práva, které svou samotnou existencí, tj. bez užití k účelům, k nimž jsou určeny, ztrácejí na hodnotě.“²⁹

Zákonné rozdělení správy cizího majetku ovšem částečně ztrácí na relevanci, neboť přednost má smluvní úprava. Ta by se podle zákona řídila pouze v případě, kdy by si strany ve smlouvě nevymezily, že se jedná o správu prostou, přesto že si ji zamýšlely ujednat, a nepřizpůsobily tedy pravomoc správce tomuto typu správy.

Primární závislost je tedy na úpravě podmínek, za kterých správa vznikla. Občanský zákoník ale v některých ustanoveních určí obligatorní typ správy, a to např. v § 1678 odst. 1 OZ, kdy je stanoveno, že: „*Kdo spravuje pozůstalost, vykonává její prostou správu*“. Speciální ustanovení o plné správě pak nalezneme např. v § 1456 OZ, který stanoví, že: „*Svěřenskému správci náleží plná správa majetku ve svěřenském fondu....*“

²⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1106.

2.1. PROSTÁ SPRÁVA

Postavení správce při správě prosté je, jak již ostatně vyplývá z výše uvedeného, značně omezeno. K určitým jednáním správce je nezbytný souhlas beneficianta, což je například zákaz změny účelu spravovaného majetku bez souhlasu beneficianta (§ 1406 OZ) či zcizení majetku bez jeho souhlasu (§ 1408 OZ). Je-li tedy předmětem správy stavební pozemek, nesmí jej správce bez souhlasu beneficianta přetvořit na zemědělskou ornou půdu.

Podstatou prosté správy je zachování hodnoty spravovaného majetku, a to za použití všech práv a legálních prostředků k jeho ochraně (žaloby, námitky atd.). Důraz přitom není kladen na zachování hodnoty spravovaného majetku, ale majetku jako takového (tj. svěřených věcí, byť by jejich hodnota v průběhu času klesala).³⁰ Povinností správce tedy není majetek rozmnožovat, ale pro případ že k rozmnožení dojde, musí správce se všemi výnosy a plody hospodařit řádně.

Správce je dále povinen s majetkem řádně hospodařit (§ 1406 OZ) což mu umožňuje např. propachtovat spravovaný zemědělský pozemek. Hospodaří s majetkem jako by byl jeho a je povinen využít všechna práva, která by měl jako vlastník k tomu, aby zachoval hodnotu majetku (např. uplatnění pohledávek).

Předmětem prosté správy mohou být také peněžité prostředky. Takovéto peníze a vklady, bez ohledu na měnu a způsob uložení jsou na rozdíl od typického předmětu prosté správy, typickým investičním prostředkem, jehož primárním účelem je dosahování zisku, resp. rozmnožování jejich hodnoty.³¹ Z tohoto důvodu je pro prostou správu peněžitých prostředků v § 1409 OZ zakotvena speciální úprava. I v tomto případě, neboť se stále jedná o prostou správu, je primární povinností správce zachovat majetek a zajistit, aby nedošlo ke ztrátě. S tím souvisí ve zmíněném ustanovení povinnost obezřetnosti, která správci zakazuje peněžité prostředky investovat do rizikových investičních prostředků a obecně nařizuje takové jednání, které vede k minimalizaci rizik. Nebude pak například možné, aby docházelo k nakládání s peněžními prostředky prostřednictvím tzv. pákového

³⁰ PIHERA, V. IN SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Sv. III., C. H. Beck 2013, s. 1159.

³¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1109.

efektu.³² V případě, že již došlo k vynaložení peněžitých prostředků před převzetím správy správcem, může správce zvolený způsob změnit, ale opět v souladu s dodržováním zásady obezřetnosti. Pojem obezřetných investic je dále vysvětlen v §§ 1432 – 1435 OZ. Cílem těchto ustanovení je chránit beneficenta před rizikem neuvážených investic učiněných správcem.³³ Český zákonodárce v oblasti úpravy obezřetných investic zvolil obecnější úpravu než je tomu v QCC. Zatímco v S 1339 quebeckého občanského zákoníku nalezneme rozsáhlý výčet investic, které jsou považovány za obezřetné, v §§ 1432 -1435 OZ se zákonodárce omezuje na obecné pravidlo zásady diverzifikace portfolia (§ 1432 OZ). Konkrétní pravidla potom stanovuje pro nabývání akcií a dalších investičních nástrojů (§1433 OZ) a stanovuje podmínky pro uložení peněžních prostředků (§ 1434 OZ).

Podstatnou otázkou však je, zdali se pravidla pro obezřetné investice budou vztahovat i na plnou správu cizího majetku. Jelikož z dikce § 1410 OZ vyplývá, že „*Správce může se spravovaným majetkem činit cokoliv, co je nutné a užitečné*“, je možné dovozovat, že se pravidla o obezřetných investicích na plnou správu vztahovat nebudou. Takový závěr by ale neodpovídal systematické řazení pododdílů upravující obezřetné investice, který je v rámci oddílu upravující obecná pravidla pro správu a povinnosti správce. Tato pravidla se plně uplatní pro správu prostou, pro správu plnou alespoň do té míry, kdy se správce bude chovat dle ustanovení o obezřetných investicích, protože lze předpokládat, že postupoval s péčí řádného hospodáře.³⁴ Jedná se ale pouze o domněnku, byť velmi pravděpodobnou. Podrobnější výklad umožňuje QCC, který v ustanovení S 1343 výslovně předpokládá péči řádného hospodáře za dodržení postupu dle zákonné úpravy.³⁵

Zákon stanoví, že správce při správě peněžních prostředků musí postupovat obezřetně. Tím je zamýšlena zvýšená opatrnost, s níž by peněžní prostředky měly být spravovány. Ke správě peněžních prostředků se správce může dostat dvojím

³² Tzv. „*pákový efekt*“ se rozumí použití cizího kapitálu za účelem navýšení svého zisku. Přitom platí, že pákový efekt funguje jako dvojsečná zbraň – zvyšuje jak zisky, tak i ztráty. Investoři použitím pákového efektu zvyšují potencionální velikost svých zisků, avšak s vysokým rizikem ztráty.

³³ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb., §§ 1432 - 1435. cit. 20. 11. 2015. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

³⁴ Srov. PIHERA, V. IN SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Sv. III., C. H. Beck 2013, s. 1176.

³⁵ S 1343 QCC: „An administrator who acts in accordance with this section is presumed to act prudently.”

způsobem. První možností je, že peněžní prostředky dostane do správy přímo a vykonává pak správu. Druhou možností je, že správce spravuje movitý či nemovitý majetek, který se v průběhu správy zpeněží. Obsahem správy jsou nově peněžní prostředky a správce se musí řídit speciální úpravou v zákoně, resp. § 1407 an. OZ.

Správce je dle ustanovení § 1408 OZ oprávněn ze spravovaného majetku něco zcizit, je-li to v zájmu zachování hodnoty, podstaty a účelu spravovaného majetku nebo je-li to nutné k zaplacení dluhů s majetkem spojených; jinak jen za protiplnění. Opět je zde zjevné, že hlavním účelem prosté správy je zachování hodnoty majetku. Případné zcizení části majetku je možné, pokud hrozí změna či zhoršení majetku či pokud je ohrožen samotný účel, ke kterému majetek slouží. Pokud správce zcizí část majetku za účelem úhrady dluhů souvisejících s majetkem; musí být takové zcizení učiněno za účelem udržení a ochrany spravovaného majetku. Ke stejným účelům je správce oprávněn majetek zastavit nebo jinak použít jako jistotu. Ke všem těmto jednáním správce potřebuje souhlas beneficianta, neboť by jinak mohlo dojít ke svévolné změně, konkrétně tedy ke snížení spravovaného majetku. Pokud souhlas nelze získat, nebo jej beneficiant bez spravedlivého důvodu odmítá udělit, je možné jej nahradit rozhodnutím soudu. Souhlas bude nahrazen rozhodnutím soudu i v případě, bude-li beneficiant neznámý, nebo nebude-li možné zjistit jeho stanovisko včas.

Podstatné je, že pokud správce nezczizí majetek za účelem zachování jeho hodnoty nebo zaplacení dluhů, musí za zcizení majetku dostat protiplnění. Z toho lze dovodit, že zczizování spravovaného majetku by mělo být zásadně úplatné. Vyloučena pak logicky bude např. darovací smlouva. Jazykový výklad je možné chápat tak, že správce může za protiplnění zczizovat majetek bez omezení. To by bylo ovšem v rozporu se samotným účelem prosté správy cizího majetku. Je tedy velmi pravděpodobné, že v daném případě byl S 1305 QCC mylně interpretován.³⁶ QCC v příslušném ustanovení stanoví: „...or the preservation of its value.”³⁷ Tím

³⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1112.

³⁷ JUSTICE Québec. 2016 [online]. [cit. 15. 12. 2015]. Dostupné z: http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/CCQ_1991/CCQ1991_A.html

měl zákonodárce na mysli především zachování hodnoty majetku, o protiplnění se QCC nezmiňuje.

Ve druhém odstavci § 1408 OZ je ovšem obsažena výjimka z výše uvedeného pravidla, která umožňuje správci zcizit majetek i bez souhlasu beneficianta. Jedná se o situaci, kdy majetku hrozí rychlá zkáza či je pravděpodobné, že rychle ztratí na hodnotě. V tomto případě tedy není ve svém jednání správce nijak omezen, ovšem na druhou stranu odpovídá za případnou náhradu škody.

2.2. PLNÁ SPRÁVA

V rámci plné správy je úkolem správce dbát o rozmnožení spravovaného majetku a jeho uplatnění v zájmu beneficianta. Pojem rozmnožení majetku je možno chápat velmi široce; bude se jednat o zvyšování hodnoty, kvality, o nárůst věcí apod. K takovému rozmnožování může docházet investicemi, nákupem, prodejem či jinými způsoby, které si správce zvolí za vhodné.

Plná správa cizího majetku může být svěřena správci buď zvláštní smlouvou, nebo přímo ze zákona, a to explicitně. Jedná se spíše o výjimky, resp. musí být vždy stanoveno, že se jedná o plnou správu nebo musí být stanoveny její znaky. Respektive u smlouvou založené správy cizího majetku se může jednat o plnou správu, v zákonných ustanoveních je plná správa spíše výjimkou.³⁸

Plná správa cizího majetku je obchodním instrumentem a správce rozhoduje o nakládání s majetkovou podstatou v rámci trhu.

Správce má v režimu plné správy oproti správě prosté podstatně více práv nakládat s majetkem. Jelikož jeho cílem je dbát o rozmnožení majetku a jeho uplatnění v zájmu beneficianta, je oprávněn v rámci svého jednání činit vše, co vede k navyšování hodnoty spravovaného majetku ve prospěch beneficianta. Není vyloučeno, aby beneficiantem byl vlastník majetku, stejně jako se může jednat o třetí osobu, v jejíž prospěch bude správce jednat. Stejně tak je podle § 1412 odst. 2

³⁸ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R., Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář § 1400 – 1474. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 117.

OZ možné, aby byl beneficentem sám správce, ovšem vzhledem k tomu, že správce má jednat „v zájmu beneficenta“, je možné, že by zde došlo ke střetu zájmů. Z tohoto důvodu je tedy pochopitelně vhodnější, aby byla správcem osoba nezávislá.

Postavení správce se oproti správě prosté liší také v tom, že správce není nijak limitován ve svém právním jednání souhlasem beneficenta, ale jedná a rozhoduje samostatně a nezávisle. Z toho také vyplývá jeho plná odpovědnost za takováto jednání. Případné omezení jednání správce a jeho podmínění souhlasem beneficenta je možné sjednat ve smlouvě. Vzhledem k samostatnosti správce je vhodné, aby jeho znalosti a dovednosti byly s ohledem na spravovaný majetek na takové úrovni, aby byl schopen činit rozhodnutí vedoucí k jeho zhodnocování, stejně jako dostatečně posoudit a zhodnotit možná rizika.

V rámci plné autonomie může správce dle § 1410 OZ se spravovaným majetkem činit cokoli, co je nutné a užitečné. Jednání správce by tedy mělo beneficentovi přinášet užitek v souvislosti s rozmnožováním spravovaného majetku. Zda se jedná či nejedná o jednání nutné a užitečné záleží na posouzení správce, který v rámci svého rozhodování musí postupovat s péčí řádného hospodáře (§ 1411 OZ).

3. SKONČENÍ SPRÁVY

Zákon předpokládá několik variant skončení správy cizího majetku. Jedná se o reflexi běžně uznávaných způsobů zániku jakýchkoliv povinností. Jedná se o i) odstoupení, ii) odvolání, iii) omezení svéprávnosti nebo iv) osvědčením o úpadku správce. Další obecné důvody pro skončení správy jsou: v) uplynutí sjednané doby správy, vi) dosažení účelu, pro který byla správa majetku zřízena a konečně vii) zánik práva beneficenta ke spravovanému majetku.

Případy odstoupení a odvolání jsou jednostrannými právními akty správce či vlastníka vůči svému protějšku. Správce odstupuje ze své pozice a svůj úkon směřuje zakladateli, zatímco zakladatel právním úkonem odvolává správce. Pro odstoupení zákonodárce nestanovuje žádné speciální podmínky ani lhůtu. Lze ale předpokládat, že odstoupení správce bude učiněno písemně a účinnosti vůči vlastníkovi nabude ve chvíli doručení. Den doručení bude podstatný pro stanovení skončení funkce správce. Ten si však může v prohlášení stanovit termín pozdějšího data. Doručení probíhá zpravidla k rukám osoby oprávněné povolát nového správce. Zákon stanoví, že správce nesmí odstoupit od správy v nevhodnou dobu. Má se tím namysli např. doba před uzavřením důležitého kontraktu, nebezpečí prodloužení s plněním apod. Pokud by se správce těmito pravidly neřídil, bylo by jeho odstoupení relativně neplatné. Neplatnosti odstoupení by se pak mohl dovolávat zakladatel, i beneficent. V této situaci by správce rovněž odpovídal za vzniklou škodu.

Pro odvolání zákon rovněž nestanovuje obligatorní podobu ani žádnou lhůtu, ale předepisuje formu. Odvolání musí být dle ustanovení § 1441 OZ učiněno v písemné formě, která musí být dodržena (§ 559 OZ) a je třeba podpis (§ 561 OZ). Z hlediska svých práv není správce chráněn žádnou ochrannou lhůtou. Odvolávající není povinen upozornit správce na možnost odvolání, které se uskuteční v budoucnu.³⁹

³⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1181.

Je-li správce omezen ve své svéprávnosti, jedná se o logický důvod ukončení jeho působnosti. Zákon stanoví jedinou podmínku výkonu správy cizího majetku, a to svéprávnost. Je-li omezena, logicky zanikají podmínky pro výkon funkce správce. Obdobně tomu bude v případě smrti správce.

Další popsané typy správy jsou navázané na právní události. Vlastník může do zakládací listiny zahrnout i jiné důvody skončení správy než ty, které jsou obsaženy v zákoně. Pokud byla správa omezena časově, není nutné, aby na ni navazovaly další právní události. Dojde-li k dovršení termínu stanoveného v zakládací listině, správa zaniká bez dalšího uplynutím lhůty. Správa ovšem může skončit i tím, že byla časově omezena pouze činnost, resp. právní poměr správce, a nový správce nebyl ustanoven. K ukončení správy není zapotřebí dalšího právního jednání nebo autoritativního rozhodnutí. Posledním dnem období, na které byla správa omezena, dochází k jejímu zániku. Jakékoliv prohlášení či rozhodnutí má pouze deklaratorní povahu.⁴⁰

Je-li správa cizího majetku založena za určitým účelem, pak její trvání záleží na dosažení takového účelu. Důležité bude, aby účel správy byl řádně stanoven v zakládací listině. Dosažení účelu a ukončení správy ale nebude záležet na libovůli správce, nýbrž účelové naplnění podstaty správy bude prohlašovat vlastník, beneficiant nebo jimi povoláná osoba.

Zanikne-li právo beneficianta, jedná se o další z důvodů zániku správy. Beneficiant je obligatorní součástí trojstranného právního vztahu. Není-li na správě angažován žádný beneficiant, správa pozbývá smyslu. Beneficiantovo právo může zaniknout několika způsoby. Jedním ze způsobů je přímé právní jednání beneficianta. Beneficiant se sám rozhodne, že jím nadále nechce být a své postavení ve správě zruší. Další způsob skončení správy z důvodu zániku práva beneficianta je na vůli beneficianta nezávislý. Jedná se například o situaci, kdy beneficiant přestane splňovat podmínky, za kterých byl v zakládací listině ustaven.

⁴⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1178.

Správa cizího majetku může skončit z jakéhokoli výše uvedeného důvodu. Skončení správy však neznamená skončení povinnosti správce obhospodařování majetku. Zákon stanoví (§ 1443 OZ) povinnost správce při skončení správy učinit s účinky zavazujícími beneficenta vše, co je vzhledem k tomu nutné nebo co je nezbytné k zamezení ztráty. Z jazykového výkladu vyplývá, že se povinnost správce bude posuzovat pro okamžik ukončování správy právním jednáním, právní událostí, při doručování, ale také na dobu, která nadchází po právní skutečnosti, která zapříčinila zánik správy. Je nutné mít na paměti, že správce je při svém konání povinen sledovat zájmy beneficenta.⁴¹ Tímto principem se řídí i odstoupení správce ze správy cizího majetku. Správce nesmí ze správy odstoupit v nevhodnou dobu. Poruší-li správce, který je odvolán nebo právě odstupuje tyto povinnosti, a takové jednání, resp. opomenutí bude mít za následek vznik škody, bude správce odpovědný za porušení právní povinnosti dle § 2910 OZ. Vytváří se tak fikce pokračování správy, která má podstatný dopad na nabývání práv a povinností pro správce. V případě neodkladného obstarávání záležitostí i po skončení správy, se správce nebude zavazovat sám, ale právy a povinnostmi z takového jednání bude zavázán zastoupený, resp. beneficent. Není tedy možné, aby se na správce v takových uplatnila zákonná úprava o nepřikázaném jednatelství (§ 3006 OZ).

Při skončení správy je správce povinen předložit vyúčtování. Vyúčtování předkládá svému nástupci, beneficentovi a vlastníkovi. Povinností předložit vyúčtování při skončení správy není dotčeno ustanovení § 1436 OZ, které stanoví správci předkládat pravidelné roční vyúčtování.⁴² Správce musí vyúčtování sestavit tak podrobně, aby byla možná ověřit jeho správnost a mít přesný přehled o majetku ve správě. Je logické, že beneficent má oprávnění uvádět své námitky vůči údajům v obou dokumentech. Pokud smlouva nepředvídá jiné řešení, může být neshoda mezi bývalým správcem a beneficentem předmětem soudního řízení.⁴³

⁴¹ Srov. § 1440 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴² Zákonodárce pravděpodobně učinil v §1445 OZ překlep, jelikož obdobně platí ustanovení §1426 a §1427 OZ, která upravují vyúčtování, nikoliv pak §1426 a §1427;

⁴³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1188.

4. KOMPARACE SPRÁVY CIZÍHO MAJETKU A SVĚŘENSTVÍ V JURISDIKČÍCH VYBRANÝCH STÁTŮ

Obecná úprava správy cizího majetku a jeho zvláštního typu svěření, byla do českého právního řádu převzata ze zákonné úpravy občanského práva frankofonní kanadské provincie Québec. Úprava svěření se v quebecké úpravě francouzsky označuje jako *fiducie*, v angličtině potom jako *trust*. Jak bude vysvětleno dále, úprava trustu v quebeckém právním řádu není novinkou. Zatímco současná úprava byla začleněna do quebeckého práva počátkem devadesátých let, vývoj trustu sledujeme již od počátku římského právního učení. Quebecký právní řád byl formován kontinentální i anglosaskou právní kulturou. Sledujeme tak principy trustu, resp. fiducie, který byl převzat vlivem francouzské právní úpravy jako institut a dotvořen na základě soudní praxe po vzoru Velké Británie. Vliv Velké Británie je zřejmý právě proto, že se trust vyvíjel po staletí v nekodifikované formě v rámci *common law*.

Odlišná situace se odehrávala v zemích Střední Evropy, kde římskoprávní tradice a právní věda zavedla institut tzv. *věrné ruky*, která se v germánských zemích označuje jako *Treuhand* a ve Francii jako *Fiducie*. Ačkoliv nalezneme úpravu trustu v mnoha modifikacích v Evropě, lze říci, že základní principy jsou totožné. Právě díky praktičnosti tohoto institutu, se jedná o fenomén, který se stal velmi oblíbenou, flexibilní a celosvětově užívanou formou pro nakládání s cizím majetkem. Mimo Evropu můžeme nalézt podobně inspirovanou úpravu správy cizího majetku v Louisianě ve Spojených státech amerických⁴⁴, kde je tomuto institutu věnováno více jak 130 paragrafů⁴⁵ nebo v Jihoafrické republice, jejíž občanský zákoník umožňuje založit více jak 30 druhů trustů s různým účelem. Právě do Jihoafrické republiky byl systém trustů zaveden počátkem devatenáctého

⁴⁴ Srov. RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: Právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In Štenglová, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 355-359.

⁴⁵ JUSTIA US Law. 2016 [online]. [cit. 6. 1. 2016]. Dostupné z: <http://law.justia.com/codes/louisiana/2011/rs/title9>

století, kdy se v průběhu kolonizace transformovalo občanské právo po britském vzoru.⁴⁶

Pihera uvádí, že zatímco právní věda common law institut trustu považuje za zcela přirozený a funkční, odborná veřejnost v kontinentálním systému práva nemá často přílišné pochopení k období tohoto institutu. Dle Piherova názoru identifikuje kontinentální právní doktrína vždy vlastníka předmětného majetku, který je ve smluvním vztahu k ostatním zúčastněným. Naopak anglosaská právní kultura existenci vlastnictví v kontinentálním významu ke spravovanému majetku přímo vylučuje.⁴⁷

Na několika následujících příkladech bude uvedena funkčnost trustů v Evropě, jejich společné principy i details, které je odlišují. Cílem je, aby čtenář názorně rozpoznal míru flexibility a využití tohoto institutu.

4.1. TRUST V ANGLOSASKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

Britští autoři uvádějí jako příklad nejstarší formy anglosaského trustu tzv. *entail* nebo *entail law*.⁴⁸ Původním důvodem pro vznik *entailu* bylo dědické právo, resp. nakládání s pozůstalostí po zůstavitelově smrti. Podoba *entailu* k trustu byla pouze v základních principech, a to v nakládání s majetkem pro třetího, avšak trust doznal mnohem sofistikovanějšího vývoje. Základní myšlenkou pro existenci *entailu* byla nezczizitelnost nemovitosti. Převod vlastnictví k nemovitosti, která přecházela ze zůstavitele na dědice, byl podmíněn zákazem dalšího zcizení vyjma převodu na další potomky v rodu. Cílem byla nedělitelnost majetku a konsolidace rodinného bohatství.⁴⁹

V české právní vědě můžeme podobu *entailu* nalézt v institutu tzv. *rodinného nedílu*. Institut rodinného nedílu byl základem nastavení majetkových a dědických poměrů ve šlechtickém právu. Podstata byla stejná jako u *entailu*, a to,

⁴⁶ MERVE, S. G., Introduction to the Law of South Africa. Frederick, MD: Aspen Publishers. 2004, s. 182.

⁴⁷ PIHERA, V., Trust. Vybrané aspekty. In: Obchodněprávní revue, 2009, č. 7, s. 196.

⁴⁸ SANFORD DOUGLAS, E. History and law of Entails in Scotland. Edinburgh: Edinburgh printing and publishing company, 2003, s.3.

⁴⁹ DUFF, A. A., Treatise on the Deed of Entail. Edinburgh: Bell & Bradfute, 2010, s. 7-8

že nedílné vlastnictví např. nemovitosti, patřilo do vlastnictví často celé rodině zůstavitele. Nedíl v rámci dědického práva pak přecházel pouze na dědickou linii zůstavitele tohoto nedílu. Vlastník nedílu nebyl nijak omezen v možnosti nakládání s majetkem v nedílu, nicméně nemohl nedíl zcizit ve prospěch osoby, která v rámci nedílu nefigurovala. Nedíl tedy sloužil především k nedrobení rodinných statků a jeho funkce spočívala v zajištění přechodu rodinného majetku na její členy.⁵⁰

Historie a význam *entailu* je pro common law zásadní. Zatímco byl *entail* poprvé zakotven zákonem *De Donis Conditionalibus* v roce 1285⁵¹, zrušen byl až v roce 1925 novou úpravou práva pro správu majetku, tzv. *The Law of Property Act*.⁵² *Entail* stanovil jasná pravidla pro převod majetku i pro případ, že zůstavitel zemřel bez potomků. Pokud se tak stalo, *entail* připadal nejbližším dalším dědicům z větve posledního zůstavitele. Sledujeme tak podobné rysy se současnou úpravou správy cizího majetku obecně. Ačkoli správce, resp. vlastník *entailu* musel být vždy členem rodinného společenství, povinnost řádné správy a udržení hodnoty majetku, resp. nemovitosti měl stejně jako správce, jak ho právní doktrína chápe v dnešní době.

V historickém vývoji trustů se v common law setkáme s institutem tzv. *Use of Land*. Jedná se o dalšího přímého předchůdce trustu ve Velké Británii. *Use of Land* spočíval ve správě nemovitostí, konkrétně pozemků. Princip byl velmi podobný trustu, a to, že zřizovatel přenechal do správy pozemky správci, který je obhospodařoval ve prospěch třetí strany, kterou určil zřizovatel. Správce měl k pozemkům právo držby, avšak nemohl s pozemky disponovat, ani z nich brát užitky.⁵³

Důvodem vzniku institutu *Use of Land* byl zákaz korporacím získávat majetek do výlučného vlastnictví vydaný v Anglii na konci 13. století. S tímto institutem přišla církev, která se nechtěla zákazu podrobit a hledala

⁵⁰ MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. Vydání. Praha Leges, 2010.

⁵¹ The National Archives. The Statute of Westminster the Second (De Donis Conditionalibus 1285). 2016 [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/aep/Edw1/13/1>

⁵² HOLDSTWORTH, W. An Historical Introduction to the Land Law. New Jersey: The Lawbook Exchange, 2008. S. 89.

⁵³ FRITZE, R. J. Historical dictionary of late medieval England, 1272 – 1485. Westport, Greenwood Press, 2002, s. 555 – 556.

alternativy k hromadění majetku. Církev zřídila *Use of Land*, správcem jmenovala oddanou osobu a jako beneficianta určila opět sama sebe. Zákon prosadil v Britském parlamentu až král Jindřich VIII. v roce 1535 a kodifikoval tak *Statute of Uses*.⁵⁴ Nově tak bylo přiznáno vlastnické právo beneficiantovi. Společnost se tímto nástrojem bránila i proti odúmrti ve prospěch panovníka. Pokud zůstavitel zemřel bez dědiců, připadal jeho majetek bez dalšího panovníkovi. Zůstavitel takto mohl předat pozemky do správy a beneficiantem určit kohokoliv dle vlastní volby.⁵⁵

Jak bude na příkladu trustu dále vysvětleno, instituty *Entail* a *Use of Land* se staly základní předlohou a vzorem pro novodobou úpravu trustu. Ačkoliv trust doznal od svého vývoje do dnešní doby podstatného vývoje, principy, na kterých vznikl, pocházejí právě z výše popsaných institutů.

4.1.1. TRUST

Pokud bychom chtěli najít kodifikovanou jednotnou legální definici trustu, hledali bychom marně. Ačkoliv z historického vývoje je zřejmé, že institutu trustu předcházelo několik kodifikovaných příbuzných úprav, z dalšího vývoje vyplývá, že se na dotváření podoby trustu podílely zejména soudy, resp. judikatura v *common law*.

System trustu vychází z trojstranného vztahu zúčastněného na správě majetku. Nejdříve vlastník (*settlor*) převádí majetek do správy určené osoby, která jej spravuje ve prospěch jiného. Takový převod práva má za následek, že dojde ke vzniku kvazi-vlastnického práva k majetku. Toto kvazi-vlastnické právo náleží osobě pověřené správou majetku (*trustee*), který má k majetku tzv. *legal title* v rámci *common law* a tzv. *beneficiary*, které náleží osobě, v jejíž prospěch je správa majetku vykonávána (*beneficient*). Beneficient získává k majetku *equitable title*.

⁵⁴ GARTON, J. MOFFAT'S TRUST LAW – Text and materials. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. s. 39.

⁵⁵ Tamtéž, s. 556.

Správa cizího majetku formou trustu se v průběhu 20. století stala velmi rozšířenou. I proto bylo nutné upravit její základní principy na mezinárodní úrovni. Stalo se tak v *Haagské konvenci o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání* z roku 1985, která ve svém čl. 2 definuje základní rámec. Základním prvkem trustu je majetek. Majetek, který je svěřen do správy, není ve vlastnictví správce (*trustee*). Vlastnické právo k majetku ve správě může být ve prospěch správce nebo třetí osoby. Posledním definičním znakem je povinnost správce spravovat majetek dle pokynů zakladatele v zakládací listině.⁵⁶ Výčet definičních znaků dle čl. 2 *Haagské konvence* musí splňovat každý institut trustu obdobný, aby na něj a pro jeho ochranu mohla být Konvence použita. Dle *Haagské konvence* pak bude neplatná taková forma trustu, která např. umožňuje, aby se správce odchýlil od pokynů zakladatele či nepředkládal povinné vyúčtování své činnosti.⁵⁷

Pro vztahy uvnitř trustu je typické dělení na vnitřní a vnější. Vnitřním dělením vztahů je myšleno nastavení práv a povinností zúčastněných stran na trustu. Každá zákonná úprava trustu nebo jeho obdoby definuje základní principy vnitřních vztahů. Bude se jednat zejména o práva zakladatele stanovit v zakládací listině práva a povinnosti pro správce trustu a určit beneficianta. Dále si zakladatel může vyhradit právo kontrolovat činnost správce a být informován o jeho nakládání se svěřeným majetkem. Na druhé straně jsou to vztahy, resp. práva a povinnosti správce ve vztahu k zakladateli a k beneficiantovi. Vztahy vnější pak budou výhradně vztahy správce cizího majetku k okolním subjektům, a to zejména k věřitelům svým, zakladatele, beneficianta nebo k orgánům státní správy. Podstata spravovaného majetku tkví mimo jiné v tom, že ačkoliv je správce nadán kvazi-vlastnickým právem k obsahu trustu, na spravovaný majetek nemají správceovi věřitelé žádný nárok.

Každý trust, a to je typické i pro všechny jeho ekvivalenty v jiných jurisdikcích mimo systém *common law*, musí splňovat požadavek tzv. tří jistot. Jedná se o jistotu v úmyslu, jistotu v subjektu a jistotu v předmětu. Ze zakládacího statutu musí být jasné, že zakladatel chce vytvořit trust a ne jinou formu správy

⁵⁶ Convention on the law applicable to Trusts and on their recognition 2016 [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt30en.pdf>

⁵⁷ LUPOI, M. TRUSTS: A comparative study. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. s. 333.

majetku, jedná se o jistotu úmyslu. Majetek, který bude správce spravovat, a který bude vyčleněn do odděleného vlastnictví, musí být jasně definován, to k jistotě předmětu. Smyslem trustu je jeho zřízení za určitým účelem nebo ve prospěch někoho. Proto je nutné, aby v zakládací listině byl jasně stanoven účel trustu, příp. v čí prospěch je zřízen (jistota subektu/objektu).⁵⁸

Založení trustu je dle anglosaského práva velmi jednoduché a málo formální. V zásadě se připouští dvě možnosti, a to založení trustu *inter vivos* nebo *mortis causa*⁵⁹. V prvním případě se jedná o sepsání zakládací listiny, vymezení práv a povinností správci a určení beneficenta, resp. beneficentů. Trust je poté spravován za života zakladatele dle jeho pokynů. Druhým případem je založení trustu závětí. V závěti zůstavitel vyčleňuje svůj majetek nebo část do trustu a jmenuje správce i beneficenta. Beneficientem může být fyzická i právnická osoba. Typické jsou v závětích ve vztahu k trustu i odkládací podmínky, kdy zůstavitel stanovuje, že nárok na majetek z trustu vzniká potomkům po splnění určitého úkolu, uplynutím určitého času nebo až se stane stanovená právní událost. Velmi často tak bude v závěti nárok na majetek podmíněn absolvováním vysokoškolského studia, získáním určitého oprávnění či dosažením stanoveného věku. Britská právní doktrína připouští třetí způsob vzniku trustu, která vychází z judikatury na základě principu *equity*. Hovoří o tzv. *resulting trust*, což by se dalo přeložit jako trust, který sleduje účel zakladatele. Musí nastat takové okolnosti, které by bez této možnosti znamenaly porušení záměru zakladatele a možné bezdůvodné obohacení správce. Jedná se například o situaci, kdy zůstavitel za svého života převede část svého majetku na třetí osobu bez dalšího. Pokud není možné zjistit záměr zůstavitele a není jasné, zdali se jednalo o dar nebo předpokládaný vznik trustu, anglická právní věda a judikatura dovozuje, že majetek je v trustu a nabyvatel se k majetku musí tak chovat. Cílem je zabránit štěpení majetku, který by měl být součástí dědického řízení a případnému bezdůvodnému obohacení nabyvatele.⁶⁰

⁵⁸ GARTON, J. MOFFAT'S TRUST LAW – Text and materials. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. s. 137.

⁵⁹ OAKLEY, A. J. Trends in comparative Trust law. Oxford: Clarendon Press, 1996. s. 79.

⁶⁰ WATT, G. TRUSTS & EQUITY, 6. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2014. s. 145-147.

4.1.2. PRÁVA A POVINNOSTI OSOB ZÚČASTNĚNÝCH V TRUSTU

Základ současné anglické úpravy trustu je v tzv. *Trustee Act* z roku 2000 a vychází ze stejnojmenné úpravy z roku 1925. Ačkoliv byl zákon již mnohokrát novelizován, je účinný dodnes. Obsahuje proces založení, trvání a skončení trustu a vymezuje jednotlivá práva a povinnosti všech zúčastněných stran.

Správa nad majetkem je *trusteemu* (správci) svěřena zakladatelem (*settlor*). Je vhodné podotknout, že v povinnostech správce se anglosaská úprava výrazně liší od kontinentální. Zatímco v kontinentální úpravě se musí správce řídit pokyny zakladatele nebo beneficenta, v anglosaské právní doktríně tomu tak není. Zakladatel ani beneficent nejsou oprávněni správci ukládat jakékoliv pokyny a správce je povinen řídit se pouze tím, co je stanoveno v zakládací listině. Dochází tak k výrazné odlišnosti. Pokud se správce neztotožňuje s uděleným pokynem v zakládací listině, nezbývá mu nic jiného, než na své postavení rezignovat, a to např. výpovědí smlouvy.

Na rozdíl od české právní úpravy, osahuje britský *Trustee Act* silnou pozici soudů, které mohou kdykoli v průběhu existence trustu zasahovat a dohlížet nad dodržováním účelu, pro který byl trust zřízen. Obecná povinnost správce je zajistit ochranu majetku. Rozdílně od české právní úpravy, kdy se správa dělí na plnou a prostou, v britské úpravě má správce povinnost majetek zhodnocovat a za tím účelem investovat. Hlavním principem pro celou správu trustu je tzv. *The Duty of Care* (*Trustee Act 2000, Part I., S1*). *The Duty of Care* stanovuje pro správce povinnost jednat s řádnou péčí, znalostmi a schopnostmi. Toto ustanovení vylučuje vyvinění správce v případě rizikové investice. Správce je povinen s majetkem nakládat jen v takových situacích a využívat je pro takové investiční příležitosti, ve kterých se odborně orientuje.⁶¹

Jedním z hlavních projevů fungování trustu je dostatečná ochrana spravovaného majetku před věřiteli správce. Vůči věřitelům správce má silné

⁶¹ *Trustee Act 2000, 2016* [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/29/pdfs/ukpga_20000029_en.pdf

postavení i beneficiant, kterému svědčí právo ve prospěch majetku spravovaného trustem. Beneficiant tak svá práva vůči majetku může namítat proti všem věřitelům správce. To bude platit i pro případ, kdy správce v rozporu se zakládací listinou převede nebo jinak naloží s majetkem v trustu. Je právem beneficianta namítat výhradu svého práva k majetku i vůči osobě, která majetek nabyla v dobré víře, a to např. darem, koupí nebo směnou a nevěděla přitom o existenci trustu a plnění v dobré víře přijala. Popsaný případ práv beneficianta vůči třetím osobám je v kontinentální úpravě upraven odlišně. Kontinentální doktrína nepřipouští v případě přímého zastoupení tak silné právo beneficianta k osobám, které nabyly majetek z trustu v dobré víře. Pokud správce jednal v mezích svého zmocnění, bude velmi složité domáhat se navrácení majetku zpět do správy. V české právní úpravě je možné domáhat se svého práva u soudu proti správci, a to cestou žaloby z důvodu bezdůvodného obohacení nebo náhrady škody. V každém případě se zde jeví anglosaská úprava mnohem propracovanější ve prospěch beneficianta.

Pihera uvádí další specifikum trustu, a to otázku smísení majetku v trustu, k němuž zpravidla dochází v souvislosti s neoprávněnými dispozicemi. Pokud *trustee* smísí majetek v trustu tak, že jej nelze rozlišit od jeho vlastního nebo od majetku jiných osob anebo jiného trustu, konstituuje se trust na ideální části takto smíšené množiny majetku a beneficiant se z něho může uspokojit před věřiteli správce.⁶²

Zřízení majetkového trustu má pro zakladatele značné výhody i nevýhody. Ačkoliv před přijetím nového občanského zákoníku do českého právního řádu byla odborná veřejnost rozdělena na dvě skupiny, kdy jedna v zásadě podporovala fungování trustů, resp. svěřenských fondů a druhá byla s mnoha výhradami proti, obdoba trustu se do českého právního řádu dostala (o argumentech české odborné veřejnosti ve prospěch i neprospěch svěřenského fondu bude pojednáno dále). Anglosaská právní kultura a její odborná veřejnost má ovšem k trustům zdaleka jiný postoj, než je tomu tak např. u té české. Je tomu tak především, jelikož v anglosaském právu sledujeme vývoj trustu již od římsko-právní kultury, která na

⁶² PIHERA, V., Trust. Vybrané aspekty. In: Obchodněprávní revue, 2009, č. 7, s. 196.

anglosaský právní systém měla velký vliv. I kvůli vyšší možné ingerenci soudů a principům equity je riziko zneužití trustů značně eliminováno.

Bezesporu jistou zakladatelovou výhodou při založení trustu, je ochrana vloženého majetku před třetími osobami, které by v budoucnu mohly vznášet nároky proti zakladateli. Po založení trustu se na vložený majetek nadále nepohlíží jako na majetek, který by byl ve vlastnictví zakladatele. Z pozice zakladatele se tak jedná o ochranu majetku před budoucími věřiteli či před budoucím majetkovým vyrovnáním v případě ukončení manželství rozvodem. Nutné je, aby například uplatnění nároku věřitele vůči zakladateli nebo rozvodové řízení zakladatele, bylo zahájeno až po založení trustu. Není rovněž možné, aby trust byl zakládán v přímé souvislosti s hrozícím uplatněním nároku věřitele, takové jednání, kterým by zakladatel chtěl odklonit majetek protiprávně nebo v rozporu s dobrými mravy, by bylo neplatné. Majetek, který je v souladu s principy equity vyčleněn do trustu se stane samostatným majetkem, který je vyčleněn z vlastnictví zakladatele a svědčí ve prospěch beneficianta, resp. beneficiantů. Určitým typem nevýhody je, že z majetku, který je vyčleněn do trustu, nemůže zakladatel nadále uspokojovat své pohledávky, neboť majetek, jako aktivum, spadá pod správu a kvazi-vlastnictví jiného subjektu, tedy správce.

V zákonných úpravách trustu se setkáme ještě s jedním subjektem nepřímo zúčastněným na správě majetku, nicméně podstatným, a to s tzv. *trust protector* (dále jen „protektor“). Protektorem trustu může být fyzická osoba, právnická osoba nebo sdružení fyzických či právnických osob. Jedná se o subjekt odlišný od zakladatele, správce i beneficianta. Protektor je nadán generální kontrolní pravomocí přímo od zakladatele trustu, a ačkoliv do výkonu správy majetku přímo nevstupuje, dohlíží, zdali je záměr zakladatele a účel zakladatelské listiny správcem řádně vykonáván.⁶³ Základní ideou pro jmenování protektora je snaha o zajištění kontinuity např. v případě smrti zakladatele. Beneficienty jsou často děti, manželky, nadace apod., a ačkoli beneficiant má právo dohlížet na výkon činnosti

⁶³ ALEXANDER A. BOVE, JR. & MELISSA LANGA, PETER PROTECTOR IN TRUST NEVERLAND: THE REAL STORY OF THE TRUST PROTECTOR 1 (2003), cit. 25.10.2015, dostupné z: http://www.bovelanga.com/publications/news_briefs/trusts_and_estates_forum/Real%20Story%20Trust%20Protector.pdf.

správce, předpokládá se, že jmenovaný protektor bude nadán i odborným vzděláním, díky kterému bude schopen odborně posoudit výkon správy majetku a dodržení zakladatelovi vůle.⁶⁴

Přínos funkce protektora nastává zpravidla až s postupem času a význam jeho role se pozná až při dlouhodobé existenci trustu. Úkolem protektora je umět reagovat na situace, které zakladatel nepředpokládal, do zakladatelské listiny je nezanesl, a přesto nastaly. Pro příklad bych uvedl změnu právního řádu, který modifikuje fungování trustu, nepředpokládaná změna situace v rodině beneficenta, náhlá smrt beneficenta, ztráta potřeby výnosu z trustu či příliš riskantní investice správce majetku. Úkolem protektora je umět na tyto situace reagovat a zasáhnout do správy tak, jak by to učinil zakladatel. Je sice pravdou, že na všechny zmíněné případy může beneficent reagovat žalobou u soudu a domáhat se změny stanov smlouvy, nicméně takový postup je často velmi nákladný a situaci, resp. vztahy mezi správcem, jeho vztahu k majetku, a beneficentem se mohou pravděpodobně zhoršit. Proto je role protektora velmi žádoucí.

Kdo by měl být tedy v postavení protektora vůči správě svěřeného majetku? Mohl by jím být rodinný přítel, který zakladatele zná tak dobře, že rozumí jeho uvažování a jeho přáním pro výkon správy trustu. Vhodný by byl rovněž advokát, účetní nebo jakýkoli jiný odborně vzdělaný člověk, který se vyzná daňových i v investičních a jiných souvislostech souvisejících se správou majetku a zná přitom zakladatelova přání.

Výrazná role protektora je i v úrovni mediační. To platí zejména v případech, kdy se z jakéhokoli důvodu naruší společná komunikace mezi správcem a beneficentem a nastane mezi nimi spor. Aby se zabránilo nákladnému domáhání se práva beneficenta u soudu, protektor zde vystupuje jako spojovací článek mezi správcem a beneficentem. Snaží se interpretovat požadavky beneficenta správci a najít vhodnou cestu, jak celou situaci urovnat. Zároveň vůči

⁶⁴ STEWART, E. Sterk, Trust Protectors, Agency Costs, and Fiduciary Duty, Cambridge: 27 CARDOZO L. REV. 2006, s. 2761-2763.

beneficientovi působí jako nositel zakladatelovy vůle a snaží se jeho případně neoprávněné požadavky modifikovat.

Pravomoci protektora byly kodifikovány v několika státech v USA v samostatné jurisdikci. Jedná se například o státy Wyoming⁶⁵, Aljaška⁶⁶ nebo Idaho⁶⁷. Na základě zákonné úpravy ve zmíněných státech může protektor: i) jmenovat svého nástupce; ii) vyžádat si vlastní souhlas vůči správci s rizikovou investicí nebo ji vetovat; iii) vetovat přerozdělování majetku beneficietům; iv) jmenovat, nahradit nebo odvolat správce trustu; v) převést trust pod jinou jurisdikci; vi) změnit výši vyplácených prostředků z trustu beneficietům; vii) závazně vykládat účel a obsah zakladatelské listiny; viii) poskytovat správci rady pro řízení trustu; ix) schvalovat účetnictví trustu nebo například trust ukončit.

Jak z výše uvedeného vyplývá, role protektora spočívá v obecném dohledu na správu trustu a jeho pravomoci se vážou na esenciální otázky a problémy správy trustu. Mezi jeho základní pravomoci tak můžeme řadit právo podat žalobu proti správci na základě jakéhokoli jednání, o kterém si protektor bude myslet, že je v rozporu se zakladatelskou smlouvou a se zakladatelovým úmyslem. Funkce protektora není konstruována tak, aby měla za ambici nahradit roli správce, má za účel pouze dohlížet na řádný výkon jeho povinností, a to i v případě, že zakladatel jmenoval sám sebe jako beneficieta.⁶⁸

⁶⁵ Justia US Law, S. 4-10-710, cit. 26.10.2015. Dostupné z:

<http://law.justia.com/codes/wyoming/2011/title4/chapter10/section4-10-103>.

⁶⁶ Alaska Legal Resource Center, AS 13.36.370, cit. 26.10.2015. Dostupné z :

<http://www.touchngo.com/lglcntr/akstats/Statutes/Title13/Chapter36/Section370.htm>

⁶⁷ State of Idaho Legislature, S 15.7.5, cit. 26.10.2015. Dostupné z :

<https://legislature.idaho.gov/idstat/Title15/T15CH7SECT15-7-501.htm>

⁶⁸ Convention on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition [online]. 2015, cit. 15. 9. 2015 Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt30en.pdf>

4.1.3. TRUST V PRAXI

Účel fungování trustu byl v jeho počátcích od dnešní role poměrně odlišný. Zatímco byl trust v rámci common law historicky považován zejména za institut pro uchování rodinného majetku nebo jako charitativní nástroj, v moderní historii se stal často komerčně využívaným nástrojem. Svou roli v oblasti teaurace rodinného majetku plní i nadále, ale nadto se stal ještě institutem pro kolektivní investování, který je využíván zejména v rámci penzijních a investičních fondů. Tato podoba trustů je v zemích common law nejčastější. Správce majetku vystupuje v rámci investičních fondů jako manažer fondu a vystupuje svým jménem jako vlastník.⁶⁹

Podstatou správy je, že správce může v rámci trustu spravovat různé formy majetku. Bude tak možné spravovat věci movité i nemovité, zůstatky na bankovních účtech, podíly v obchodních společnostech, různé typy cenných papírů, licence, patenty, ochranné známky a jiné druhy duševního vlastnictví. Tento demonstrativní výčet ukazuje, jak širokou a flexibilní platformou pro správu cizího majetku trust je. Principy, na kterých je správa cizího majetku založena, chrání zakladatelův vyčleněný majetek před okolními vlivy, které jej mohou ohrozit. Jedná se tak například o hrozící exekuční řízení, osobní bankrot, rozvodové řízení, smyšlené pohledávky věřitelů a v určitých případech i dědické řízení. Právě pro případ dědického řízení dle českého právního řádu, má trust zásadní roli. Ačkoli zůstavitel mohl dle předchozí občanskoprávní úpravy rozhodovat o svém majetku volně využitím závěti, nemohl opomenout práva neopomenutelných dědiců (pokud ano, měli nárok ze zákona na povinný díl). Tato obtížná životní situace je řešena trustem, resp. svěřenským fondem v České republice. Zakladatel vyčlení majetek, který následně vloží do trustu a přesně určí, jak s ním má být nakládáno pro případ jeho smrti. Až tato skutečnost nastane, majetek v trustu nebude součástí dědického řízení. Zakladatel má tak svobodné rozhodování o svém majetku, aniž by vznikl zákonným dědicům nárok na pozůstalost v trustu.

⁶⁹ Platí, pokud ho v jeho právech neomezí vlastník.

4.1.4. ASSET PROTECTION TRUST

V zemích common law se největšímu zájmu těší druh trustu, který se věnuje ochraně majetku. Je nazýván „*Asset Protection Trust*“. Common law v názvosloví pracuje s dvěma základními subjekty, a to s *Trustovou společností (Trust Company)* a *trustem (Trust)*.

Obchodování s trusty je v zemích common law velmi rozšířeno a subjekty, které se zabývají zakládáním a správou trustů jsou velmi žádané. Trustová společnost (*Trust Company*) je právnickou osobou a držitelem speciální licence, obdobně jako banka, a svým klientům poskytuje služby, které jsou spojeny se založením trustu a s jeho správou. V tomto smyslu je trust smlouvou, resp. listinou, která určuje správce, jenž spravuje majetek vložený zakladatelem ve prospěch beneficianta trustu. Nacházíme zde určité paralely s bankou. Banka spravuje vklady, účty a poskytuje úvěry, trustová společnost je pro své klienty správcem zakládacích listin, majetkových aktiv, závětí nebo např. darovacích smluv, které u trustových společností uložil zakladatel ve prospěch svých beneficiantů. Trustová společnost se samozřejmě zabývá i veškerou administrativou vedení trustů. Příjem, kterým trustová společnost disponuje, není zanedbatelný. Často se bez ohledu na počet transakcí v rámci trustu účtuje paušální poplatek za správu, který se počítá jako procentuální odměna z hodnoty majetku v trustu. Standartní poplatek účtovaný administrátorem se pohybuje okolo 0,5 až 3% z celkové hodnoty majetku ročně.⁷⁰

Asset Protection Trust je jedním z nejvyužívanějších legálních a mezinárodně využívaných řešení pro osoby, které mají určitý majetek a potřebují jej přemístit do bezpečného subjektu, který ho ochrání před útoky věřitelů a zakladatel si zároveň ponechá možnost kontroly nad tímto majetkem.⁷¹ Jiná situace však nastane, pokud věřitel označí zároveň sám sebe jako beneficianta trustu. Výplaty ze spravovaného majetku, které bude na účet zakladatele, resp.

⁷⁰ HAGLLEY, Trusty. [online]. 2010, cit. 25. 9. 2015. Dostupné z: http://www.hagley.com/cs/offshoring_trusty#trusty1

⁷¹ LAMBERT, R., How Asset Protection Works. USA: Trustmakers.com. 2007. s. 9.

beneficienta činit správce, se stávají znovu vlastnictvím zakladatele a mohou být postiženy nároky zakladatelových věřitelů.⁷² Právě ochrana majetku před nepředvídatelnými událostmi činí z trustu nástroj moderního plánování. Další výhodou trustu je vyčlenění majetku z daňového režimu. Tento princip sice neplatí globálně, nicméně většina daňových systémů nevaluje žádný typ daně na majetek v trustu nebo na výplaty ve prospěch beneficentů. Faktická oblíbenost trustů v zemích anglosaského práva je ale vyvažována četnými soudními spory, kterými se věřitelé zakladatele domáhají majetku uloženého v trustu nebo žalobami samotných zakladatelů, kteří nad majetkem ztratili kontrolu, a správce jedná v rozporu s jejich představou o fungování trustu. Dle statistik ve Spojených státech amerických je evidován dlouhodobí průměr 18 milionů žalob spojených s trusty.⁷³

Výjimku z uvedeného fungování trustu představuje tzv. veřejně prospěšný trust (*Charitable trust*). Tento typ trustu je zřízen za speciálním účelem, a to podporovat dosahování veřejně prospěšných cílů. Anglosaské právo tento typ trustu významně podporuje především v oblasti daňové. Zakladateli poskytuje řadu daňových výhod a trust je od platby daní rovněž osvobozen. Aby trust mohl získat výhodný daňový status, musí splňovat dva základní parametry – plnění veřejně prospěšného účelu a poskytování služby veřejnosti. Mezi hlavní aktivity, které trusty tohoto typu vykonávají, se řadí: podpora a zajištění vzdělávání, ochrana životů a péče o lidské zdraví nebo podpora fungování církevních společností povolených zákonem. Podstatné je, aby z fungování trustu mohla profitovat široká veřejnost, nikoli pouze skupina jednotlivců.

Charitable trust nesmí být zřízen za účelem dosahování zisku ani za účelem, který by nebyl v souladu se základními principy trustu. Pokud nevykonává přímo dobročinné účely, může vykonávat alespoň doplňkovou činnost k dobročinným účelům.⁷⁴ Vyloučena je rovněž trustem řízená politická kampaň, zároveň se ale připouští, aby správce *Charitable trustu* pořádal politické diskuse.

⁷² SOLOMON, D. L., *Asset Protection Strategies*. Chicago: CCH a Wolters Kluwer business. 2009. s. 292.

⁷³ Tamtéž s. 15 – 16.

⁷⁴ BROWN, G., SCOTT, M., *Administration of Wills, Trusts and Assets*. Delmar: Cengage learning. 2009. s. 244.

Charitable trust je spravován stejně jako jiné typy trustů správcem. Aspekt, který v tomto případě není běžný, je absence vztahu mezi správcem a beneficentem. Tento vztah tak, jak jej chápeme, u jiných typů trustů neexistuje. Tato okolnost má za následek, že správce (*trustee*) je ve svém jednání mnohem svobodnější než správce např. v *Asset Protection trust*. Ovšem jakékoli porušení původního záměru zakladatele, může být dozorujícím orgánem napadeno a příslušný úkon bude zneplatněn. Druhou podstatnou okolností je, že beneficenti *Charitable trust* nemohou podávat žaloby vůči správci. Proti správci vystupuje např. ve Velké Británii generální advokát, který dozoruje plnění účelu veřejně prospěšného trustu. V případech různých druhů *Charitable trusts* existuje velmi rozsáhlá judikatura a *case law*. Každý typ dobročinného trustu, aby mohl požívat všech náležejících výhod, musí splňovat přísná kritéria své existence.

Za běžných okolností, pokud dojde k ukončení trustu, a to z důvodu selhání účelu, za kterým byl zřízen, nebo neexistence beneficentů, majetek obsažený v trustu se navrátí do vlastnictví zakladatele nebo jeho zákonných dědiců (není-li v závěti uvedeno jinak). Pokud beneficenti obdrželi již vše, na co měli dle zakladatelské listiny nárok, dochází rovněž k transformaci klasického trustu pro zachování majetku a mění se v tzv. *Resulting trust*.⁷⁵ V případě charitativního trustu (*Charitable trust*) je však možný přesun majetku jiný. Pokud například dojde k situaci, že účel charitativního trustu nemůže být naplněn, resp. nemůže být dodržena původní obecná prospěšnost trustu, vstoupí do této situace soud a upraví účel trustu takovým způsobem, aby byly dodrženy základní principy charitativního trustu, i přestože se účel může změnit. Tato doktrína se nazývá *cy-près* a může být dle S 13 (1) *Charities Act 1993*⁷⁶ uplatněna vždy, když je charitativní účel nemožný nebo nedosažitelný. V common law existují dvě instituce, které mohou bez dalšího učinit změnu účelu charitativního trustu, a to již zmiňovaný soud a poté Komise pro plnění charitativní činnosti (*Charity Commission*). Pro výše popsanou změnu účelu

⁷⁵ Tento typ trustu vzniká především v případě selhání primárního typu trustu s jasným záměrem zakladatele. Transformace do *Resulting trust* nevyžaduje veškeré formality, které jsou vyžadovány při zřízení majetkového trustu. Tento trust vzniká na základě předpokládaného záměru zakladatele automaticky a obsah majetku v trustu je součástí majetkové podstaty zůstavitele v rámci jeho pozůstalosti.

⁷⁶ The National Archives. The Statute of Westminster the Second (De Donis Conditionalibus 1285). 2016 [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/10/section/13>

trustu je zásadní původní účel. Pokud trust naplňoval podstatu charitativní činnosti tak, jak je definována zákonem a v *case law*, může soud a *Charity Commision* zasáhnout do jeho fungování. Není-li tato podmínka splněna, veškerý majetek se vrátí do vlastnictví zakladatele, resp. dárce.

Nemožnost zachování plnění zakladatelova, resp. dárceva původního účelu může vyvstat z mnoha různých příčin. Typickým příkladem bude situace, kdy zakladatel svěřil majetek do charitativního trustu, který měl podporovat určitou charitativní organizaci, jež přestala existovat a nemá žádného nástupce. Dalším příkladem je zřízení charitativního trustu pro podporu charitativní organizace, která nikdy nevznikla nebo kdy vnější okolnosti znemožnily dosažení plánovaného účelu charitativní organizace.⁷⁷ V souvislosti se zavedením doktríny *cy-près* soudy common law přestaly být v hodnocení nemožných účelů charitativních trustů striktní a možnost výkladu původního účelu je v současné době mnohem širší. Common law se nyní snaží zachovat vůli zakladatele bez jakýchkoliv zásahů a k využití doktríny *cy-près* se přistupuje pouze v případě, že je plnění účelu zjevně nemožné, ekonomicky nesmyslné nebo ztratilo obecně prospěšný význam. V literatuře se objevuje velmi častý případ rozhodnutí soudu v Newfoundlandu jako demonstrativní příklad využití doktríny *cy-près*. Jedná se o rozhodnutí ve věci *Boy Scouts of Canada vs. Doyle*. Soud v této věci rozhodoval o daru zaniklému skautskému oddílu. Rozhodnutí spočívalo v instrukci směřované správci charitativního fondu, a to tak, že dar měl být použit ve prospěch skautského hnutí jako celku prostřednictvím skautské provinční komise.⁷⁸

Závěrem lze říci, že typologie trustů doznala značného vývoje. S rozvojem investičních příležitostí nastal značný vývoj investičních a majetkových druhů trustů. Funkce trustu pouze jako institutu pro uchování rodinného majetku je v současné době již přežitá. Rovněž jurisdikce trustu se značně vyvinula. V současné době řada národních právních řádů umožňuje, aby trust, který byl založen v jedné národní jurisdikci, spadal pod jurisdikci státu jiného. Zakládací

⁷⁷ RAMJOHN, M., *Equity and Trusts 2009-2010*. New York: Routledge-Cavendish. 2009. s. 105-106.

⁷⁸ HOFFSTEIN, M. E., *Charitable Trusts and CY-PRES*. [online]. 2010, cit. 21. 1. 2016. Dostupné z: http://www.fasken.com/files/Publication/419d2ca7-df64-4ccc-b522-800133934fb2/Presentation/PublicationAttachment/1087e903-9973-49b0-9c5d-86fe4ef241c3/Trusts_Trustees_Trusteeships.pdf

listina pak může obsahovat ustanovení, které stanoví, že oddělitelné činnosti a funkce v rámci trustu, se budou řídit právem jiné země. Bude se jednat zejména o způsob výkonu správy. Pokud ale zakládací listina nestanoví jinak, trust se bude řídit právem země, ve které vznikl a bude sledovat záměr, který zakladatel v zakládací listině stanoví. To platí v případě, že sledovaný záměr nebude v rozporu s platnou legislativou daného státu. Je možné, že záměr trustu nebude ze zakládací listiny jasný, potom se právní povaha trustu bude řídit právním řádem té země, se kterou měl zakladatel v době zřízení trustu nejužší spojení, tj. sídlo, bydliště, výkon obchodní činnosti nebo např. místo výkonu činnosti trustu. Lze si představit, že ani na základě uvedených kritérií nebude možné jurisdikci určit, pak může rozhodnout příslušný soud.⁷⁹ A právě soud je v zemích common law významným prvkem ve fungování a při správě trustů. Výše byly popsány nejčastější typy trustů v anglosaské právní kultuře.

Při detailním zkoumání narazíme na fakt, že soudy mají zásadní roli, která život trustů ovlivňuje. Soud může závazně interpretovat zakládací listinu trustu a tím ovlivňovat práva a povinnosti správce a beneficentů. Takové postavení je velmi významné hlavně z toho důvodu, že v zakládacích listinách je často pouze naznačen záměr nebo přání zakladatele pro fungování trustu a sledování tohoto záměru má v gesci správce a v obecné rovině protektor. Stejně je tomu u *Charitable trusts*.

Ačkoli je možnost výkladu dodržování původního charitativního záměru trustu velmi široká, soud může kdykoliv vstoupit do tohoto vztahu a určit mu jiné směřování. Například za situace, kdy se soud domnívá, že záměr charitativního trustu není nadále prospěšný, může za využití doktríny *cy-près* změnit účel trustu. Účel nemůže být změněn podstatně, neboť původní myšlenka a záměr zakladatele musí být zachován. Lze si představit, že ke změně účelu soud přistoupí pouze v takovém případě, kdy původní záměr zakladatele bude natolik obecný, že jeho konkretizace v podobě nového záměru nebude v rozporu s původním účelem stanoveným v zakládací listině. Tyto okolnosti jsou v případě smrti zůstavitele jisté

⁷⁹ HAGLLEY, Trusty. [online]. 2010, cit. 21. 1. 2015. Dostupné z: http://www.hagley.com/cs/offshoring_trusty#trusty1

velmi nebezpečné. V každém případě tyto možnosti ukazují na vysokou právní a společenskou kultivovanost a profesionalitu, kterou jsou soudy common law nadány a jaké míře důvěry se ze strany občanů těší.

5. POVAHA INSTITUTU TRUSTU V CIVIL CODE OF QUEBEC

Když se občanskoprávní rekodifikační komise vedená prof. JUDr. Karlem Eliášem rozhodovala o znovuzavedení institutu svěřenství do českého občanského práva, musela najít vhodnou úpravu v jiném právním řádu a značně se jí inspirovat. Jak bylo řečeno, svěřenské vztahy jsou nejčastěji upraveny formou trustu v právních řádech založených na systému *common law*. Jelikož je občanský zákoník České republiky založen na kontinentální právní tradici, bylo nutné hledat inspiraci se stejnou jurisdikcí. Ačkoliv obdobu institutu trust využívají i některé evropské státy (o nich dále), rozhodl se zákonodárce, možná až překvapivě, použít jako hlavní inspirační zdroj *Civil Code of Quebec* kanadské provincie Québec, který institut trustu upravuje.

Již od doby vlády krále Ludvíka XIV. a vytvoření nové Francie (r. 1663), byl na území Kanady zaveden kontinentální právní systém. Následné britsko-francouzské soupeření na území Kanady v polovině osmnáctého století mělo za následek převzetí moci Velké Británie nad všemi koloniemi v Kanadě. Právní vývoj dosáhl značné změny 7. října 1763, kdy anglický král vydal tzv. *Royal Proclamation Act*, kterým zavedl jednotné náboženství a účinnost *common law* na celé území podrobených kolonií Quebecu, Floridy a Grenady.⁸⁰ Tehdy již početné francouzské obyvatelstvo nebylo smířeno s novým právním systémem a svého obyčejového práva, založeného na kontinentální tradici, se nehodlalo vzdát. V roce 1774 vydala britská koloniální vláda tzv. *Quebec Act*, kterým se snažila zmírnit tvrdé zásahy do občanských práv, které zaváděl *Royal Proclamation Act*. Cílem bylo rovněž zabránit povstání francouzských osadníků. Byla zavedena náboženská svoboda, uznáno francouzské soukromé právo a francouzština jako úřední jazyk.⁸¹ Takové opatření předznamenalo dvojkolejnost právního systému v provincii Québec. Zatímco se soukromé právo řídilo kontinentálním právním systémem, právo veřejné podléhalo anglosaskému právnímu systému. Pro oblast dnešního

⁸⁰ LILIAN GOLDMAN Law Library. The Royal Proclamation. [online]. 2008, cit. 22. 1. 2015. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/18th_century/proc1763.asp

⁸¹ LILIAN GOLDMAN Law Library. Great Britain: Parliament – The Quebec Act. 2008, cit. 21. 1. 2015. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/18th_century/quebec_act_1774.asp

Québecu byl v roce 1866, po inspiraci z Code Napoléon z r. 1804, přijat *Civil Code of Lower Canada*⁸². Tento občanský zákoník byl na území Québecu účinný až do r. 1994, kdy byl přijat *Civil Code of Quebec*. Právě v QCC nalezneme fúzi kontinentálního a anglosaského právního systému a na tématice zmíněné v této práci můžeme posoudit, zdali inspirace českého zákonodárce právě tímto zákoníkem byla tou pravou.

Již *Civil Code of Lower Canada* z r. 1866 obsahoval ustanovení o úpravě trustu. Tato úprava však vykazovala podstatné nedostatky a mimo jiné na ně se snažil QCC reagovat. V občanském zákoníku z roku 1866 například chyběla odpověď na jednu z nejpodstatnějších otázek smyslu fungování trustu, a to vyjasnění vlastnického práva k majetku uloženému v trustu. Zákon neobsahoval žádná ustanovení, dle kterého by se vlastnictví určilo. Nakonec judikatura dovodila, že vlastníkem majetku v trustu je správce trustu, resp. svěřenský správce.⁸³ QCC doslova stanoví ve svém §1261: „*The trust patrimony, consisting of the property transferred in trust, constitutes a patrimony by appropriation, autonomous and distinct from that of the settlor, trustee or beneficiary and in which none of them has any real right*“ (Vlastnictví trustu se skládá z majetku převedeného do trustu, vzniká vlastnictví nezávislé a oddělené od vlastnictví zakladatele, správce nebo beneficenta, k němuž nikdo nemá žádná věcná práva). Úprava QCC tak jde poněkud dále a proti do r. 1994 ustálené judikatuře a stanovuje tzv. vlastnictví „nikoho“ v rámci trustu. Naopak je explicitně posílena role soudů při dohledu nad trustem nebo při změně jeho podmínek. Jednou z úvah při tvorbě QCC bylo dokonce ustavení trustu jako právnické osoby, což by byla situace z hlediska teorie práva velmi zajímavá, nicméně od těchto úvah se při schvalování podoby nového quebeckého občanského zákoníku upustilo.⁸⁴

⁸² Early Canadiana Online. [online]. 2010, cit. 21. 1. 2015. Dostupné z: http://www.canadiana.ca/citm/themes/constitution/constitution8_e.html#constitutionalact

⁸³ RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In ŠTENGLOVÁ, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 339-343.

⁸⁴ MCCLEAN, A. J., The Quebec Trust: Role Rich and Principle Poor?, Fourth Wainwright Lecture. Lawjournal Publishing, 2010.

Stávající quebecký občanský zákoník umožňuje několik forem založení trustu. Jedná se např. o zakladatelskou smlouvu, závět', v určitých případech může trust vzniknout i ze zákona nebo rozhodnutím soudu.⁸⁵ Současná úprava trustů rovněž umožňuje jejich využití i v zahraničí. Právě tato možnost předznamenala velké využití trustů založených v Québecu s přeshraniční účinností. Využití v Québecu založených trustů je velmi široké, a to přes daňové plánování, diversifikaci příjmů, využití trustu jako investičního nástroje až po trust jako prostředek pro podnikání.

Dle QCC je trust založen ve chvíli, kdy zakladatel (*settlor*) vyčlení svůj majetek ve prospěch druhého nebo ve prospěch určitého účelu do správy správce (*trustee*). Trust se stává účinným ve chvíli, kdy správce přijme do správy majetek ve prospěch beneficiantů. Beneficienti mohou být stanoveni přímo v zakladací skupině, nebo mohou tvořit skupinu, jejíž vytvoření zakladací listina předpokládá. Povaha majetku, který je do trustu vložen, může být různá. Může se jednat o majetek hmotný, nehmotný, může se jednat o majetek, který má vzniknout teprve v budoucnu. Do trustu může být rovněž vloženo i právo. Je však třeba důsledně oddělit trust a držbu. Bez zakladatelského právního jednání a bez akceptace správy trustu ze strany správce trust nevzniká. Pouhým předáním majetku ze strany zakladatele směrem ke správci tak trust nevzniká a lze hovořit pouze o držbě nebo např. o půjčce a správce pak nemá právo jakkoli s majetkem nakládat. Zakladatelské právní jednání zakladatele trustu má předepsanou formu *statutu*, který obsahuje závazná pravidla pro správu trustu. Statut je tak právním titulem pro správu trustu a takové uspořádání majetku můžeme nazvat trustem. Podstatnou okolností je, že zakladatel musí vždy do trustu vložit majetek, který je v jeho výlučném vlastnictví.⁸⁶

⁸⁵ JUSTICE Québec. 2016 [online]. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/CCQ_1991/CCQ1991_A.html

⁸⁶ ZOUIPIO. Annotated Civil Code of Québec. [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://ccq.lexum.com/ccq/en#!fragment//KGhhc2g6KGNodW5rxIVhbsSHb3JUZXh0OicnKSxub3Rlc1F1ZXJ5xJYnLHNjcm9sbEPEiMSKOiFuxKdlYXLEh8SgxKLEpMSXxLTEtsSHU8SQdELEpFJFTEVWQU5DRSx0YWI6dG9jKSk=>

Otázka podstaty slibu založení trustu není právně relevantní. Nastane-li ovšem situace, kdy je vytvořena zakladatelská listina (byť bez konkrétní specifikace majetku), lze takové naplnění zakladatelské listiny, resp. statutu vymáhat. Beneficiet se bude domáhat vyslovení povinnosti vložit potřebný majetek do trustu. QCC nepředepisuje žádné povinné výrazy či formulace, které by statut musel obsahovat, proto se založení trustu řídí především zamýšlenou vůlí stran, která je za dodržení základní formy soudně vymahatelná. Účel založení trustu záleží pouze na vůli zakladatele. Může být ve statutu formulován detailně či velmi stručně. Lze připustit situaci, kdy zakladatel ve své zakladatelské listině stanoví určitý typ trustu a pak je povinen řídit se určitými zásadami, které takový typ trustu definují. Bude se tak jednat například o trust na památku zůstavitele nebo na veřejně prospěšný trust. Zatímco u trustu na památku zůstavitele se nepředpokládá širší veřejná prospěšnost, u trustu veřejně prospěšného (např. podpora Národního divadla), je veřejná prospěšnost presumována a zásady, které zakladatel ve statutu stanoví, by měly reflektovat tento záměr.⁸⁷

Základním rozdílem trustu zakotveného v QCC a trustu dle common law je otázka vlastnictví. Zatímco dle common law je správce vlastníkem majetku vloženého do trustu, v QCC není vlastníkem majetku v trustu nikdo, správce k němu má pouze dispoziční právo.⁸⁸ Dalším rozdílem je pluralita funkcí osob zúčastněných na správě trustu. Zatímco dle QCC může být zakladatel nebo beneficiet správcem (jednat však musí společně se správcem trustu, který není ani zakladatelem, ani beneficietem), dle systému common law není nutné, aby v případě, kdy správcem je zakladatel nebo beneficiet jednal ve společné shodě s dalším správcem. Obecná pluralita funkcí je tak připuštěna bez dalšího. Common law také umožňuje, aby zakladatel určil správci, právo k ustanovení nových beneficietů nebo stávající redukoval. To dle QCC je možné jen v případě „*social trusts*“.⁸⁹ Správcem dle QCC je možné ustanovit jak fyzickou, tak i právnickou osobu. Jak bylo řečeno, funkce osoby správce vzniká jejím ustanovením a akceptací ze strany správce. Forma akceptace není předepsána a postačí tak, pokud se správce

⁸⁷ CLAXTON, J. B. *Studies on the Quebec Law of Trust*. Toronto: Thomson Carswell, 2005, s. 98.

⁸⁸ PENNER, J. E. *The Law of Trusts*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 54.

⁸⁹ TURCOTTE, J. *Trusts in Quebec*, 2014. [online]. cit. 15. 2. 2015. Dostupné z: https://www.sunnet.sunlife.com/files/advisor/english/PDF/advisor_notes_legal_Trust_in_quebec.pdf

začne při správě majetku chovat dle statutu a funkci tak přijme konkludentně. Není vždy možné, aby se správce stal osobou zúčastněnou již při zakládání trustu, nemůže tomu tak být například v případě, kdy je trust založen závětí. Při sepisování závěti nemusí správce vůbec vědět o tom, že je zde jmenován do takovéto pozice. Nejčastěji se to dozví až po smrti zůstavitele při čtení závěti, trust však vzniká již ke dni úmrtí zakladatele (je-li tento fakt ze strany správce akceptován).⁹⁰ QCC k této otázce stanoví ve svém § 1264, že pokud správce akceptuje stav zůstavitelovy závěti a své jmenování, má jeho funkce retroaktivní účinky ke dni úmrtí zakladatele.⁹¹ Takový postup je žádoucí zejména z toho důvodu, aby trust, který zůstane po zůstaviteli, byl řádně spravován v rámci dědického práva.

Právě zřizování trustů závětí dle QCC je tou nejčastější formou, a proto je i jejich úpravě věnována vysoká pozornost. Není totiž jiného způsobu, který by zůstaviteli umožňoval tak širokou a flexibilní možnost úpravy správy svého majetku včetně možnosti ovlivnit, upravit a nastavit kontrolní mechanismy budoucí správy a jeho vlastnictví. Právní praxe se proto významně věnuje interpretaci závětí zřizujících trusty a podává podrobné návody, jak trust v rámci závěti vytvořit. To je podstatné, neboť zůstavitel musí promyslet všechny okolnosti a možné situace, které mohou v budoucnu vyvstat a přizpůsobit tomu i své pokyny ve statutu směrem ke správci trustu. QCC v S 1274 stanoví, že správcem může být fyzická i právnická osoba, která je způsobilá být nositelem práv a povinností. Správce je pak oprávněn rozhodovat o všech okolnostech správy trustu (není-li takové rozhodování vyčleněno zakladateli). K výkonu své činnosti si může ustanovit zmocněnce, avšak za jeho právní jednání související se správou trustu v rozsahu zmocnění odpovídá. Ustanovení zástupce, resp. zmocněnce správce není nikterak výjimečné. Často se jedná o správu rozsáhlého souboru majetku, a pokud by správce neměl dostatek pracovní a odborné kapacity pro řádnou správu, nepostupoval by s péčí řádného

⁹⁰ BEDANŘÍKOVÁ, B. Svěřenské fondy – Institut pro uchování a převody rodinného majetku. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 131.

⁹¹ ZOUPIO. Annotated Civil Code of Québec. [online]. cit. 15. 2. 2015. Dostupné z: <http://ccq.lexum.com/ccq/en#!fragment//KGhhc2g6KGNodW5rxIVhbsSHb3JUZXh0OicnKSxub3Rlc1F1ZXJ5xJYnLHNjcm9sbEPEiMSKOiFuxKd1YXLEh8SgxKLEpMSXxLTEtsSHU8SQdELEpFJFTEVWQU5DRSx0YWI6dG9jKSk=>

hospodáře a vystavoval by tak sebe možným nárokům na náhradu škody ze strany beneficentů.

V současné době jsou pro správu velkých souborů majetků, které jsou převedeny do trustů, využívány trustové společnosti, které se jako správci specializují na komplexní správu trustů. Mají často silnou manažerskou a odbornou personální základnu, která umožní spravovat trusty, které obsahují majetek, jež je třeba odborně obhospodařovat za účelem stabilního výnosu. Trustové společnosti jsou nejčastěji obchodní banky nebo advokátní kanceláře, které se specializují na správu různých druhů aktiv v trustech.

Práva správce mohou být statutem i rozšířena, správce může mít dle statutu právo zakládat např. oddělené *sub-trusts* nebo věnovat část majetku do jiného trustu s podobnými cíli, což se nejčastěji využívá u trustů sloužících veřejně prospěšným účelům.⁹²

Quebecký občanský zákoník stanovuje několik způsobů ukončení role správce v trustu. Obecná úprava je stanovena v ustanovení S 1355 an. QCC. Zákon stanoví okolnosti, za kterých funkce správce zaniká právní událostí, např. smrtí a dále těch, které vyžadují určitou právní skutečnost. Role správce trustu dále zaniká např. resignací, nahrazením správce, prohlášením osobního bankrotu nebo např. umístěním správce pod ochranný dohled. V případě, že se otázka osobního bankrotu či ochranného dohledu týká beneficenta s přímým dopadem na spravovaný majetek, je zánik role správce obdobný.

Další okruh způsobů zániku funkce správce je obsažen v S 1356 QCC. Jedná se o zánik práva beneficenta ke spravovanému majetku, uplynutí funkčního období správce nebo splnění podmínky, která byla stanovena v zakládacím statutu, dosažením účelu, pro který byl trust zřízen nebo odpadnutím důvodu, pro který byl trust ustanoven. Správce trustu může rovněž resignovat tím, že předá svou písemnou resignaci k rukám beneficenta a případným dalším správcům trustu nebo správci nově zmocněnému. Není-li zde žádná z výše uvedených osob, které by správce mohl svou resignaci předat, postoupí ji Ministerstvu financí, které,

⁹² CLAXTON, J. B. *Studies on the Quebec Law of Trust*. Toronto: Thomson Carswell, 2005, s. 137.

vyžadují-li to okolnosti, převezme správu majetku do své gesce a následně z moci úřední jmenuje namísto resignovaného správce, správce nového. Resignuje-li správce tzv. *private trust* nebo *social trust*, ze zákona předává svou resignaci orgánu určeného zákonem, aby mohl prověřit jeho hospodaření v rámci trustu. Resignace správce pak nabývá účinnosti dnem doručení nebo jakýmkoli pozdějším datem uvedeným v resignační listině. Jak bylo výše řečeno, pozice správce v trustu je pozicí podstatnou a dohoda, kterou zakladatel se správcem uzavírá, jde daleko nad rámec běžného obchodního styku. I proto zákon upravuje přísnější pravidla pro skončení správy trustu z pouhé libovůle správce. Například, pokud se správce rozhodne resignovat bez závažného důvodu, je povinen k náhradě škody, která byla spravovanému majetku způsobena jeho resignací, byla-li resignace podána v nevhodnou dobu nebo pokud tkví v selhání jeho povinnosti při správě majetku.

Ačkoli se může na první pohled zdát, že má správce po svém ustanovení široké pravomoci a je vázán pouze statutem, zákon stanovuje i určitá omezení. Tato skutečnost je stanovena v S 1278 QCC, který dává správci možnost uplatňovat svá práva při nakládání s majetkem, zejm. držet majetek svým jménem. Tento majetek má v plné správě a nakládá s ním dle pokynů stanovených ve statutu. Právní rámec práv a povinností dostává správce v obecné úpravě správy cizího majetku v S 1308 QCC, který stanoví správcovu povinnost chovat se v rámci práv a povinností, které mu byly uloženy. Nad rámec toho příslušné ustanovení doslova říká: „*He is not liable for loss of the property resulting from superior force or from its age, its perishable nature or its normal and authorized use.*“ Čili stanovuje vyvinění se z odpovědnosti za poškození či opotřebení majetku za předem stanovených podmínek. Je tedy zřejmé, že ustanovení S 1278 QCC dává správci trustu právo s majetkem nakládat a S 1308 QCC mu naopak dává právní rámec a stanovuje určitou míru regulace.⁹³

Beneficient, který obdržel resignaci původního správce a svěřil správu novému správci, je oprávněn nového správce kdykoli odvolat nebo vyměnit a požadovat ukončení správy tím, že požádá o navrácení spravovaného majetku. Požadovat výměnu správce, který není schopen plnit své povinnosti nebo je neplní,

⁹³ CLAXTON, J. B. *Studies on the Quebec Law of Trust*. Totonto: Thomson Carswell, 2005, s. 164.

má každá na trustu zúčastněná osoba. Po smrti správce nebo jeho umístěním pod ochranný dohled, je správce jeho pozůstalosti nebo jmenovaný poručník či opatrovník (*tutor or curator*) povinen oznámit tuto skutečnost orgánu ochranného dohledu nad trustem a ostatním správcům zúčastněným na trustu. V případě, že se jedná o *private trust* nebo o *social trust*, je oznamovací povinnost obdobná. Správce pozůstalosti, poručník či opatrovník jsou rovněž s ohledem na již započaté záležitosti povinni učinit vše, co je nutné, aby se zabránilo jakýmkoli ztrátám a znehodnocení majetku. Majetkové účty a majetek jsou povinni postoupit oprávněným osobám.

Postavení zakladatele (*settlor*) má významnou roli i po založení trustu a neomezuje se na pouhé zakladatelské právní jednání. Sepsáním zakladatelské listiny, vyčleněním majetku a po jmenování správce, je vůle zakladatele dále spíše pasivní. Ovšem z praxe QCC vyplývá, že role zakladatele po zřízení trustu má stále svou váhu a v rámci trustu si uchovává různě důležitou pozici. Může tomu být například v případě trustu založeného za obchodním účelem nebo v případě charitativního trustu, kde si správce může chtít udržet vliv např. jako člen správní rady.⁹⁴ QCC stanoví pro zakladatele možnosti jeho postavení v S 1281 an., kde je stanoveno, že se zakladatel může ustanovit *usufruktářem* a vyhradit si tak právo na plody a výnosy z trustu. Dále si může vyhradit právo jmenovat beneficiary i po založení trustu nebo měnit výši beneficientských podílů na trustu. Zakladatel může určitou část majetku vkládaného do trustu z trustu vyloučit a ponechat ho ve svém výlučném vlastnictví. Správce trustu pak nad takto vyloučeným majetkem nebude mít žádnou pravomoc a nebude v jeho správě.⁹⁵ Obecně tedy platí, že osoba, která jedná jako zakladatel, svůj vliv nemusí po založení trustu výlučně ztratit. Je možné udržet si rozhodovací pravomoci dle konkrétní specifikace ve statutu nebo se role zakladatele může promítnout za situace, kdy se zakladatel určí správcem či beneficiaryem trustu.⁹⁶ Zakladatel může dle ustanovení S 1293 QCC rovněž vložit další majetek do trustu i po jeho zřízení. Takové právo mají na základě smlouvy se

⁹⁴ PENNER, J. E. *The Law of Trusts*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 60.

⁹⁵ ZOUPIO. *Annotated Civil Code of Québec*. [online]. cit. 15. 2. 2016. Dostupné z: <http://ccq.lexum.com/ccq/en#!fragment//KGhhc2g6KGNodW5rxIVhbsSHb3JUZXh0OicnKSxub3Rlc1F1ZXJ5xJYnLHNjcm9sbEPEiMSKOiFuxKdlYXLEh8SgxKLEpMSXxLTEtsSHU8SQdELEpFJFTEVWQU5DRSx0YWI6dG9jKSk=>

⁹⁶ HUDSON, A. *Equity and Trusts*. Portland: Cavendish Publishing Limited, 2003, s. 64.

zakladatelem i třetí osoby, které se mohou účastnit na zvýšení majetku ve fondu bez ohledu na to, že nemohou vystupovat vůči trustu v postavení zakladatele. Takové dodatečné navýšení majetku v trustu znamená splynutí majetku v jeden celek a správce se nadále řídí pravidly, která jsou určena ve statutu zřízeného trustu. Závěrem k otázce postavení zakladatele dle QCC lze říci, že po založení trustu nemá právo do správy majetku dále zasahovat, a to ani za podmínky, že by beneficianti a správce souhlasili. Zakladatelova úloha v trustu však může být modifikována statutem a zákon umožňuje, aby do statutu byla zakomponována taková práva, která umožní zakladatelovu kontrolu nad trustem i po jeho založení.

5.1. SKONČENÍ SPRÁVY QUEBECKÉHO TRUSTU

V průběhu správy trustu může nastat situace, kdy zamýšlený cíl není možné naplnit a tento stav není jen dočasný. Jedná-li se o faktickou nemožnost plnění, bude trust zrušen. Trust zaniká z předem stanovených důvodů, které jsou uvedeny ve statutu. O zrušení trustu nerozhodují osoby zúčastněné na trustu, ale soud, který musí přezkoumat faktickou nemožnost plnění a zrušení trustu potvrdit. V takovém případě soud dle ustanovení S 1294 QCC nepostupuje z úřední povinnosti, ale na základě odůvodněné žádosti osoby, která má na zrušení trustu právní zájem. Zákon stanovuje výjimku pro případ tzv. *social trust*, kdy soud může, ačkoliv je původní záměr fakticky nemožný, zasáhnout z moci úřední do statutu trustu a změnit účel, který bude úzce souviset s účelem původním. Postup soudu, po obdržení kvalifikované žádosti o zrušení trustu, se zaměřuje na tzv. prvotní cíl zakladatele trustu (*first intent*), neboli původní záměr zakladatele, který stanovil při založení trustu a kterého chtěl dosáhnout.⁹⁷ Jako demonstraci takového příkladu bych uvedl situaci, kdy zakladatel založí trust, do kterého vloží svůj podíl v akciové společnosti a právo na výplatu dividend. Do statutu stanoví, aby veškeré dividendy byly vypláceny jeho dceři až do její smrti a po této události by právo na dividendu mělo přejít ve prospěch vysoké školy, na které zakladatel studoval a získal vysokoškolský titul. Může nastat situace, že dcera po vyplacení několika dividend zemře a právo na dividendu, které by mělo připadnout vysoké škole, nemůže být

⁹⁷ CLAXTON, J. B. *Studies on the Quebec Law of Trust*. Toronto: Thomson Carswell, 2005, s. 608.

převedeno, neboť vysoká škola již zanikla. Trust v takovém případě zaniká prohlášením soudu, jelikož nemůže být naplněn prvotní cíl (*first intent*) zakladatele.

Ke zrušení trustu velmi pravděpodobně dojde i v případě, když se vlivem okolností, které nebyly zakladatelem v době zřízení trustu předvídaný, stane účel plnění z trustu fakticky nemožný. Může se tak jednat o okolnosti politické, legislativní, společenské, hospodářské a další. Ke zrušení trustu z tohoto důvodu dojde pouze v případě, že prvotní cíl zakladatele nelze nahradit cílem velmi podobným.⁹⁸ Naopak v situaci, kdy zakladatel zřizuje trust například formou závěti a něco v zakládací listině, resp. statutu opomene, má soud možnost zakládací listinu vhodně doplnit.⁹⁹ Bude se tak jednat např. o situaci, kdy si zakladatel bude v závěti přát, aby finanční prostředky z trustu byly použity na kultivaci zeleně v jeho rodném městě. Jedná se o obecnou klauzuli s jasným záměrem a soud, opět na kvalifikovanou žádost, rozhodne o způsobu rozdělení a přidělování finančních prostředků pro plnění původního záměru zakladatele.

Od formy zrušení trustu, která je často spojována s nenaplněným účelem či dalšími okolnostmi, jež byly popsány výše, se liší proces skončení trustu. Jedná se o zákonem předvídaný a popsáný proces, který je zakotven v ustanovení S 1296 an. QCC. V příslušném ustanovení je popsáno několik způsobů, kdy za splnění předpokládaných podmínek dojde k zániku trustu. Současná úprava QCC tak jde do větších detailů, na rozdíl od dřívější, která stanovila pouze to, že trust trvá po dobu, která je určena v zakládacím dokumentu.¹⁰⁰ První ze zmiňovaných způsobů skončení trustu je situace, kdy již neexistuje žádný beneficiet, který by měl právo čerpání užitků či požitků z trustu. Pro posouzení této situace je nutné mít na paměti, že je nutné, aby v rámci trustu absentovali všichni beneficieti, se kterými zakladatel ve statutu počítal. Nastane-li situace, kdy zůstavitel zřídí trust ve prospěch své dcery s tím, že po její smrti přechází právo na výnosy z trustu ve prospěch jejích dětí, není možné, aby trust skončil vzdáním se práva na čerpání užitků ze strany dcery zůstavitele. Takový trust může skončit až po vzdání se práv

⁹⁸ WENDEL, P. *Wills, Trusts and Estates*. New York: Aspen Publishers, Inc., 2005, s. 228-229.

⁹⁹ CLAXTON, J. B. *Studies on the Quebec Law of Trust*. Toronto: Thomson Carswell, 2005, s. 609 – 610.

¹⁰⁰ BEDANŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy – Institut pro uchování a převody rodinného majetku*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 148.

posledního předvídaného beneficianta ve statutu. Zákon počítá s tím, že se osoba beneficianta může vzdát svého práva být beneficiantem. V takovém případě se na osobu hledí, jako by beneficiantem nikdy nebyla. Lze tedy říci, že pokud je trust zřízen za účelem vyplácení výnosů z hospodaření majetku v trustu ve prospěch třetí osoby, která odmítne být nositelem tohoto práva (vzdá se práva být beneficiantem), trust je skončen, neboť jeho účel nemohl být naplněn. V takovém případě není možné ani hovořit o třetí osobě s právním zájmem na pokračování trustu a soud nemůže svou diskreční pravomocí měnit účel trustu.

Skončení trustu je možné i z důvodu naplnění určité podmínky, která je ve statutu určena nebo po uplynutí stanovené doby, na kterou byl trust zřízen. Nejčastějším způsobem skončení trustu je naplnění jeho účelu. Dojde-li k dosažení situace, která je statutem předvídána za hlavní záměr fungování trustu a dále v ní nelze pokračovat, trust zaniká.

Právo *common law* nabízí ještě jednu speciální možnost skončení správy trustu, se kterou sice quebecký občanský zákoník nepočítá, ale je možné o ni uvažovat v českém právním prostředí v kontextu svěřenských fondů. Jedná se o precedent v případě *Saunders v. Vautier*, který pochází z roku 1841. V právních řádech *common law* se jedná o často využívaný způsob skončení trustu. Podle tohoto precedentu je možné, aby beneficiant starší osmnácti let se způsobilostí k právnímu jednání a v právním postavení beneficianta, požadoval skončení trustu a přerozdělení majetku do svého výlučného vlastnictví. Situace platí obdobně v případě, že je beneficiantů více, pak je za výše zmíněných podmínek nutná dohoda všech.¹⁰¹ Právo *common law* se zde tak odklání od principu zachování vůle zakladatele a při jednomyslném souhlasu na zrušení trustu všech obmyšlených může být úmysl zakladatele zcela ignorován. Po zrušení trustu by pak došlo k vyplacení majetkového prospěchu podle výše podílů všech beneficiantů.¹⁰²

¹⁰¹ MOFFAT, G. *Tust Law – Text and materials*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 309 – 310.

¹⁰² *Saunders v. Vautier*, Rule in Legal Definition. DUNHAIME.ORG [online]. cit. 20. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.duhaime.org/LegalDictionary/S/SaundersvVautierRulein.aspx>
203

Jak bylo výše zmíněno, rozhodnutím soudu v případě *Saunders v. Vautier*, bylo porušeno pravidlo zachování úmyslu zakladatele při založení trustu, čímž byl porušen jeden ze základních principů fungování trustu. Toto rozhodnutí bylo aplikováno též na další případy i na území platnosti quebeckého občanského zákoníku. Ke změně došlo v roce 2002 rozhodnutím Vyššího soudu provincie Québec v případě *Alkallay v. Bratt*. Rozhodnutí ve výše uvedené věci znamenalo vyloučení doposud aplikovaného pravidla na základě rozhodnutí ve věci *Saunders v. Vautier*. V daném případě se jednalo o práva beneficenta, pana Alkallaye, který měl na základě statutu založeného trustu obdržet pravidelné výnosy z majetku v trustu. Beneficientem však nebyl pouze on, ale i dalších šest charitativních organizací, jejichž výnosem mělo být peněžité plnění, ale i majetek. Pan Alkallay se s charitativními organizacemi domluvil a společně podali soudu návrh na zrušení trustu a rozdělení majetku dle stanovených podílů v zakládacím statutu. Jako důkaz pro svá tvrzení a záměr použili právě rozhodnutí ve věci *Saunders v. Vautier*. Poukazovali na nestabilitu výnosu trustu a nepředvídatelnost jeho hospodaření s majetkem v budoucnosti. Soud však možnost zrušení a rozdělení trustu zamítl s odůvodněním, že ke zrušení trustu může dojít pouze v případě, kdy není možné naplnit nebo pokračovat v záměru zakladatele, či nastala situace, kterou zakladatel při založení trustu nemohl předvídat, případně připustil i variantu, že ke zrušení trustu by mohlo dojít v případě, že trust obsahuje nadbytek finančních prostředků a původního zamýšleného účelu zakladatele bylo dosaženo. Jelikož nedošlo k dosažení žádné z výše uvedených podmínek, soud návrh všech beneficentů zamítl. Soud konstatoval, že, *...soud musí vždy vyhovět vůli zakladatele, a to i v případě, kdy by opačné řešení bylo pro obmyšlené výhodnější. Nikde není stanoveno, že zakladatel musí zvolit takový způsob, který bude výhodnější pro obmyšlené.*¹⁰³

Quebecký občanský zákoník přihlíží a klade tedy důraz na přání a vůli zakladatele mnohem více než je tomu např. v jiných zemích systému common law. Samozřejmě je třeba říci, že vždy bude záležet na konkrétních okolnostech případu,

¹⁰³ Alkallay v. Bratt, 2002 18363 (QC CS), sp. zn. JC-2027 [online]. cit. 20. 3. 2016, Dostupné z: <http://caselaw.canada.globe24h.com/0/0/quebec/superior-court/2002/12/19/alkallay-v-bratt-2002-18363-qc-cs.shtml>

jelikož situace, které mohou nastat v praxi, jsou tak různorodé, že jednotný přístup a aplikace jednoho pravidla je vyloučena.

Se skončením a zánikem správy trustu QCC nestanovuje povinnost žádného formálního úkonu a v zásadě nastává okamžikem převodu majetku těm, kdo na něj mají právo. Součástí takového převodu je předání potřebných dokumentů a účetnictví. Lze jen doporučit, aby si správce nechal takové předání dokumentace o správě trustu potvrdit.

6. ÚPRAVA SPRÁVY CIZÍHO MAJETKU VE FRANCII A FIDUCIE

Česká republika není jediným státem v Evropě, která inkorporovala trust do svého právního řádu. S přenosem tohoto institutu se vypořádala i Francouzská republika. Ve Francii se obdoba svěřenského fondu, resp. trustu nazývá *fiducie*. Komplikace inkorporace svěřenství do jednotlivých kontinentálních právních řádů je způsobena především jejím přesahem do dalších odvětví práva, a to například do oblasti práva smluvního, insolvenčního, trestního apod. Hlavní iniciativa vzešla od francouzské obchodní komunity, která systém správy majetku, obdobný angloamerickému trustu, chtěla používat i v rámci vlastního právního řádu. Po několikaletých diskusích o obsahu a podobě nově zřizovaného institutu došlo 19. února 2007 k přijetí zákona, kterým byla vložena nová kniha o *fiducii* do francouzského občanského zákoníku.¹⁰⁴ Článek 2011 v Code Civil stanoví: „*The fiducie is the process by which one or more entities transfer property, rights or securities, or a combination of property, rights or securities, present or future, to one or more fiduciaries who hold them separately from their own property, acting with a specific purpose for the benefit of one or more beneficiaries.*”¹⁰⁵ Z uvedeného vyplývá jasná inspirace anglosaským institutem trustu. Správa majetku ve fiducii spočívá v přesunu aktiv/majetku ze jmění zakladatele ke správci fiducie. Správce vyčleněný majetek drží v odděleném vlastnictví od vlastnictví svého osobního. V tomto vyčleněném typu vlastnictví správce spravuje majetek za účelem dosažení záměru zakladatele. Francouzská fiducie musí být založena dobrovolně a její založení musí být písemně doloženo. Není tak možné sledovat paralelu s institutem trustu v *common law*, kde je možné, aby byl trust prohlášen trustem pouze na základě fakticity uspořádání majetku (tzv. *resulting trust*). Jméno může být do fiducie převedeno za účelem další správy majetku nebo za účelem zajištění.

Obecně platí, že francouzská fiducie bývá používána za účelem správy majetku pro zakladatele, který převádí část svého majetku do odděleného vlastnictví a správce jej pak spravuje v jeho prospěch. Co je ovšem v rámci fiducie

¹⁰⁴ La fiducie: a form of French trust. La Revue.com [online]. cit. 20. 3. 2016.

Dostupné z: http://larevue.squirepattonboggs.com/La-fiducie-a-form-of-French-trust_a1024.html

¹⁰⁵ Article 2011, Code Civil

překvapující, je možnost správy fiducie ve prospěch samotného správce. V praxi to vypadá tak, že zakladatel převede majetek do zřízené fiducie a správce dále spravuje vyčleněný majetek ve svém vlastním zájmu. I v tomto případě je správcovo původní vlastnictví vyčleněno a spravovaný majetek ve fiducii nemůže být postižen nároky správcových věřitelů. Fiducie samozřejmě rovněž připouští správu majetku ve prospěch třetí osoby.¹⁰⁶

Další odlišností fiducie od klasického trustu je osoba správce. Okruh subjektů, které se mohou stát fiduciárními správci, je odlišný a striktně, na rozdíl od trustu, omezen. S cílem poskytnout zakladateli garanci platební schopnosti fiduciáře a transparentnost správy finančních prostředků, se mohou fiduciárními správci stát pouze banky, investiční společnosti, pojišťovací společnosti a advokáti.¹⁰⁷ Rovněž otázka veřejnoprávní registrace je pro fiducii odlišná. Fiducie musí být registrována v národním registru a na finančním úřadě, což bylo zásadní podmínkou pro přijetí tohoto institutu do francouzského právního řádu. Zakladatel fiducie je rovněž daňovým subjektem a ručitelem daně z příjmů z fiducie. Tyto okolnosti však snižují atraktivitu fiducie pro zájemce, neboť veškerý majetek, i po vyčlenění z vlastnictví zakladatele, je stále registrován k evidenční a daňové povinnosti.¹⁰⁸

Jelikož je Francie jedním z nejexponovanějších míst světové migrační politiky a díky své minulosti, ve které hrála podstatnou roli díky své koloniální politice, bylo nutné přizpůsobit instituty pro správu majetku i jiným právním řádům, než těm evropským. Institut fiducie napomohl přiblížení se požadavkům úpravy majetkového práva dle *šarí'a*. Fiducie byla zamýšlena rovněž jako prostředek pro islámské finanční transakce. Jelikož Francie obchoduje se zeměmi produkujícími ropu a v těchto státech vždy byl přebytek hotovosti, snažil se francouzský zákonodárce přizpůsobit své právní a daňové prostředí tak, aby bylo přívětivé pro

¹⁰⁶ DOUGLAS, J. Trusts and their equivalents in civil law systems: why did the french introduce the Fiducie into the civil code in 2007? What might its effects be?. The WA Lecture 2012 [online]. [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/QUTLawRw/2013/2.pdf>

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ BERNARD, t., The Fiducie: the Concept of the „Trust“ is finally Incorporated into French Law (online). In: Bulletin International Legal News. Roč. 10, č. 1. 2007. [online]. 2010, cit. 2016.21.03. Dostupné z: http://www.imakenews.com/iln/e_article000867025.cfm.

islámské finančnictví. Jedním z požadavků práva *šaría* je zákaz úroku, proto se dalo očekávat, že fiducie bude použita při islámských finančních transakcích, jako je např. vydávání islámských dluhopisů.

Další podstatnou výhodou francouzské fiducie je, že je zajišťovacím prostředkem pro získání hypotečního úvěru. Ve Francii se po finanční krizi v letech 2008-2009 omezovaly úvěrové kapacity bank a stanovila se mnohem přísnější kritéria pro získání úvěru, než tomu bylo v minulosti. Ochota půjčovat peníze byla vyšší, pokud měl poskytovatel půjčky v případě neschopnosti splácet možnost uspokojení z účinného zajištění. Zajištění formou fiducie snižuje pro poskytovatele míru podstoupeného rizika a poskytnutí úvěru je tak jednodušší pro obě strany.¹⁰⁹

Již od roku 1991 je Francie signatářskou zemí *Haagské konvence o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání*. Podpisem této konvence začaly rovněž snahy o inkorporaci systému trustu do francouzského právního řádu, které vyvrcholily v roce 2007.¹¹⁰ Haagská konvence stanoví společný rámec kolizních pravidel o právu rozhodném pro trusty. Jejím účelem není zavést systém trustů do států, které příslušnou úpravu ještě neinkorporovaly, nicméně může významně usnadnit vznik institutu trustů v kontinentálních právních řádech. Může tak dojít například k situaci, kdy v Itálii vznikne trust, který se bude řídit britským právem, ale následně pomocí aplikace Haagské konvence se na vzniklý trust bude aplikovat italská trustová právní úprava. Haagská konvence se rovněž záměrně vyhýbá úpravě děleného vlastnictví. Smyslem úmluvy je, aby napomohla rozšíření systému trustu do kontinentálních právních řádů. Zatímco země *common law* připouštějí systém odděleného vlastnictví, mnoho právních řádů kontinentální právní kultury dlouho chápalo a pojímalo vlastnictví jako absolutní a jen jedno.¹¹¹

F. Barriére z univerzity Panthéon-Assas v Paříži hodnotí implementaci úpravy správy cizího majetku do francouzského právního řádu pozitivně. V současné době je francouzská fiducie užívána pro množství transakcí, a to

¹⁰⁹ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. *Tust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. s. 89 – 90.

¹¹⁰ STEINER, E., *French Law: A Comparative Approach*, Oxford, Oxford University Press, 2010, s. 388.

¹¹¹ DOUGLAS, J. *Trusts and their equivalents in civil law systems: why did the french introduce the Fiducie into the civil code in 2007? What might its effects be?*. The WA Lecture 2012 [online]. cit. 20. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/QUTLawRw/2013/2.pdf>

úspěšně. Na francouzském případě fiducie můžeme sledovat obdobný systém vývoje jako je tomu v případě České republiky a místní, rovněž převzaté úpravy svěrenských fondů. Francouzská, dnes již devítiletá zkušenost, nám ukazuje, že ač tolik cizorodý prvek pro současný kontinentální systém, může být úprava svěrenství do kontinentálního právního řádu slušně inkorporována a mít nemalý přínos.¹¹² Vyžaduje to ovšem zkušenost a určitý čas pro zavedení tohoto nástroje. Obavy, které úprava vzbuzuje či vzbuzovala v jednotlivých zemích, byly velmi podobné. Šlo především o nabourání kontinentálního konceptu pojetí vlastnictví, jmění, o otázku daní či prostředků proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. V souvislosti s rozvojem francouzské fiducie napomohla praxe užití tohoto institutu v různých typech transakcí. Francie je země, která je v současné době vysoce orientována v otázce daní a klade velký důraz na výběr daní, proto byla otázka zajištění výběru daně z majetku alokovaného do fiducie podstatnou. Ručení se ponechalo zakladateli, čímž se francouzský zákonodárce dostal daleko za úpravu anglosaského trustu. Je to však důkazem toho, že po implementaci specifických podmínek, může trust fungovat i v jednotlivých národních úpravách kontinentálního systému práva.

¹¹² TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 90.

7. ÚPRAVA SPRÁVY CIZÍHO MAJETKU V NĚMECKU A TREUHAND

Německá právní úprava přijala institut trustu v podobě tzv. Treuhandu. Jde o právní vztah mezi Treugeberem (vlastník) a Treuhänderem (správce) založený smlouvou, jejímž účelem a předmětem je činnost pro jiného. Ta spočívá v tom, že Treuhänder spravuje práva, která mu Treugerber předal.¹¹³ Prof. Bejček řadí Treuhand mezi jednotlivé typy komisionářské smlouvy a uvádí, že: „...*Treuhänder jedná navenek jako osoba oprávněná, jednající na svůj účet, ve skutečnosti však jedná na účet svého mandanta, s nímž má uzavřenou komisionářskou smlouvu.*“¹¹⁴

Prof. Kulms z university v Hamburku uvádí, že německé právo pomíjí koncepci právního vztahu vytvořeného zakladatelem *inter vivos* či pro případ smrti, v němž je jmění svěřeno pod kontrolu svěřenského správce ve prospěch obmyšleného či za určitým účelem. Německé soudy pak přistupují k otázce odděleného vlastnictví, k němuž má titul svěřenský správce, velmi zdrženlivě.¹¹⁵ Nadnárodní propojení obchodu a finančních transakcí však vytvořilo tlak i na Německo, a to se muselo úpravě anglosaského trustu přiblížit.

Německo se zahraniční úpravou trustů inspirovalo natolik, že necelých sedm měsíců před sjednocením Německa, založilo v březnu roku 1990 úřad pro privatizaci, tzv. Treuhandanstalt, resp. Treuhand. Jednalo se o úřad, jehož hlavním cílem byla privatizace státních podniků NDR. Prostřednictvím profesionální správy těchto společností, byl Treuhand přímo podřízen Bundestagu a zajišťoval přeměnu státních podniků na akciové společnosti, nebo společnosti s ručením omezeným a následnou privatizaci. Prostřednictvím Treuhandu bylo privatizováno osm tisíc podniků, přičemž po jejich rozdělení šlo až o 13,5 tis. jednotek. Proces privatizace jednotného německého hospodářství byl ukončen ke konci roku 1994, kdy zůstalo

¹¹³ BĚLOHLÁVEK, A. J., Co je to „Treuhand“?. In: Právní rádce. 1993, roč. 2, č. 2. s. 20.

¹¹⁴ BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. aj. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. str. 382.

¹¹⁵ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 9.

neprivatizováno pouze 60¹¹⁶ podniků a přibližně dvě třetiny privatizovaných podniků se dostalo do vlastnictví západních Němců.

Základní premisou pro správu majetku v trustu obecně je předpoklad, že vyčleněný majetek nemůže být postižen věřiteli správce. V případě německého Treuhandu mají beneficianti mnohem slabší postavení než je tomu v systému *common law*. Beneficiant Treuhandu získává procesní legitimaci s Treuhandem nakládat pouze v případě, je-li mu tento nárok stanoven smlouvou. Německá úprava rozlišuje dva základní typy Treuhandu, a to tzv. *Verwaltungstreuhand*, v jehož rámci správce spravuje vyčleněný majetek ve prospěch stanoveného beneficianta a za účelem ochrany zájmů zakladatele, a tzv. *Sicherungstreuhand*, jehož základním prvkem je správa majetku ve prospěch zajištění určité transakce.¹¹⁷ Ze zmíněného tak zcela jistě vyplývá, že *Sicherungstreuhand* stojí mnohem blíže zajišťovacím prvkům věcného práva, jelikož věřitel může požadovat realizaci zástavy v Treuhandu v případě prodlení dlužníka či insolvence. Ačkoli jsou v případě dvou zmíněných typů Treuhandu jisté odlišnosti, jak *Verwaltungstreuhand*, tak i *Sicherungstreuhand* vyžadují, aby vlastnická oprávnění byla vykonávána správcem namísto vlastníka.

Mezi základní povinnosti *Treuhändera* patří chránit majetek zakladatele a prosazovat jeho zájmy. *Treuhänder* nesmí ohrozit hodnotu svěřeného majetku a nesmí rovněž usilovat o osobní či finanční prospěch vzešlý z jeho správy nebo držby. Německá právní doktrína se nyní přiklání k názoru, že je nutné, aby správce odhalil případný střet zájmů při správě majetku a převedl všechny skryté příjmy zakladateli.¹¹⁸ V Německu stále neexistuje soupis povinností *Treuhändera* tak, jak to známe v případě zemí *common law*. Povinnosti správce vznikají na základě zvyklostí a z praxe. Německé soudy se spíše soustředí na povinnosti správce, které jsou srovnatelné se standardem péče řádného hospodáře. Povinnosti správce v rámci Treuhandu se analogicky posuzují dle ustanovení o mandátní smlouvě v §

¹¹⁶ MUSIL, P. Čtvstoletí sjednoceného Německa: rozdíly přetrvávají 2015 [online]. cit. 25. 3. 2016. Dostupné z: <http://ekonomicky-denik.cz/ctvrstoletí-sjednoceného-německa-rozdíly-přetrvávají/>

¹¹⁷ WESTERMANN, H., GURSKY, K., Eickmann, D. Sachenrecht. Ulm: Verlag C. F. Müller, 8 vyd. 2011, s. 52.

¹¹⁸ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 20.

662 BGB. Zmíněné ustanovení předvídá situaci, v níž se mandatář zavazuje k obstarání záležitosti svěřené mu mandantem, a to bez nároku na odměnu. Mandatář má povinnost zamezit možným střetům zájmů a držet jmění mandanta odděleně od jmění svého. Mezi další povinnosti pak patří povinnost chránit a podporovat zájmy a obchodní záležitosti mandanta.¹¹⁹ Jelikož mezi povinnosti *Treuhändera* patří povinnost spravovat majetek bez usilování o vlastní prospěch, nemůže mu náležet ani odměna za správu, která by pocházela ze spravovaného majetku. Odměna je tedy vyplácena zakladatelem z jiného souboru jmění. Dalším aspektem průběhu správy majetku je soubor obchodních příležitostí, ke kterým se správce v průběhu správy dostává. Německá doktrína proto přichází s povinností loajality a správci tak není umožněno, aby využil jakoukoli obchodní příležitost, která se mu naskytne během správy Treuhandu. Obecně ale platí, že *Treuhänder* vystupuje navenek svým jménem a jako vlastník spravovaného práva či majetku. Práva, která mu jsou s předmětným majetkem svěřena, vykonává ale pouze v rámci příkazů zakladatele, resp. *Treugebera*, který po založení správy již nevystupuje vlastním jménem a příkazy udílí v rámci vnitřního vztahu s *Treuhänderem*.

Německá právní úprava pro vznik Treuhandu nevyžaduje zápis do žádného registru ani schválení ze strany správních orgánů. Není zde tedy povinnost zveřejňovat informace o všech osobách podílejících se na Treuhandu (odlišnost od francouzské fiducie).¹²⁰ Na rozdíl od trustu nemá Treuhand účinky *in rem*. Právní dispozice s majetkem, které *Treuhänder* učiní ve zlé víře nebo v rozporu se závazky plynoucími ze smlouvy, nejsou stíženy neplatností.

Z uvedeného vyplývá, že nepřilíš přísná úprava v oblasti registrační povinnosti dává možnost širokému využití Treuhandu. Mezi případná rizika se řadí například nebezpečí daňových úniků, insider trading, anonymní prodej zboží do zemí s embargem či neoprávněný prospěch z kontraktů uzavřených se státními institucemi.¹²¹

¹¹⁹ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 23.

¹²⁰ MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, Obchodněprávní revue. 2014, č. 3, roč. 5, s. 68.

¹²¹ STARK, A., S. Hidden Treuhand. Boca raton, Florida, Universal-Publishers, 2009, s. 17

Pro Německo je specifický opatrný přístup k úpravě svěření. Úpravu, kterou převzalo z angloamerického právního systému, nepřijímalo stejně jako Francie zcela dobrovolně. Přijetím úpravy Treuhandu reagoval německý zákonodárce na potřeby, které vyplývaly z mezinárodních obchodních a finančních transakcí. Lze říci, že úprava tohoto institutu, vzhledem k jeho rozšířenosti, je povinnou součástí každého národního právního řádu té země, která má ambici vysokého obrátu mezinárodního obchodu. Ačkoli se Německo přizpůsobilo tomuto nepřímému zahraničnímu tlaku na harmonizaci trustového práva, *Haagskou konvencí o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání* stále nepodepsalo. Nepřistoupení k Haagské konvenci například znemožňuje, aby zahraniční trusty vlastnily nemovitosti na území Německa, nebo aby němečtí občané převáděli své majetky do zahraničních trustů. Ačkoli německá právní úprava nestanovuje povinnost registrace a identifikaci osob zúčastněných na Treuhandu, zakladatel je povinen v případě založení trustu oznámit finančnímu úřadu majetkový obsah takového trustu za účelem vyměření daně.¹²² Německá doktrína sice upravila problematiku trustového práva ve svém právním řádu, nicméně si stále nechává určitý prostor pro vlastní právní uvážení. Jedná se například o již zmíněnou problematiku odděleného vlastnictví, kterou německá právní doktrína prozatím nepřijímá. Jak bylo již uvedeno, zásadně se v tom liší např. od pojetí francouzské fiducie. Další odlišnost můžeme pozorovat v přístupu ke správci majetku, který v rámci francouzské fiducie může majetek spravovat dokonce ve svůj prospěch, což je v případě Treuhandu přísně vyloučeno. Francouzská úprava se blíží systému *common law* i v případě postavení beneficentů vůči trustu. Beneficent má mnohem silnější postavení a práva než je tomu v případě německého Treuhandu, kde všechna práva beneficenta musí být stanovena smlouvou. Nejsou-li ve smlouvě uvedena, beneficentovi nenáleží.

Spolková republika Německo je tak typickým příkladem hledání funkčního ekvivalentu k anglosaskému institutu trustu. Jedná se o evoluční přístup, jelikož se vytváří právní doktrína *sui generis*. Takovou koncepci však zákonodárce nemůže vytvořit sám, ale potřebuje k tomu četné konzultace ze strany soudů, které musí

¹²² Global forum on Transparency and Exchange of information for tax purposes, OECD. 2013. s. 36.

zhodnotit možné negativní dopady na soukromoprávní vztahy, jako je tomu např. v případě insolvenčního práva. Jednou z hlavních výhod Treuhandu je jeho role v dědickém právu, protože umožňuje zůstaviteli nakládat s majetkem dle své vůle, a to tak, aby unikl pravidlům o povinném dílu neopomenutelným dědicům. Každopádně je současná doba svědkem vytváření nové koncepce, kterou německé soudy pomáhají konstruovat a při respektování fiduciárních vztahů, které mají svůj základ v anglosaském trustu, se domáhají vlastního ekvivalentu, a to *Treuhandu*.

8. ÚPRAVA SPRÁVY CIZÍHO MAJETKU V LICHTENŠTEJNSKU A TREUHÄNDERSCHAFT

Lichtenštejnské knížectví inkorporovalo v roce 1926 institut trustu známý v systému *common law* do svého právního řádu pod názvem *Treuhänderschaft*. Jeho zakotvení nalezneme v člancích 897 - 932 zákona o osobách a společnostech (dále jako PGR, resp. *Personen und Gesellschaftsrecht*).¹²³ Lichtenštejnské knížectví se snažilo vždy stavět svůj hospodářský růst na bankovních službách a finančnictví obecně. Hlavním motivem pro inkorporaci obdoby institutu trustu bylo přilákání zahraničních investorů a jejich aktiv. V meziválečném období bylo nejvíce volných finančních prostředků k dispozici ve Spojených státech amerických a ve Velké Británii. I proto se lichtenštejnský zákonodárce nepokoušel o vytvoření právního ekvivalentu založeného na nové právní doktríně, jako tomu bylo například ve Francii v případě *fiducie* nebo v Německu v případě *Treuhandu*, ale vytvořil institut, který se anglosaské právní úpravě trustu blížil co možná nejvíce.

Zákon obsahuje pouze obecnou úpravu *Treuhänderschaft* a výkladu jeho funkčnosti a dalších pravidel se věnuje Nejvyšší soud Lichtenštejnského knížectví, který svou rozhodovací praxí upřesňuje zákonný výklad. Právní teoretikové a vědci se věnují výkladu problematiky lichtenštejnské obdoby trustu velmi intenzivně a vytváří tak vnitrostátní pozitivní vliv na ekonomický úspěch tohoto institutu. Obecně patří Lichtenštejnské knížectví k zemím s nejpropracovanější strukturou teorie trustů.

Z interpretace předmětných ustanovení vztahujících se k úpravě *Treuhänderschaftu* vyplývá, že lichtenštejnský zákonodárce se nechtěl přiblížit kontinentálně-právním úpravám trustu, ale chtěl se přiblížit anglosaskému trustu a svůj institut založit na principu ekvity.¹²⁴ *Treuhänderschaft* vzniká vyčleněním

¹²³ Landesverwaltung Fürstentum Liechtenstein 2016 [online]. cit. 25. 3. 2016. Dostupné z: <https://www.gesetze.li/lilexprod/lgsystpage2.jsp?menu=-1&reset=1>

¹²⁴ SCHURR, A. Francesco. *Lichtenstein's trust transplant*. [online] step.org, 2014 [cit. 20. 3. 2016] Dostupné z : <http://www.step.org/liechtenstein%E2%80%99s-trust-transplant>

majetku, což je typické pro všechny trusty, lichtenštejnská právní doktrína však přijímá stejný konstrukt jako právo common law, a to, že v okamžiku vyčlenění majetku, dochází ke změně povahy a jeho právního režimu. V PGR se setkáme s několika druhy trustů, a to s nejčastěji užívaným, tzv. přiznaným trustem (*express trust*), jehož podstata spočívá v dohodě mezi zakladatelem a správcem o obsahu vyčleněného majetku a o založení trustu. Lichtenštejnské právo (čl. 897 -902 PGR) vyžaduje pro vznik trustu písemnou smlouvu a jeho vznik je umožněn i bez zápisu do veřejného rejstříku. Krátkodobé trusty v délce trvání do dvanácti měsíců se nezapisují vůbec, naopak u trustů s platností delší než dvanáct měsíců je registrační povinnost a dokládá se rovněž zakladatelský statut.¹²⁵

Výše popsaný typ trustu patří mezi ty nejobecnější a nejčastěji užívané, lichtenštejnské právo však zná i další typy trustů, u kterých se nehledí na vůli zakladatele. Jsou jimi například tzv. konstruktivní trusty (*constructive trust*) nebo tzv. výsledné trusty (*resulting trust*), které vznikají na základě právních předpisů. Základním rozdílem mezi konstruktivním a výsledným trustem je možnost beneficenta požadovat vrácení majetku, který byl neoprávněně převeden třetí osobě v případě konstruktivního trustu a možnost nahradit veškerá ustanovení upravující postavení obmyšlených, která jsou chybná nebo neúplná v případě výsledného trustu.¹²⁶

Lichtenštejnský *Treuhänderschaft* stanovuje své náležitosti v zakladatelském statutu a jsou v něm obsažena práva mezi zakladatelem, správcem, beneficentem a informace o vyčleňovaném majetku. Zatímco anglosaská úprava trustů nestanovuje povinnost písemné formy při založení, v případě lichtenštejnského trustu je tomu naopak. Písemný projev vůle se může však případ od případu lišit, neboť v praxi se často stává, že zakladatel vytvoří jednostranné písemné prohlášení, na jehož základě by měl být trust vytvořen. Jedná se například o pořízení pro případ smrti *mortis causa*. Trust však může vzniknout až ve chvíli, kdy správce vyjádří svou vůli funkci přijmout. Lichtenštejnská úprava

¹²⁵ Personen und Gesellschaftsrecht 2016 [online]. [cit. 25. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.rwi.uzh.ch/oe/stiftungsrecht/dokumentation/Gesetzesmaterialien/pdfllvrdrd05426PGR.pdf>

¹²⁶ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 160.

dává zakladateli při tvorbě zakládacího statutu širokou svobodu. Poskytnutí vysoké míry autonomie při rozhodování lze vysvětlit obecně liberální politikou, která je příznačná pro lichtenštejnskou právní tradici. Míra volnosti zakladatele při tvorbě statutu umožňuje přizpůsobit trust individuálním potřebám zakladatele, jeho rodiny či jeho podnikání.¹²⁷ Při formování statutu nemusí být zakladatel omezen pouze německým jazykem, jelikož se formulace textu připouští v angličtině či jiném jazyce. Pro Lichtenštejnské knížectví platí obecně koncentrovaný výskyt mnoha poradenských společností pro správu trustu. Jsou však na ně kladeny vysoké nároky, jelikož zpracování zakládacích statutů musí být tak kvalitní, aby byly zárukou dlouhodobé funkčnosti a právní jistoty.

Každý lichtenštejnský *Treuhänderschaft* musí ve svém zakládacím statutu obsahovat tři základní jistoty u zřízení všech typů trustů, a to jistotu úmyslu, jistotu předmětu a jistotu subjektu, resp. objektu. Jsou-li splněny tyto základní podmínky, je nutné, aby statut dále obsahoval jméno a bydliště zakladatele, jméno a bydliště správce, název trustu a definoval vyčleněný majetek, trust musí být výslovně označen (čl. 897 – 899 PGR).¹²⁸

Zajímavá je otázka tzv. samoúčelného trustu vyplývající z ustanovení článku 927 PGR. Účel trustu nemusí být nutně stanoven v zakládacím statutu a může být doplněn v příložených dokumentech. Jedná se však o obligatorní součást každého lichtenštejnského trustu, kdy zakladatel musí stanovit účel, za kterým trust zakládá, aby v případě sporu, mohl soud určit jeho pokračování. Je nutné zmínit, že trust zřízený za účelem samoúčelného shromažďování majetku bez dalšího, není přípustný.

Právní postavení správce je zakotveno v ustanovení čl. 897 PGR a je za něj považován každý, kdo je řádně ustanoven v zakládacím statutu trustu, je mu do jeho správy svěřen majetek a správce takový majetek spravuje vlastním jménem ve prospěch jednoho či více beneficentů. Obecně platí pravidlo dobrovolnosti a souhlasu správce se správou vyčleněného majetku. Může však nastat situace, kdy

¹²⁷ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 161.

¹²⁸ Personen und Gesellschaftsrecht 2016 [online]. cit. 25. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.rwi.uzh.ch/oe/stiftungsrecht/dokumentation/Gesetzesmaterialien/pdfllvrdrd05426PGR.pdf>

je trust zřízen závětí a správcem je označena osoba, která se svým jmenováním nesouhlasí. Na řadě je poté soud, který jmenuje nového správce trustu dle ustanovení článku 904 odst. 1 PGR.

Správce se rovněž může domáhat vydání majetku, který zakladatel specifikoval v zakládacím statutu. Děje se tak žalobou na plnění. Zákon správce chrání i pro případné výdaje se svěřeným majetkem, ty může požadovat po zakladateli zpět. Správce má možnost domáhat se náhrady škody v případě, že mu vznikla v souvislosti s předaným majetkem. Dle ustanovení článku 918 PGR je správce povinen jednat nezávisle na dalších doplňujících pokynech zakladatele. To zákon přímo vylučuje. Správce je povinen od doby založení trustu jednat pouze dle pokynů stanovených ve statutu. Povinnost loajality, která vychází z principů ekvity, je zakotvena i v lichtenštejnské právní úpravě. Správce nesmí diskriminovat žádného z obmyšlených, nesmí využít obchodní příležitosti, která by mu vzešla z probíhající správy a musí svěřený majetek obhospodařovat odděleně.¹²⁹ Zajímavá je otázka ručení správce *Treuhänderschaftu*. Zákon v článku 924 PGR pracuje s pojmem *breach of trust* neboli porušení trustu. Jedná se o situaci, kdy správce poruší své fiduciární povinnosti a vystavuje se tak riziku neomezeného ručení. Lze předpokládat, že vzhledem k úzké vazbě lichtenštejnské úpravy trustů na systém *common law*, bude možné vyjít z anglické judikatury, která připouští omezené ručení správce po předchozí domluvě se zakladatelem.¹³⁰ Při posuzování, zdali došlo k porušení povinností správce, bude nutné vyhodnotit stanovené povinnosti ve statutu a následně lichtenštejnskou právní úpravu týkající se trustů. Teprve na základě takové analýzy je možné konstatovat, zdali došlo k porušení povinností či nikoliv. Pro vyhnutí se případným nedorozuměním lze jen doporučit, aby byl systém ručení a povinností správce ve statutu co nejdetailněji propracován. Zákon sice stanoví povinnost výkonu správy osobně správcem, avšak v současné době, zejména při správě různých druhů aktiv, kdy jsou vyžadovány odborné znalosti,

¹²⁹ Personen und Gesellschaftsrecht 2016 [online]. cit. 25. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.rwi.uzh.ch/oe/stiftungsrecht/dokumentation/Gesetzesmaterialien/pdfllvrdrd05426PGR.pdf>

¹³⁰ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 164.

může správce přenést část výkonu svých povinností na třetí osobu, avšak za správu ručí stále.

Postavení beneficentů je v zákoně upraveno poměrně detailně. Beneficienti mají především právo na informace o průběžné správě vyčleněného majetku a využívají toto právo jako kontrolu nad výkonem povinností správce trustu. Beneficienti mají právo nahlížet do účetnictví, to ale pouze do té míry, do které to ovlivňuje jejich postavení. Lichtenštejnské právo je v případě rušení trustu na návrh beneficenta mnohem striktnější než právo *common law*. Tak například již zmiňovaný rozsudek ve věci *Saunders v. Vautier*, který umožňuje beneficentům jednomyslně požádat o zrušení trustu a přerozdělení majetku do výlučných vlastnictví, v lichtenštejnské právní vědě neplatí. Právo na informace mají beneficenti jen do té míry, do které je přímo ovlivňuje konání správce. Správce je povinen předkládat účetnictví a poskytovat informace kontrolnímu orgánu uvedenému ve statutu. Není-li ve statutu uveden beneficent, poskytuje správce informace a účetnictví zakladateli. Není-li možné zakladatele kontaktovat, předává správce účetnictví Soudnímu dvoru, který následně působí jako orgán dohledu.¹³¹ Z uvedeného vyplývá, že v porovnání s *common law* úpravou postavení beneficentů, je lichtenštejnská úprava beneficenta *Treuhänderschaftu* mnohem slabší. Judikatura zde nepomůže, neboť postavení beneficenta je upraveno v zákonu. Pro další úvahy o novelizaci zákonné úpravy by tak bylo vhodné zvážit silnější práva v postavení beneficentů, aby správa mohla být prováděna z pohledu všech zúčastněných transparentně a stabilně.

Postavení zakladatele *Treuhänderschaftu* není v lichtenštejnské právní úpravě nikterak specifikováno a neexistuje jednotná legální definice. PGR okrajově popisuje roli zakladatele pouze ve svém článku 897. V Lichtenštejnsku uznávaný právní teoretik Kurt Moosmann z university v Curychu uvádí, že často může nastat situace, kdy existuje pochybnost, kdo je vlastně zakladatelem trustu, což je otázka velmi důležitá pro fungování trustu, jeho zrušení, či pokračování. Na tuto pochybnost odpovídá tak, že v případě pochybností je za zakladatele trustu

¹³¹ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 170.

považována osoba, která převádí svůj majetek ve prospěch trustu, nebo vytvoří nebo se zaváže k jeho vytvoření.¹³² Zakladatel tedy převádí ve statutu definovaný majetek do správy správci. Pokud vyčleněný majetek do správy nepřevéde, může se správce domáhat jeho vydání. Zakladatel je rovněž dle ustanovení článku 920 PGR povinen poskytnout přiměřenou odměnu a uhradit vynaložené náklady správci.¹³³ Dle ustanovení článku 917 PRG si zakladatel může vyhradit právo předchozího souhlasu s právním jednáním správce ve věci trustu. Toto právo je však omezeno zákonnou povinností správce řídit se od založení trustu výhradně zakládacím statutem a zamýšleným účelem trustu. Průběžné pokyny zakladatele, které by ovlivňovaly správu trustu, jsou dle ustanovení článku 918 PGR zakázány. K postavení zakladatele lichtenštejnského trustu, *Treuhänderschaftu*, je vhodné závěrem říci, že statut může být navržen takovým způsobem, který bude vyhovovat stále se měnícím okolnostem. Právo změny může být přiznáno zakladateli, správci nebo třetí osobě. Je vhodné, aby výkon tohoto práva závisel na souhlasu třetí osoby (fyzické nebo právnické), která se zaváže vykonávat roli tzv. ochránce (protektora).¹³⁴

V neposlední řadě je v případě lichtenštejnské právní úpravy třeba popsat roli soudu jako dozorového orgánu. Stejně, jako je tomu v případě úpravy pravidel fungování trustu, není ani postavení soudu ve vztahu k trustům podrobně definováno. Vychází se tak opět z analogie úpravy trustů v právu *common law*. Soudy postupují dle principů ekvity a jejich hlavní role tkví v ochraně beneficentů a dohledem nad výkonem řádné správy, která je v souladu se zakládacím statutem. Soudy tak například přebírají úplnou kontrolu nad trustem, a to v případě, že správce ignoruje pokyny pro správu trustu, které mu stanovil zakladatel v zakládacím statutu. Ustanovení článku 919 PGR přímo zakotvuje správcovu možnost domáhat se zahájení řízení před soudem v případě pochybností o výkladu zakládacího statutu. Profesor Schurr z University Liechtenstein uvádí, že zásada

¹³² MOOSMANN, K. Der angelsächsische Trust und die liechtensteinische Treuhänderschaft unter besonderer Berücksichtigung des wirtschaftlich Begünstigten. Zurich: Schultheess, Polygraph Verlag, 1999. s. 233.

¹³³ Personen und Gesellschaftsrecht 2016 [online]. cit. 27. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.rwi.uzh.ch/oe/stiftungsrecht/dokumentation/Gesetzesmaterialien/pdfllvrdrd05426PGR.pdf>

¹³⁴ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 175.

anglického práva, podle které je dohled soudu omezen na základní otázky týkající se chování správce, jako je zejména jeho čestnost, poctivost a spravedlnost, by měla samozřejmě být použita také v lichtenštejnském právu. Orgán dozoru nad trustem má zejména dohlížet, zda jsou dodržovány pokyny určené správci a obsažené ve statutu, a zabránit správci v neřádném nakládání se svěřeným majetkem.¹³⁵

Ačkoli je orgán dohledu nadán silným mandátem pro průběžnou kontrolu, nesmí být tento institut veřejnou mocí zneužíván. Pokud by došlo k excesivním krokům ze strany soudní moci do správy trustů a správce by tak neměl možnost vykonávat svou funkci nezávisle, smysl založení a fungování trustů v Lichtenštejnsku by ztratil svou atraktivitu. Toto nebezpečí je možné alternativně snížit převodem části práv dohledu z veřejného subjektu na subjekt soukromoprávní. Jedná se o již popsanou roli protektora, který je v zakládacím statutu jmenován zakladatelem jako orgán dohledu a své pravomoci si se soudem přerozdělí. Role protektora je v dohledu nad řádným výkonem správy, v zastupování práv beneficentů a v kontrole nad plněním účelu, kvůli kterému byl trust založen.

Závěrem lze říci, že zatímco se český zákonodárce inspiroval pro inkorporaci tohoto institutu v právním systému, který byl kontinentální právní úpravě relativně blízký, v Lichtenštejnském knížectví došlo k převzetí úpravy trustu přímo z Anglie. Taková situace umožňuje, ač zemi s typicky kontinentální právní úpravou, dotvářet teorii a fungování trustů v praxi pomocí rozsáhlé judikatury a principů ekvity. Obdobně je tomu i v případě, kdy nastanou v životě trustů situace, které právní úprava nepředpokládá. Pak se soudy inspiroují principy ekvity a precedenty, které pocházejí z anglosaského právního systému. Je-li exponována otázka výkladu jednotlivých ustanovení úpravy trustů v PGR, interpretace musí být v souladu s anglickou judikaturou. Díky své více než osmdesátileté historii fungování má trust v Lichtenštejnsku dnes silné postavení mezi instituty pro správu majetku. Příbuzným institutem v rámci lichtenštejnského práva je nadace, která je nadána právní subjektivitou. Nadace je ovšem striktně

¹³⁵ TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Trust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 176.

řízena lichtenštejnským právem a princip ekvity se v jejím případě neužívá. I proto se také trust stal velmi oblíbeným nástrojem zahraničních investorů a zájemců o správu svého majetku. Lichtenštejnsko dnes patří mezi země s nejvyšším počtem registrovaných trustů v kontinentální právní kultuře. Svědčí o tom i fakt, že zatímco jiné země, které s trusty či *trust-like* instituty běžně operují a Haagskou konvencí nepodepsaly, Lichtenštejnsko se k Haagské konvenci připojilo, což umožnilo posílení právní jistoty v případě uznávání trustů založených dle lichtenštejnského práva i v zahraničí.¹³⁶

¹³⁶ SEEGER, N. The Trust in Liechtenstein Law. Vaduz: ArComm Trust Company Establishment. 2015.

9. TRUST V ITÁLII JAKO DŮKAZ FUNKČNOSTI KOLIZNÍCH PRAVIDEL HAAGSKÉ KONVENCE

Italská právní úprava trust tak, jak jej známe například z Francie či Německa, vůbec nezná. President italské asociace trustu uvádí, že Haagská konvence umožňuje členskému státu zřídit trust podle cizího práva a zajistit tak funkčnost trustu na území Itálie. Cílem *Haagské konvence o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání* z roku 1985 je stanovení společných kolizních pravidel pro určení práva, které se bude na trust aplikovat. Itálie si podpisem Haagské konvence zajistila, že trust může být podle této konvence zřízen na území Itálie italským *trustorem*, správcem fondu může být italský *trustee* ve prospěch italských *beneficientů*. Právo, kterým se bude trust řídit, je pak závislé na právní úpravě institutu trustu, dle kterého se trust v Itálii zřizoval. Haagská konvence neomezuje žádným způsobem *trustorovu* volbu práva.¹³⁷ Platí však obecné pravidlo, které stanoví, že veškerá ustanovení v trustu, která by byla v rozporu s italským právním řádem, jsou neplatná.

Trusty se v Itálii rozvinuly daleko nad rámec užití pouze pro finanční operace a prostřednictvím trustů jsou v současné době spravovány i rodinné záležitosti, což je důkazem oblíbenosti tohoto institutu i v běžném životě. V Itálii byla zřízena Rada pro Trusty (*Consulta nazionale sui generis*), jejímiž členy jsou veřejné orgány, právní teoretici, odborníci z oblasti daní a účetnictví nebo italské university v Janově, Perugii a Miláně. Cílem této rady je harmonizovat vnitrostátní právní prostředí s Haagskou konvencí, dávat doporučující stanoviska ke zřizovaným trustům a podílet se na kultivaci právního prostředí v otázce trustů.¹³⁸

Ačkoli italská právní úprava nemá ve svém právním řádu úpravu trustů zakotvenu a veškeré pokusy o jeho zavedení ztroskotaly, je Itálie zemí, kde jsou trusty součástí každodenního života. Právní teoretik Maurizio Lupoi uvádí, že inkorporovat úpravu trustu do italského právního řádu není bezvýhradně nutné,

¹³⁷ FRANCIOSI, L., Italy: Trust and Italian Legal System: Why Menu Matters. In: Journal of Civil Law Studies, roč. 6, 2013, s. 807.

¹³⁸ LUPOI Maurizio, The Civil Law Trust, Vanderbilt. Journal of Transnational Law, 1999, s. 967.

jelikož trusty zřizované na území Itálie dle zahraničního práva (tzv. trust *interno*) fungují bezproblémově a lidé si na ně zvykli. Podle Lupoie se trust v Itálii uzavírá před notářem v souladu s projevem svobodné vůle. Jelikož jsou trusty v Itálii užívány pro účely dědické, ale také obchodní, došlo pro oblast trustů i k harmonizaci bankovních služeb. Jedná se zejména o speciální trustové účty, které banky vedou. V italském právu se zavedla rovněž pravidla pro správu trustů. Tato pravidla například stanovují, že trustee je povinen vést tzv. „Register of Trust Events“, což je evidence všech operací týkajících se zřízeného trustu. Dále má povinnost shromažďovat veškeré dokumenty týkající se trustu.¹³⁹

Lze tedy uzavřít, že ačkoli Itálie systém trustu do svého právního řádu nezavedla, díky Haagské konvenci se tento institut značně rozšířil a dnes je hojně využíván v prostředí obchodního, investičního i rodinného života. Italský právní řád se brání cizorodým prvkům jiných právních řádů tím, že veškerá ustanovení, která jsou v rozporu s italským právním řádem, jsou neplatná. V současné době je tak věnována pozornost rozvoji tohoto institutu na území Itálie pomocí právní vědy a teorie. Nespornou výhodou trustu na území Itálie potom je, že při znalosti práva, dle kterého se trust zřizuje a při znalosti práva italského, může zakladatel naložit se svým majetkem takovým způsobem, který italské právo neumožňuje.

¹³⁹ LUPOI Maurizio, The Civil Law Trust, Vanderbilt. Journal of Transnational Law, 1999, s. 967.

10. SVĚŘENSKÝ FOND JAKO FORMA SPRÁVY CIZÍHO MAJETKU

Předcházející komparační schéma správy cizího majetku ukázalo na několika případech rozvinutý systém institutu trustu v evropských zemích a jeho funkčnost v rámci každodenního života. Český zákonodárce přišel s návrhem inkorporace ekvivalentu trustu i do českého právního řádu. Hlavním inspiračním zdrojem se stala úprava obsažená v quebeckém občanském zákoníku (*QCC*). O výhodách a nevýhodách převzetí institutu trustu z této právní úpravy bude pojednáno dále, nyní je třeba zmínit, co vedlo českého zákonodárce k tomu, aby jako svému inspiračnímu zdroji dal přednost úpravě quebecké před přijetím obdobného ekvivalentu, který již funguje na území Evropy.

Občanské právo Québecu si zachovalo svůj výrazný charakter kontinentálního práva, jemuž tento institut *common law* funkčně přizpůsobilo. Značnou výhodou byl i fakt, že *QCC* obsahuje dosti podrobná pravidla o správě cizího majetku. Svou podrobnou úpravou se liší od úprav v jiných státech, zejména v těch, jejichž výklad obecných principů fungování trustů, se odvíjí od interpretace principů ekvity v Anglii. Podrobná quebecká úprava byla tedy jedním z hlavních motivů inspirace pro zavedení trustu do tuzemského práva právě z tohoto právního řádu.¹⁴⁰ Ze systematiky úpravy svěřenského fondu¹⁴¹ je při porovnání *QCC* a českého občanského zákoníku na první pohled znatelné, že inkorporace nebyla úplná a český zákonodárce přejal pouze některá ustanovení. Nejednalo se tak o úplnou inkorporaci trustu, jelikož dle interpretace textu s ohledem na podmínky jeho vzniku se v případě svěřenských fondů jedná pouze o inkorporaci explicitních trustů. Možnost vzniku trustu na základě domněnky o vůli zakladatele (domněněčné trusty) nebo dokonce na základě právní fikce (vykonstruované trusty) legální definice vylučuje.¹⁴²

Svěřenský fond je entitou bez právní subjektivity. Představuje autonomní majetek bez vlastníka vyčleněný zakladatelem k naplňování konkrétního účelu a

¹⁴⁰ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb., s. 353. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹⁴¹ Účinná úprava dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku v §§ 1448 až 1474 oddílu 4.

¹⁴² HOUFEK, I. Trusty v rekodifikaci soukromého práva, Bulletin advokacie. 2013, č. 6, roč. 23, s. 70

spravovaný svěřenským správcem (§ 1453 až 1456 OZ) podle instrukcí vtělených zakladatelem do zakladatelského právního jednání, resp. do zakladatelského statutu (§ 1452).¹⁴³ Česká právní úprava pracuje v případě svěřenského fondu s principem odděleného vlastnictví, když zakladatel vyčleňuje ze svého majetku určitou část a tu svěřuje do správy svěřenskému správci, aby ten vykonával správu za nějakým účelem nebo v něčí prospěch (obmyšleného či *beneficienta*). V případě vzniku tohoto odděleného vlastnictví dochází k situaci, kdy zakladatel ztrácí k vyčleněnému majetku veškerá vlastnická práva a ta přecházejí na svěřenského správce. To však neplatí absolutně, neboť svěřenský správce se nestává vlastníkem vyčleněného majetku. Jelikož česká právní věda v době přijetí úpravy svěřenského fondu nepracovala s pojmem odděleného vlastnictví, bude nutné vypořádat se s otázkou ústavněprávní ochrany vlastnického práva. Jelikož občanský zákoník ve svém § 1448 odst. 3 stanoví, že vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vykonává vlastním jménem a na účet svěřenského fondu svěřenský správce a zároveň, že „...majetek ve svěřenském fondu však není ani vlastnictvím správce, ani vlastnictvím zakladatele, ani vlastnictvím osoby, které má být ze svěřenského fondu plněno.“, nabízí se tedy otázka, jaké vlastnické právo bude ústavněprávně chráněno. Lze říci, že z citovaného ustanovení vyplývá, že odděleným vlastnictvím vzniká v případě svěřenského fondu *quasi* vlastnické právo. Krajním výkladem by se dalo konstatovat, že majetek vyčleněný do svěřenského fondu je *res nullius*, jelikož nikomu nenáleží vlastnické právo, pouze výkon práv, které se s vlastnictvím pojí. Tuto otázku bude muset zodpovědět právní věda a judikatura českých soudů. Analogií dle principů ekvity v anglosaském právním systému by i tento typ vlastnického práva měl být samozřejmě ústavně chráněn stejně jako by šlo o řádné vlastnické právo. Existují však již názory odborné právnícké veřejnosti, které existenci vyčleněného majetku v podobě tzv. věci ničí vyvracejí. Zastánci tohoto názoru tvrdí, že svěřenský fond věcí ničí být nemůže, jelikož tomu brání zákon sám, neboť umožňuje nerušenou existenci takového souboru majetku a zároveň nechápe

¹⁴³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1193.

zřízení svěřenského fondu jako prostředek, jímž vyčleňované věci jejich dosavadní vlastníci opouští.¹⁴⁴

Stejně jako v případě podobnosti mezi Treuhänderschaftem v Lichtenštejnsku a lichtenštejnskou nadací, dochází i v případě české právní úpravy k jistým podobnostem mezi svěřenským fondem a nadací. Principy fungování jsou si velmi blízké, avšak základní rozdíl je v právní subjektivitě. Svěřenský fond je oproti nadaci omezen svou dočasností, větší variabilitou účelu a (prozatím) absencí veřejnoprávního dohledu. Obecně platí zákaz neomezeného trvání svěřenského fondu. Jeho zřízení může být bezúplatné, a to rozhodnutím zakladatele vyčlenit část svého majetku na podporu určitého účelu nebo úplatné či za protiplnění, které bude vyžadováno například od beneficienta nebo od třetí osoby.¹⁴⁵

10.1. ZALOŽENÍ A VZNIK SVĚŘENSKÉHO FONDU

Obdobně jako je tomu v případě úprav ekvivalentů trustu v jiných státech kontinentální právní kultury, i svěřenský fond vzniká smlouvou *inter vivos* nebo pořízení pro případ smrti. Zakladatel jmenuje svěřenského správce, který se ujímá správy majetku, vykonává vlastnická práva vlastním jménem a na účet fondu. Svěřenský fond vzniká ve chvíli, kdy se svěřenský správce ujme výkonu funkce. Je-li ovšem svěřenský fond zřízen pro případ smrti, vzniká již úmrtím zakladatele.

Základním dokumentem svěřenského fondu je zakladatelský statut, který musí obsahovat alespoň zákonem stanovené minimum (§ 1452 odst. 2 OZ), tedy označení svěřenského fondu, označení majetku, vymezení účelu svěřenského fondu, podmínky pro plnění ze svěřenského fondu, určení beneficienta a údaj o trvání fondu. Zakladatelský statut může ovšem obsahovat mnohem detailnější propracování základních vztahů osob zúčastněných na správě svěřenského fondu, tj. správce a beneficienta. Obsah je ponechán na zakladateli a je pouze na jeho vůli, zdali si přeje upravit beneficientovi nároky na čerpání ze svěřenského fondu detailně, či obecně. Součástí zakladatelského statutu by měla rovněž být úprava

¹⁴⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer. 2014, s. 1199.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 1199.

systemu dohledu nad svěřenským fondem, a to tak, aby byla zajištěna ochrana zúčastněných osob, zejména beneficentů.

Nestejná je právní úprava svěřenského fondu v oblasti veřejné registrace. Například na rozdíl od francouzské fiducie, v případě českého svěřenského fondu není veřejná registrační povinnost. Do veřejného rejstříku nebo seznamu se nezapisuje ani smlouva o vytvoření svěřenského fondu ani zakladatelský statut.¹⁴⁶ Dalším rozdílem je postavení správce, neboť zatímco obecně u trustů může být správcem kdokoli, v případě svěřenského fondu může být vykonavatelem práv, resp. svěřenským správcem, pouze svéprávná osoba nebo právnická osoba, stanoví-li tak zákon. Toto pravidlo však neplatí bezvýhradně, neboť okruh vykonavatelů práv v trustu zřízeném za účelem kolektivního investování je rovněž omezen.¹⁴⁷

Účel a podoba náplně svěřenského fondu musí být konkretizovány v zakládacích dokumentech. Je však třeba zdůraznit, že faktický účel svěřenského fondu nemusí být jen ve prospěch určité fyzické osoby. Může být založen i ve prospěch stanoveného cíle, či podpory určitého projektu. Určitým projektem/účelem může zakladatel stanovit například podporu kultury, sportovní aktivity, vzdělávací instituce apod.). Účelem svěřenského fondu může ale být i investování pro dosažení zisku k rozdělení mezi zakladatele či beneficenty nebo např. zaměstnance.¹⁴⁸ Ne ovšem každý typ svěřenského fondu se může věnovat dosahování zisku. Občanský zákoník rozlišuje několik typů svěřenských fondů, ačkoli je hranice mezi nimi velmi úzká. Jako příklad můžeme jmenovat založení svěřenského fondu k veřejně prospěšnému účelu, jeho obdobou v QCC je tzv. *social trust*. Úpravu veřejně prospěšného fondu nalezneme v ustanovení § 1449 odst. 3 OZ, který stanoví, že „*hlavním účelem veřejně prospěšného svěřenského fondu nemůže být dosahování zisku nebo provozování závodu*“. S obdobným výčtem, který zakazuje účelné dosahování zisku, přichází hlavní inspirační zdroj, a to § 1970 QCC, který stanoví, že tzv. *social trust* může být vytvořen „*za účelem*

¹⁴⁶ PIKAL, D. Svěřenský fond a velká očekávání? [online]. 2010 cit. 30. 03. 2016. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-a-velka-ocekavani-94144.html>.

¹⁴⁷ HOUFEK, I. Trusty v rekonstrukci soukromého práva, Bulletin advokacie, 2013, č. 6, roč. 23, s. 70

¹⁴⁸ LIŠKUTÍN, T. Svěřenský fond v novém občanském zákoníku. [online]. 2010, cit. 31. 03. 2016. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-v-novem-obcanskem-zakoniku-84181.html>

veřejného zájmu, jako kulturním, vzdělávacím, dobročinným, náboženským nebo vědeckým účelem“¹⁴⁹ Další možností je vytvoření fondu k účelu soukromému a jeho ekvivalentem v QCC tzv. *private trust*.

Oblíbenost svěřenského fondu v České republice bude jistě podpořena faktem, že prozatím žádný zákon nestanovuje povinnost jeho jakékoli registrace a fungování svěřenského fondu nevyžaduje žádná povolení, licence ani souhlasy veřejných orgánů. Ovšem reálné záměry zákonodárce, které stály za recepcí svěřenských fondů do českého právního řádu, byly právní, politické a hospodářské. Především se jednalo o záměr, kterým mělo být zabráněno relokaci majetku mimo území České republiky do zemí, které flexibilní správu majetku v trustech umožňují. Svěřenský fond byl a je rovněž zamýšlen jako instrument pro přeshraniční a globální finanční projekty a v neposlední řadě má ambici napomoci novému uspořádání dědických poměrů, o kterých zůstavitel může rozhodovat v širší míře, než tomu bylo v případě úpravy dědického práva, a to ještě před účinností zák. č. 89/2012 SB.¹⁵⁰

Z přímých dopadů na život společnosti a praktického využití svěřenského fondu lze uvést především možnost zakladatele svobodně rozhodnout o rozložení svých majetkových poměrů v rámci rodiny, podnikání nebo například již zmíněného dědictví. Pokud například zakladatel potřebuje rozhodnout o rozložení svého majetku tak, aby z něj bylo vyživováno několik na něm závislých osob a tyto osoby zároveň nerozhodovaly o nakládání s tímto majetkem, je svěřenský fond ideální variantou. Zakladateli je tak umožněno, aby v rámci jednotné správy svého jmění zabránil neekonomickému štěpení majetku mezi zákonné dědice, nebo naopak umožní obdarovat širší okruh dědiců i nad rámec zákona. Zde je podstatné připomenout, že systém odděleného vlastnictví v praxi znamená, že v okamžiku vyčlenění majetku do svěřenského fondu, přestává být tento majetek předmětem majetkové podstaty, která je zahrnuta například do dědického nebo insolvenčního

¹⁴⁹ Civil Code of Québec. Éditeur officiel du Québec. [online]. 2016, cit. 31. 03. 2016. Dostupné z: http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/CCQ_1991/CCQ1991_A.html

¹⁵⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer. 2014, s. 1194.

řízení. Rovněž majetek, který beneficent obdrží za života zakladatele, není zohledňován v dědickém řízení s přihlédnutím k právům nepominutelných dědiců.

Svěřenský fond však přináší mnohem širší možnosti, než pouhé omezení na oblast dědického práva, ačkoli byl tak původně a stále často je, prezentován.

Další velkou zájmovou skupinou jsou investoři. Pro velké investiční skupiny bude velmi zajímavou anonymní struktura svěřenských fondů, ze které nebude možné identifikovat vlastníka majetku ani jeho beneficenta. V tomto kontextu bude nutné, aby zákonodárce v rámci předpisů dále upravil odpovědnost za podnikání svěřenských fondů a jejich neprůhledné struktury. Nebezpečí lze například spatřovat v tom, že zakladatel může prostřednictvím svěřenského fondu spravovat, financovat či jinak ovládat obchodní společnosti, a to bez jakékoli formální či personální vazby na společnost. Posoudíme-li tuto situaci s přihlédnutím k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob,¹⁵¹ který v ustanovení § 8 odst. 1 písm. C) stanoví, že „*Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak...ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby...*“, lze konstatovat, že pokud svěřenský fond s anonymní vlastnickou strukturou bude vykonávat prostřednictvím svého zakladatele rozhodující vliv na řízení právnické osoby, bude velmi složité prokázat a dohledat fyzickou či právnickou osobu, která za případným trestným činem stojí. Zde je i nasnadě otázka nemožnosti potrestání svěřenského fondu jako právnické osoby, jelikož absentuje právní osobnost.

10.2. ZKUŠENOSTI SE SVĚŘENSKÝM FONDEM V PRAXI

Fakt, že inkorporace institutu svěřenského fondu probíhala na základě inspiračního zdroje „až“ ze vzdáleného Québecu, přinesl v kruzích odborné veřejnosti důvod k zamyšlení, zda právě tento quebecký právní řád, který je velmi ovlivněn *common law* právní kulturou, je tím správným ideovým zdrojem. V otázce

¹⁵¹ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

recepce svěrenských fondů byla česká odborná veřejnost nejednotná a celé téma se stalo i politicky velmi kontroverzním. Na rozdíl od výše popsaných výhod svěrenského fondu budou dále uvedeny argumenty a postoje, které jsou pro omezení či okamžité zrušení tohoto institutu.

Při přípravě nového občanského zákoníku byly zástupci justičních orgánů požádáni, aby se k tématu připravované změny vyjádřili a zaujali právní postoj. Jedním z výrazných odpůrců institutu svěrenských fondů byla vrchní státní zástupkyně v Praze JUDr. Lenka Bradáčová, PhD., která označila téma svěrenských fondů za problematické s tím, že je nezbytné změnit jejich evidenční strukturu tak, aby se nestaly neprůhledným nástrojem na legalizaci výnosů z trestné činnosti. Vrchní státní zástupkyně uvádí: „*My jsme ten institut zanalyzovali a myslíme si, že je tam velké riziko. Pokud se na jedné straně upozorňuje na to, že zde máme neprůhledné vlastnické struktury při získávání veřejných zakázek a činí se všechny možné kroky pro to, aby se všechny postupy ve vztahu k veřejným prostředkům zprůhlednily, tak v nás následně ta velmi volná úprava svěrenských fondů evokuje podobnost s anonymními akciemi respektive s neprůhlednou vlastnickou strukturou*“¹⁵². Podobné vyjádření přináší i tehdejší náměstkyně ministerstva spravedlnosti Marvanová, která uvádí: „*U nás je velký předpoklad, že budou sloužit k praní špinavých peněz, takže jsem jednoznačně pro zrušení.*“¹⁵³ Zajímavé je sledovat postoj současného ministra spravedlnosti JUDr. Pelikána od doby, kdy byl náměstkem ministryně spravedlnosti. Již v roce 2014 se o svěrenských fondech vyjádřil jako o entitách, které jsou hlavně nástrojem pro ukrývání majetku a zneprůhlednění vlastnictví. Dále uvádí: „*Kromě věcí typu ukrývání majetku mě příliš nenapadá, co by svěrenské fondy řešily z problémů, které nejdou řešit jiným právním způsobem.*“¹⁵⁴ Pelikán se ve svých názorech zabývá rovněž postavením věřitelů a argumentuje tím, že po vyčlenění majetku do svěrenského fondu vznikne

¹⁵² BÁLEK J., Rozhovor: Lenka Bradáčová - Chceme-li rychlejší trestní řízení, musíme udělat i nepopulární změny. [online]. 2010, cit. 31. 03. 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-lenka-bradacova>

¹⁵³ Česká justice. Marvanová s Bradáčovou proti fondům, Polčák nevěřil svým uším. [online]. 2014, cit. 01. 04. 2016. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2014/05/marvanova-s-bradacovou-protifondum-polcak-neveril-svym-usim/>

¹⁵⁴ Rozhovor s Robertem Pelikánem, ředitelem legislativního odboru MF. Ministerstvo financí ČR. [online]. 2014, cit. 01. 04. 2016. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/vmediich/2014/rozhovor-s-robertem-pelikanem-reditelem-17175>

oddělené vlastnictví, které představuje pro věřitele obrovské riziko, jelikož po vyčlenění vlastnictví do fondu nastane situace, kdy se k majetku již nikdo nedostane. Pelikán v tažení proti svěřenským fondům pokračuje i jako ministr spravedlnosti, když jedním z jeho prvních kroků ve funkci bylo zahájení prací na obsáhlé novelizaci občanského zákoníku. Právě svěřenské fondy byly jedním z hlavních bodů připravované novely. Pelikán přichází se zcela novou koncepcí svěřenských fondů, která by měla znamenat přidělení právní osobnosti, a svěřenské fondy by tak měly nadále být právnickou osobou, která se bude zapisovat do veřejného rejstříku.¹⁵⁵ Toto tvrzení ministra spravedlnosti je však dle mého názoru zcela zcestné, neboť navrhovanou úpravou by se svěřenský fond přiblížil natolik úpravě nadací, že minimální rozdíl mezi nimi by se stíral a vznikla by zde otázka, zdali je zde stále prostor pro fungování svěřenských fondů. Právě absence právní osobnosti je jedním z mála znaků, kterým se svěřenské fondy od nadací odlišují. Pokud by se měl tento institut novelizovat za účelem veřejnoprávní registrace, vhodnější by byla varianta evidence zakladatelských statutů, který by vedla Notářská komora. Lze přitom vycházet z předpokladu, že zákon přímo stanoví povinnost sepsat zakladatelský statut ve formě veřejné listiny (notářského zápisu). Bylo by tedy logické, aby notář při sepsání zakladatelské listiny provedl zápis do veřejné evidence přímo. Ačkoli jsou snahy ministerstva spravedlnosti omezit roli svěřenských fondů intenzivní a jsou zahrnuty do připravované novely občanského zákoníku, v době psaní této rigorózní práce se novelu stále nepodařilo přijmout.

Závěrem lze doporučit ještě jednu úpravu institutu svěřenského fondu, se kterou zákonodárce zatím nepočítá, a to tzv. *Asset tracing* nebo *Spurfolge*. Jedná se o ochranný mechanismus, který umožňuje sledování majetku pro případ, kdy správce zaviněně porušuje práva obmyšlených. Toto právo vychází z obecných principů ekvity. Vychází se z představy, že jednou ze základních povinností správce je jeho odpovědnost za svěřený majetek. V případě, že dojde k porušení trustu, bude správce primárně odpovědným za vzniklou škodu obmyšleným a za náhradu škody. Pokud dojde k porušení povinnosti správce a vznikne škoda, umožňuje například

¹⁵⁵ Česká justice. Boj o svěřenské fondy v NOZ se mění v boj o charakter státu. [online]. 2015, cit. 01. 04. 2016. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/01/boj-o-sverenske-fondy-v-noz-se-meni-v-boj-o-charakter-statu/>

lichtenštejnská úprava právo vysledovat svěřený majetek a navrátit jej do trustu. Toto právo zlepšuje právní postavení beneficentů v případech, kdy správce nakládá se svěřeným majetkem v rozporu s pokyny ve statutu. Takový institut v české právní úpravě stále chybí a lze jen doporučit, aby o jeho zavedení zákonodárce uvažoval.

11. ZÁVĚR

Úprava správy cizího majetku v českém právu doznala velkého posunu a znamená pro českou ekonomiku jistý přínos. V předložené rigorózní práci autor představuje úpravu správy cizího majetku obecně, dále mezinárodní komparaci a speciální úpravu správy cizího majetku v České republice, a to svěřenský fond.

Pro účely mezinárodní komparace byly zvoleny úpravy států, jako je Anglie, Francie, Německo, Lichtenštejnsko, Québec nebo Itálie především proto, jelikož obsahují příkladné a funkční principy právních řádů anglosaských i kontinentálních. Na popsanych případech autor demonstruje funkční úpravu trustu v Anglii, přizpůsobený systém trustu v Lichtenštejnsku nebo Francii a nahrazení systému trustu vlastním institutem, jako je tomu například v Německu. Na území kontinentálního systému práva se v posledních několika letech rozmohla úprava trustu v mnoha národních jurisdikcích, lze jmenovat například Maďarsko, Rumunsko nebo Rusko. Tyto úpravy ovšem popsány nebyly z toho důvodu, jelikož se jedná o úpravu, která je v právních rádech pouze po krátkou dobu a aplikace trustů je stále v zárodcích. Stejný případ počátečního zvykání si na trust, resp. svěřenský fond, je v České republice.

Z prostudovaných a popsanych pramenů vyplývá, že úprava správy cizího majetku existuje nejprve v neformálních úpravách už od 5. stol. př. n. l., kdy se v Zákoně dvanácti desek poprvé objevily základní principy dědického práva. Následující vývoj doznal podstatných změn a přes instituty *legatum* a *fideikomisu*, se vyvíjela podoba trustu tak, jak ji známe dnes. Právě tato okolnost by měla předznamenat pro každého zákonodárce či soudce v jednotlivých právních jurisdikcích snahu o to, aby si z vývoje tohoto institutu vzal to nejlepší. V části mezinárodní komparace úpravy trustů byly uvedeny rozdílnosti a charakteristické vlastnosti trustů v jednotlivých zemích. Podstatnou roli v unifikaci úpravy hraje *Haagská konvence o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání* z roku 1985, jejíž hlavní lze spatřovat v jakémsi návodu pro země, které prozatím nemají zkušenosti se zavedením trustů do jejich právních řádů, jak by institut trustu měl vypadat a jaké základní principy by měly být dodržovány. Při porovnání systémů

dvou právních kultur, a to *common law* a systému kontinentálního je zřejmé, že trust má větší tradici anglosaskou. Vekou roli hrají principy ekvity a právě na jejich základě se trust formoval i v případě kontinentální právní kultury.

Zatímco v Německém právu je Treuhand od svého plného využití stále blokován německými soudy, které si nechávají prostor pro vlastní interpretaci a prozatím odmítají systém odděleného vlastnictví, například v Lichtenštejnsku má Treuhänderschaft zcela odlišný systém fungování, jehož hlavní výhodou je otevřenost pro zahraniční investice a k interpretaci se využívají principy ekvity z anglického práva. Autor zde dochází k závěru, že takový přístup k Treuhänderschaftu umožňuje vyšší míru právní jistoty pro jeho uživatele a oblíbenost tohoto ekvivalentu trustu stále narůstá. Lichtenštejnská úprava trustů umožňuje, aby trust existoval i bez povinné veřejné registrace. Pokud je totiž trust zřízen na období kratší než 12 měsíců, není nutné, aby byl registrován. Povinnost registrace je splněna ve chvíli, kdy správce nebo jím pověřené osoba předloží zakládací listinu veřejnému rejstříku, a to do 12 měsíců od jeho založení. Příznačná je rovněž úprava fiducie ve Francii. V souladu se státní politikou zaměřenou na výběr daní bylo jedním z hlavních bodů při projednávání úpravy fiducie ve francouzském právním řádu daňové ručení. Po vyřešení této zásadní otázky byla úprava fiducie přijata. Tradiční koncepce trustu pak byla přijata v Québecu a stala se předlohou i pro úpravu svěřenství v České republice.

Institut svěřenství není pro český právní řád novinkou, neboť úpravu obsahoval na našem území už *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* a takto přetrvával až do roku 1924, kdy bylo rodinné svěřenství zrušeno a následně bylo zrušeno i svěřenské náhradnictví v roce 1964. Po několika desetiletích se úprava do českého právního řádu vrací. Záměrem českého zákonodárce bylo jistě přiblížit pomocí svěřenských fondů Českou republiku zahraničním investicím a dalším výhodám správy majetku, který tento institut nabízí. Problémem však zůstává, že je stávající úprava v současné době nedostatečná. Staletí fungování trustů jsou jasným důkazem o tom, že si tento institut místo v právním řádu zaslouží, je však potřeba zabránit možným zneužitím. Záměry, které v rámci poslední připravované

novely¹⁵⁶ občanského zákoníku vedou k zavedení povinné evidence svěřenských fondů, jsou dle mého názoru nešťastné. Princip trustu je v tom, že se jedná o soukromoprávní institut, v rámci něhož si strany mezi sebou upravují svá práva a povinnosti k vyčleněnému majetku. Smysl dohledu státu nad tímto institutem postrádá smysl. V této souvislosti se domnívám, že by bylo vhodné řídit se systémem francouzské fiducie a stanovit povinnost zakladateli trustu ručit za řádný odvod daně. Rovněž majetek, který je do fondu vyčleněn, by mohl být evidován a nově zapisován do zakladatelské listiny či do účetnictví svěřenského fondu, aby v případě policejního vyšetřování mohl být prokázán původ a podoba majetku spravovaného ve svěřenském fondu. Pokud si Ministerstvo spravedlnosti klade za cíl touto novelou ztížit možné zneužívání svěřenských fondů, je připravovaná novela nedostatečná.

Je třeba zmínit, že svěřenský fond byl do českého právního řádu inkorporován za účelem podpůrným pro obchodní styky a nakládání s majetkem. Nedostatečnost právní úpravy by měla být vyřešena detailnější úpravou, která se bude mnohem více inspirovat v QCC. Z uvedených důvodů lze doporučit, aby se zákonodárce věnoval otázce neveřejné evidence zakladatelských statutů spravovaných notáři, resp. Notářskou komorou a evidenční povinnost převádění a zápisu nového majetku do fondu, který by měl být doplněn aktualizovaným inventářem. Dalším významným faktorem, na který bude nutné si počkat, je judikatura. Stejně, jako je tomu v jiných zemích, kde institut trustu nebo jeho ekvivalent funguje, musí dostat české soudy prostor pro stanovení závazných pravidel a napomoci formování vnitrostátních pravidel pro správu a život svěřenského fondu.

Popsané formy správy cizího majetku se ukázaly jako funkční instituty, které přinesly spoustu výhod pro účastníky těchto právních vztahů. Každý nově zaváděný institut ve vnitrostátním právním řádu je nadán názorovými rozpory a problémy s fungováním. Institut trustu však prokázal vysoký přínos a je tak na

¹⁵⁶ Vládní návrh novely občanského zákoníku ze dne 5. 10. 2015

právních teoreticích a zákonodárci, aby rámec pro fungování správy cizího majetku, resp. svěřenského fondu v České republice, zdokonalili.

12. POUŽITÁ LITERATURA

- BARTOŠEK, M. Encyklopedie římského práva. Praha: Academia, 1994.
- BEDANŘÍKOVÁ, B. Svěřenské fondy – Institut pro uchování a převody rodinného majetku. Praha: Wolters Kluwer, 2014
- BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. aj. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.
- BĚLOHLÁVEK, A. J., Co je to „Treuhand“?. In: Právní rádce. 1993, roč. 2, č. 2.
- BROWN, G., SCOTT, M., Administration of Wills, Trusts and Assets. Delmar: Cengage learning. 2009.
- CLAXTON, J. B. Studies on the Quebec Law of Trust. Totonto: Thomson Carswell, 2005.
- DVOŘÁK, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009.
- DUFF, A. A., Treatise on the Deed of Entail. Edinburgh: Bell & Bradfute, 2010.
- FRANCIOSI, L., Italy: Trust and Italian Legal System: Why Menu Matters. In: Journal of Civil Law Studies, roč. 6, 2013.
- FRITZE, R. J. Historical dictionary of late medieval England, 1272 – 1485. Westport, Greenwood Press, 2002.
- GARTON, J. MOFFAT'S TRUST LAW – Text and materials. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
- HOLDSTWORTH, W. An Historical Introduction to the Land Law. New Jersey: The Lawbook Exchange, 2008.
- HOUFEK, I. Trusty v rekodifikaci soukromého práva, Bulletin advokacie. 2013,č. 6, roč. 23.
- HUDSON, A. Equity and Tusts. Portland: Cavendish Publishing Limited, 2003.
- LAMBERT, R., How Asset Protection Works. USA: Trustmakers.com. 2007. s. 9.
- LUPOI, M. TRUSTS: A comparatitive study. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- LUPOI Maurizio, The Civil Law Trust, Vanderbilt. Journal of Transnational Law, 1999.
- MIMROVÁ, T., Svěřenský fond jako efektivní nástroj ochrany majetku před věřiteli, Obchodněprávní revue. 2014, č. 3, roč. 5.
- MCCLEAN, A. J., The Quebec Trust: Role Rich and Principle Poor?, Fourth Wainwright Lecture. Lawjournal Publishing, 2010.
- MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. Vydání. Praha Leges, 2010.
- MERVE, S. G., Introduction to the Law of South Africa. Frederick, MD: Aspen Publishers. 2004.
- MOFFAT, G. Tust Law – Text and materials. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- MOOSMANN, K. Der angelsächsische Trust und die liechtensteinische Treuhänderschaft unter besonderer Berücksichtigung des wirtschaftlich Begünstigten. Zurich: Schultheess, Polygraph Verlag, 1999.
- OAKLEY, A. J. Trends in comparative Trust law. Oxford: Claredon Press, 1996.
- PENNER, J. E. The Law of Trusts. Oxford: Oxford University Press, 2014.
- PIHERA, V., Trust. Vybrané aspekty. In: Obchodněprávní revue, 2009, č. 7, s. 196.

- PIHERA, V. IN SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Sv. III., C. H. Beck 2013.
- RAMJOHN, M., Equity and Trusts 2009-2010. New York: Routledge-Cavendish. 2009.
- RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: Právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In Štenglová, J. Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.
- SOLOMON, D. L., Asset Protection Strategies. Chicago: CCH a Wolters Kluwer business. 2009.
- STARK, A., S. Hidden Treuhand. Boca raton, Florida, Universal-Publishers, 2009
- STEINER, E., French Law: A Comparative Approach, Oxford, Oxford University Press, 2010.
- SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R., Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář § 1400 – 1474. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. Obchodní zákoník: Komentář. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- SANFORD DOUGLAS, E. History and law of Entails in Scotland. Edinburgh: Edinburgh printing and publishing company, 2003.
- SEEGER, N. The Trust in Liechtenstein Law. Vaduz: ArComm Trust Company Establishment. 2015.
- STEWART, E. Sterk, Trust Protectors, Agency Costs, and Fiduciary Duty, Cambridge: 27 CARDOZO L. REV. 2006.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. Občanský zákoník – Komentář, Svazek III (§ 976 – 1474), Praha: Wolters Kluwer, 2014.
- TICHÝ, L., RONOVSÁ, K. Tust a srovnatelné instituty v Evropě. Praha: Cambridge Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014.
- WATT, G. TRUSTS & EQUITY, 6. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2014.
- WENDEL, P. Wills, Trusts and Estates. New York: Aspen Publishers, Inc., 2005.
- WESTERMANN, H., GURSKY, K., EICKMANN, D. Sachenrecht. Ulm: Verlag C. F. Müller, 8 vyd. 2011.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Alaska Legal Resource Center, AS 13.36.370, cit. 26.10.2015. Dostupné z: <http://www.touchngo.com/lglcntr/akstats/Statutes/Title13/Chapter36/Section370.htm>
- ALEXANDER A. BOVE, JR. & MELISSA LANGA, PETER PROTECTOR IN TRUST NEVERLAND: THE REAL STORY OF THE TRUST PROTECTOR 1 (2003), cit. 25.10.2015, dostupné z: http://www.bovelanga.com/publications/news_briefs/trusts_and_estates_forum/Real%20Story%20Trust%20Protector.pdf.
- Alkallay v. Bratt, 2002 18363 (QC CS), sp. zn. JC-2027 [online]. cit. 20. 3. 2016, Dostupné z: <http://caselaw.canada.globe24h.com>
- BERNARD, t., The Fiducie: the Concept of the „Trust“ is finally Incorporated into French Law (online). In: Bulletin International Legal News. Roč. 10, č. 1. 2007. [online]. 2010, cit. 2016.21.03. Dostupné z: http://www.imakenews.com/iln/e_article000867025.cfm.
- Convention on the law applicable to Trusts and on their recognition 2016 [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt30en.pdf>
- DOUGLAS, J. Trusts and their equivalents in civil law systems: why did the french introduce the Fiducie into the civil code in 2007? What might its effects be?. The WA Lecture 2012 [online]. [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/QUTLawRw/2013/2.pdf>
- Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb., cit. 15. 11. 2015. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- Early Canadiana Online. [online]. 2010, cit. 21. 1. 2015. Dostupné z: http://www.canadiana.ca/citm/themes/constitution/constitution8_e.html#constitutionala
ct
- HAGLLEY, Trusty. [online]. 2010, cit. 25. 9. 2015. Dostupné z: http://www.hagley.com/cs/offshoring_trusty#trusty1
- HOFFSTEIN, M. E., Charitable Trusts and CY-PRES. [online]. 2010, cit. 21. 1. 2016. Dostupné z: <http://www.fasken.com/files/Publication/>
- Justia US Law, S. 4-10-710, cit. 26.10.2015. Dostupné z: <http://law.justia.com/codes/wyoming/2011/title4/chapter10/section4-10-103>.
- JUSTICE Québec. 2016 [online]. [cit. 20. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.qc.ca/english/sujets/glossaire/code-civil-a.htm>
- La fiducie: a form of French trust. La Revue.com [online]. cit. 20. 3. 2016. Dostupné z: http://larevue.squirepattonboggs.com/La-fiducie-a-form-of-French-trust_a1024.html
- Landesverwaltung Fürstentum Liechtenstein 2016 [online]. cit. 25. 3. 2016. Dostupné z: <https://www.gesetze.li/lilexprod/lgsystpage2.jsp?menu=-1&reset=1>
- LILIAN GOLDMAN Law Library. The Royal Proclamation. [online]. 2008, cit. 22. 1. 2015. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/18th_century/proc1763.asp
- LIŠKUTÍN, T. Svěřenský fond v novém občanském zákoníku. [online]. 2010, cit. 31. 03. 2016. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-v-novem-obcanskem-zakoniku-84181.html>

- MUSIL, P. Čtvrstoletí sjednoceného Německa: rozdíly přetrvávají 2015 [online]. cit. 25. 3. 2016. Dostupné z: <http://ekonomicky-denik.cz/ctvrtstoleti-sjednoceneho-nemecka-rozdily-pretrvavaji/>
- Personen und Gesellschaftsrecht 2016 [online]. [cit. 25. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.rwi.uzh.ch/oe/stiftungsrecht/dokumentation/Gesetzesmaterialien/pdf/vrdrd05426PGR.pdf>
- PIKAL, D. Svěřenský fond a velká očekávání? [online]. 2010 cit. 30. 03. 2016. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-a-velka-ocekavani-94144.html>.
- Saunders v. Vautier, Rule in Legal Definition. DUNHAIME.ORG [online]. cit. 20. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.duhaime.org/LegalDictionary/S/SaundersvVautierRulein.aspx>
- SCHURR, A. Francesco. Lichtenstein's trust transplant.[online] step.org, 2014 [cit. 20. 3. 2016] Dostupné z : <http://www.step.org/liechtenstein%E2%80%99s-trust-transplant>
- State of Idaho Legislature, S 15.7.5, cit. 26.10.2015. Dostupné z : <https://legislature.idaho.gov/idstat/Title15/T15CH7SECT15-7-501.htm>
- The National Archives. The Statute of Westminster the Second (De Donis Conditionalibus 1285). 2016 [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/aep/Edw1/13/1>
- Trustee Act 2000, 2016 [online]. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/29/pdfs/ukpga_20000029_en.pdf
- TURCOTTE, J. Trusts in Quebec, 2014. [online]. cit. 15. 2. 2015. Dostupné z: https://www.sunnet.sunlife.com/files/advisor/english/PDF/advisor_notes_legal_Trust_in_quebec.pdf
- ŽATECKÁ, E. Cofola Conference. 2012 [online]. [cit. 20. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2012/sbornik-cofola-2012.pdf>
- ZOUPIO. Annotated Civil Code of Québec. [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://ccq.lexum.com/ccq/>

13. SEZNAM ZKRATEK

OZ – občanský zákoník, zák. č. 89/2012 Sb.

QCC – Civil Code of Québec z r. 1994

Haagská konvence – *Haagská konvence o právu uplatnitelném na trusty a jejich uznávání z r. 1985*

ABGB – *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie z r. 1811*

PGR - *Personen und Gesellschaftsrecht*

14. RESUMÉ:

Téma své rigorózní práce jsem zvolil s ohledem na aktuální debaty o novele občanského zákoníku, která by měla značně novelizovat institut svěřenského fondu. Považuji za nutné poukázat na nesčetné výhody, které s sebou úprava svěřenského fondu přináší a na dostatečnou nepromyšlenost záměrů ministerstva spravedlnosti, jako předkladatele chystané novely.

Ve své práci analyzuji institut správy cizího majetku obecně a dávám jej do souvislosti s mezinárodní právní úpravou, která systém trustu již dlouhé období využívá. Je nutné si uvědomit, že institut trustu byl do většiny právních řádů inkorporován za účelem podpory investičního prostředí pro zahraniční kapitál. Rovněž se mělo jednat o institut pro nakládání s majetkem a jeho udržení ve vlastnictví daňových residentů toho daného státu. Obava kritiků svěřenského fondu na území České republiky je v legalizaci výnosů z trestné činnosti prostřednictvím těchto fondů. Je to námitka, která musí být brána jistě seriózně, avšak k novelizaci by se mělo přistupovat i se znalostí zahraničních úprav a argumentů, proč veřejná registrace fondů ano či ne. Ve stejném světle je pak nutné posoudit otázku právní osobnosti každého fondu.

Tato práce si klade za cíl stát se podpůrným zdrojem pro kvalifikovanou debatu o podobě svěřenských fondů v českém právním řádu. Z komparační části práce vyplývají výhody a nevýhody jednotlivých odchylných úprav v národních jurisdikcích Německa, Francie, Lichtenštejnska, Itálie, Québecu nebo Anglie. Právě z nich by si měl český zákonodárce vybrat to nejlepší. V žádném ze zmíněných států nedošlo k okamžité spokojenosti odborné veřejnosti s trustem, avšak po několika letech života a přizpůsobení tohoto institutu praxi, se trust či jeho ekvivalenty staly podstatným podpůrným nástrojem národních ekonomik.

V posledních kapitolách práce se věnuji popisu funkčnosti svěřenského fondu a jednotlivým názorům české odborné veřejnosti právě proto, aby byl čtenář detailně obeznámen s nastíněnou problematikou. Docházím k závěru, že je jistě prostor pro novelizaci, dokonce je žádoucí, avšak zákonodárce by neměl přistoupit k tomu, že ze svěřenského fondu vytvoří právnickou osobu s povinností veřejné registrace a vznikne tak obdoba nadace. Takový postup by měl dle mého názoru za

následek vznik obsolentního institutu, kterým by se svěřenský fond v české právní úpravě pravděpodobně stal.

15. SUMMARY:

As a topic for my doctoral thesis, I decided to choose Fiduciary topic in Czech Republic regarding the recent deliberations about the amendment to the Civil Code that should significantly revise the institute of a trust fund. I find pointing out the wide range of advantages that the revision brings crucial and necessary as well as adverting to the insufficient elaboration of the Ministry of Justice's, which is the proposer of the amendment, intents.

I thoroughly analyze the institute of the administration of the trust in general and put it in a context with the international law, for which is the institute nothing new. It is essential to keep in mind that the institute has been incorporated into the majority of the global legal codes in order to support an investment area for a cross-border capital. It was meant to serve as an institute for managing the property and its retention in possession of the tax residents of the particular state, too. Trust fund critics' concern in the Czech Republic lies in possible legalization of profits from criminal acts using the funds. It is an objection that needs to be taken seriously. However, the approach to the amendment should be made with the knowledge of the foreign legal adjustments in mind. The similar stance should be taken towards determining a legal character of each fund.

This thesis aims at becoming a supporting source for qualified discussion about the future form and characteristics of the trust funds in Czech legal system. The certain advantages and disadvantages of the individual national modifications of the German, French, Liechtensteiner, Italian or English jurisdiction emerge from the comparative part of this thesis. Those European models should be excellent templates for Czech legislator to choose from. None of the foregoing nations' professional publics had been immediately satisfied with the trust, although after a few years, the trust and its equivalents became significant tool of national economies.

The last chapters of this thesis are devoted to the depiction of functioning of the trust fund and to the individual opinions of the Czech professional public so the reader is thoroughly acquainted with the topic. In the end, I come to the conclusion that the amendment is not only a good idea, but is also required. That being said, the legislator should not allow the trust fund to become a legal person with an obligation to undergo a

public registration as that would come out as an equivalent of a foundation – in my opinion an obsolete institute in which the trust fund would result.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Správa majetku, svěřenský fond, fiducie, občanský zákoník, Quebecký občanský zákoník

KEYWORDS:

Fiduciary, Trust, fiducie, civil code, Quebec civil Code